

**Sanna Suomalainen, Virva Hyttinen,
Markku Hänninen, Sampsa Wulff &
Minna Kaarakainen**

**Yksityisen varautumisen lähtökohdat
tulevaisuuden hoiva- ja hyvinvointipalveluissa**

**Itä-Suomen yliopisto
Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos**

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

**Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2012**

”Tekijänoikeuden alaisen Tulosaineiston omistus- ja käyttöoikeudet määräytyvät tekijänoikeudellisen lainsäädännön sekä rahoitusehtojen mukaan. Mikäli rahoitusehtojen mukaan tekijänoikeuksista sovitaan erikseen rahoittajaviranomaisen kanssa, määräytyvät tekijänoikeuden alaisen Tulosaineiston omistus- ja käyttöoikeudet rahoittajaviranomaisen kanssa tehtävän sopimuksen mukaan. Tulosaineisto tarkoittaa tässä Hankkeessa aikaansaatuja tietoa, ideoita, raportteja, menetelmiä, ratkaisumalleja, laitteita, aineita, keksintöjä, tietokoneohjelmia yms. riippumatta niiden ilmaisumuodosta tai siitä, onko ne suojattu tai suojattavissa immateriaalioikeudellisesti. Tulosaineistoon sisältyvät myös tekijänoikeudellisen suojan alaiset aineistot”.

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
B Raportteja 54

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Jori-Matti Honkanen
Taitto: Tiina Hallenberg

ISBN 978-952-493-171-7 (nid.)
ISBN 978-952-493-172-4 pdf

ISSN: 1455-9927

Juvenes Print Oy
Tampere 2012

TIIVISTELMÄ

**Suomalainen Sanna
Hyttinen Virva
Hänninen Markku
Wulff Sampsa
Karakainen Minna**

**Yksityisen varautumisen lähtökohdat
tulevaisuuden hoiva- ja hyvinvointi-
palveluissa**

Helsinki : Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2012

81 s.
1 liite

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja
B Raportteja 54

ISBN
978-952-493-171-7 (nid.)
978-952-493-172-4 pdf

ISSN
1455-9927

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa yksityisen varautumisen lähtökohdista tulevaisuuden hoiva- ja hyvinvointipalveluissa. Tutkimus toteutettiin Itä-Suomen yliopistossa sosiaali- ja terveysjohtamisen laitoksella Tekes-rahoitteen *Vakuutetut vanhuspalveluiden vaihtoehdot* -hankkeen puitteissa. Tutkimuksen muina rahoittajina toimivat Henki-Tapiola ja Kuntaliitto.

Tutkimuksen aineisto kerättiin toukokuussa 2011 kvantitatiivisten kyselylomakkeiden avulla. Kysely toteutettiin Internet-pohjaisena verkkokyselynä kuluttajaneelissa. Kysely kohdistettiin 25 000:lle suomalaiselle panelistille, jotka olivat iältään 18–74-vuotiaita. Sekä alkuperäinen otos että lopullinen vastaajajoukko painotettiin edustavaksi iän, sukupuolen ja kotipaikan mukaan. Kyselyyn vastasi 1011 henkilöä. Aineiston analysoinnissa hyödynnettiin varianssianalyysia (ANOVA) ja ristiintaulukointia.

Tutkimuksen teoreettisessa katsauksessa havainnoitiin sukupolvien välillä tapahtuneita muutoksia tuloissa, kulutuksessa, varallisuudessa ja velkaantuneisuudessa kotitalouksien ikäryhmittäisten tilastotietojen avulla. Katsauksen perusteella havaittiin, että eri sukupolvien välillä on tapahtunut muutoksia sekä tulo- ja varallisuustasossa että kulutustottumuksissa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana. Suhteellisesti eniten tulot ovat kasvaneet vanhempien ikäryhmien keskuudessa. Tulojen lisäksi kuitenkin myös kulutusmenot ovat kasvaneet kulutustottumusten muuttuessa. Myös kotitalouksien varallisuus on kaksinkertaistunut, johon on ensisijaisesti vaikuttanut asuntojen arvon nousu. Varallisuuden kasvun kääntöpuolena on velkaantuneisuuden kasvu, joka on kasvanut etenkin nuorimpien ikäryhmien keskuudessa. Tulevat seniorit ovat varakkaampia kuin aikaisemmat sukupolvet ja ovat myös tottuneet erilaisiin kulutusmahdollisuuksiin.

Empiirisessä tutkimuksessa tarkasteltiin eri ikäryhmien näkemyksiä seniori-ikäisyyden hoivapalveluiden rahoittamisesta, palveluiden tuottajasektorista sekä tulevaisuuden palvelu- ja asumisodotuksista. Tulosten perusteella ensisijaisena seniori-ikäisyyden hoivapalvelujärjestelmän rahoitusmahdollisuuksista nähtiin verorahoitteisuus. Muina vaihtoehtoina nousivat esille oman taloudellisen varautumisen erilaiset muodot. Ikääntyneenä hoiva toivottiin voivan tuottaa ensisijaisesti itse. Yksityisen sektorin palvelutuottajaksi toivottiin paikallista yritystä. Seniori-ikäisenä mieluisimpana asuinpaikkana nähtiin oma koti. Asumisvaihto haluttiin kuitenkin päättää omat tarpeet huomioiden. Ikääntyneenä kodin läheisyyteen toivottiin erilaisia palveluita, kuten kauppa tai kioskia, apteekkia ja lääkäriä. Erilaiset kotiin tuotavat palvelut ja Internetin käyttömahdollisuus nähtiin myös tärkeänä. Seniori-ikäisyyden asuinympäristön toivottiin olevan luonnonläheinen sekä esteetön liikkumisen ja toimimisen kannalta. Erot tutkittujen ryhmien välillä olivat varsin suuret ja haasteena voidaankin nähdä erilaisten tarpeiden tyydyttäminen tulevaisuuden hoiva- ja hyvinvointipalveluissa.

Asiasanat:

Asiakasnäkökulma,
taloudellinen varautuminen
hyvinvointipalvelut, pitkäaikaishoiva

Teemat:

Hyvinvointi ja terveys

Julkaistu:

Painettuna ja Open Access -verkkopublicationina

Painetun julkaisun tilaukset:

Granum-verkkokirjakauppa <http://granum.uta.fi/>

Verkko-osoite:

http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/B_54_ISBN_9789524931724.pdf

ABSTRACT

**Suomalainen Sanna
Hyttinen Virva
Hänninen Markku
Wulff Sampsa
Karakainen Minna**

**Taking-off points of private
economic preparedness for
future care and welfare services**

Helsinki : Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2012

81 p.
1 appendix

Diaconia University of Applied Sciences
B Reports 54

ISBN
978-952-493-171-7 (print)
978-952-493-172-4 (pdf)

ISSN
1455-9927

The aim of this study was to yield information on the taking-off points of private economic preparedness for future care and welfare services. The study was carried at Department of Social and Health Management at University of Eastern Finland, in the context of the Tekes (The Finnish Funding Agency for Technology and Innovation) funded project Vakuutetut vanhustalveluiden vaihtoehdot (Insured alternatives for the care of the elderly). The other funding agencies for the study were Henki-Tapiola Inc. and Kuntaliitto (The Association of Finnish Local and Regional Authorities).

The data for the study were collected in May 2011 with quantitative questionnaires. The inquiry was carried out as a web-based poll in a consumer panel. The poll was directed at 25,000 Finnish panelists, aged between 18 and 74. Both the original sample and the final group of poll answerers were weighted to be representative according to age, gender and residence. In the analysis of the data, variance analysis (ANOVA) and cross tabulation were used.

In the theoretical review of this study, changes which have happened between generations regarding income, consumption, prosperity and indebtedness were observed, by means of age group specific statistical data. On the basis of the review, it was found out that changes between different generations, as for income and prosperity levels as well as consumption habits, have taken place during the past twenty years. The incomes have relatively grown the most among older age groups. However, in addition to incomes, also consumption expenditures have grown as consumption habits change. Also, the prosperity of households has been doubled, and the contributing factor

has first and foremost been the increase in the value of the residences. As the other side of the coin, regarding the increase in prosperity, indebtedness has increased, which has been the case especially among younger age groups. Future seniors will be more prosperous than earlier generations and they are also accustomed to different consumptions possibilities.

In the empirical study, views of different generations on the funding of senior age care services, the providing sector of the services, as well as future expectations concerning service and housing, were looked into. On the basis of the results, the taxation was seen as the primary funding option for the senior age care service system. As other alternatives, different forms of one's own economic preparedness came up. It was hoped that when old, one could provide the care primarily himself/herself. As the service provider in the private sector, a local company was hoped for. One's own home was the most desirable domicile for the senior age. However, one wished to decide on the form of housing taking one's own needs into consideration. For an old age, one hoped for different services in the vicinity of the domicile, such as a store/kiosk, a pharmacy and a doctor's office. Different services to be brought to one's home as well as the possibility to use the Internet were also regarded as important. One wished the senior age living environment to be close to nature, as well as accessible for moving about and action. The differences between the investigated groups were rather big, and a challenge will be catering to different needs in the future care and welfare services.

Keywords:

customer viewpoint, economic preparedness

Available:

Printed and Open Access

Order:

<http://granum.uta.fi>

Open access:

http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/B_54_ISBN_9789524931724.pdf

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	3
1 JOHDANTO	9
2 TALOUDELLISEN VARAUTUMISEN PERUSTEET – SUKUPOLVIEN VÄLISET MUUTOKSET	13
2.1 Käytettävissä olevat tulot	13
2.2 Muuttuvat kulutustottumukset	14
2.3 Varallisuus keskittyy suurille ikäluokille	18
2.4 Nuoret ikäryhmät velkaantuvat	24
3 IKÄRYHMIEN NÄKEMYKSET SENIORI-IKÄÄN VARAUTUMISESTA JA PALVELUODOTUKSISTA	31
3.1 Tutkimuksen toteutus	31
3.2 Palvelujärjestelmän rahoittaminen ja taloudellinen varautuminen	34
3.2.1 Julkisen järjestelmän toivotaan turvaavan seniori-ikäisyyden hoivan	35
3.2.2 Vanhuuden varalle varaudutaan	40
3.3 Asuminen ja palvelutoiveet seniori-ikäisenä	49
3.3.1 Seniori haluaa asua omassa kodissaan	49
3.3.2 Senioreiden toivomat palvelut	53
3.3.3 Hoivaa toivotaan läheltä ja lähimmäisiltä	61
4 HYVÄÄN IKÄÄNTYMISEEN VARAUTUMINEN	65
LÄHTEET	69
LIITE 1: Kyselylomake	73

1 JOHDANTO

Suomalaisten ikärakenne on muuttunut paljon viime vuosikymmenten aikana. Yli 80-vuotiaita oli vuoden 2010 lopussa yli 255 000, kun vielä vuonna 1970 heitä oli noin 52 000. 40 vuodessa määrä on viisinkertaistunut. (SVT 2011g.) Eläkeikäisten määrä tulee kasvamaan lähivuosina niin sanottujen *suurten ikäluokkien* jäädessä eläkkeelle. Suuret ikäluokat syntyivät Suomessa heti toisen maailmansodan jälkeen vuosina 1945–1950 (esim. Karisto 2005, 20–21). Vuoden 2010 lopussa suurin väestössä olevista ikäluokista olivat vuonna 1948 syntyneet eli 62 vuotta täyttäneet, joita oli yli 80 000 (SVT 2011g).

Tulevaisuudessa seniori-ikäisiä eli yli 65-vuotiaita tulee olemaan paljon enemmän nykyiseen verrattuna, mutta he ovat myös varakkaampia kuin ennen. He ovat tottuneet kuluttamaan ja siihen, että on paljon vaihtoehtoja tarjolla. Nykyisillä senioreilla, jotka ovat tottuneet sodan aikaiseen niukkuuteen, tämä ei näy niin vahvasti. Tarvitaan keinoja mahdollistaa tulevaisuuden senioreiden halut ja tarpeiden toteutuminen. Senioreille suunnatut asiakaslähtöiset palvelut luovat uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Yksityisen palvelusektorin osuus tulee nähtävästi kasvamaan myös hoiva-alalla.

Tulevaisuudessa julkinen rahoitus ei välttämättä yksin riitä riittävien vanhuspalveluiden järjestämiseen, joten ihmisten yksityisellä taloudellisella varautumisella tulee olemaan suurempi rooli vanhuspalveluiden rahoituksessa. Taloudellisella varautumisella tarkoitetaan pääasiassa vakuutuksia ja säästöjä (ks. esim. Lassila & Valkonen 2010, 8; Lahtinen 2010, 1). Kuluttajien tulot ja kulutustottumukset vaikuttavat kotitalouksien varallisuuteen ja velkaantuneisuuteen, jotka määrittävät kuluttajien taloudellisen varautumisen mahdollisuuksia. Kirjallisuudessa puhutaan elinkaarimallista, jonka mukaan kuluttajat jakavat tulonsa ja kulutuksena tasaisesti koko elinkaaren ajalle. Elinkaarimallissa oletetaan, että nuorena kuluttamista rahoitetaan lainalla (esim. opintolainalla) ennen työmarkkinoille menoa kun taas työikäisinä säästetään ja kartutetaan omaisuutta, jota sitten voidaan käyttää eläkeiässä (esim. Browning & Crossley 2001). Elinkaarimallin mukainen kulutus- ja säästämiskäyttäytyminen ei kuitenkaan aina käytännössä toteudu. Velkaantuneisuusasteet ovat jopa kolminkertaiset tuloihin nähden (SVT 2011d). Onko säästämis- ja kulutusikäyttäytyminen muuttunut eri sukupolvissa?

Muun muassa näihin kysymyksiin haettiin vastausta Tekes-rahoitteisella Vakuutettujen vanhuspalvelujen vaihtoehdot -hankkeella. Hankkeessa tutkittiin eri ikäryhmien näkemyksiä asiakasymmärryksestä ja palvelutarpees-

ta tulevaisuuden hoiva- ja hyvinvointipalveluissa. Tutkimusta koordinoi Itä-Suomen yliopiston Sosiaali- ja terveystieteiden laitos. Muina yhteistyötahoina toimivat Henki-Tapiola ja Kuntaliitto.

Tutkimustieto kerättiin kvantitatiivisen kyselylomakkeen avulla (Liite 1.). Kysely toteutettiin Internet-pohjaisena verkkokyselynä kuluttajapaneelissa. Kysely kohdistettiin 25 000:lle 18–74-vuotiaalle suomalaiselle panelistille. Sekä alkuperäinen otos ja lopullinen vastaajajoukko painotettiin edustavaksi iän, sukupuolen ja kotipaikan mukaan. Kyselyyn vastasi 1011 henkilöä. Tutkimusaineisto kerättiin toukokuussa 2011. Tutkimuksessa huomioitiin reliabiliteetin, validiteetin ja objektiivisuuden näkökulmat. Reliabiliteettia pyrittiin kasvattamaan huolellisen suunnittelun avulla. Kyselylomaketta laatiessa arvioitiin tarkasti mitta-asteikkojen symmetrisyyttä, kysymysten yksiselitteisyyttä ja selkeiden vastausohjeiden antamista. Kyselylomaketta testattiin koekäyttäjien avulla, jotta virhearviointeja ei tulisi. Validiteettia kasvatettiin varmistamalla tutkimuksessa käytettyjen mittaus- ja tutkimusmenetelmien tarkoituksenmukaisuus. Tämä toteutettiin muun muassa huomioimalla vastaajajoukon vastaavan perusjoukkoa. Tutkimuksessa pyrittiin erottamaan objektiivinen totuus subjektiivisista arvoista.

Kyselytutkimuksen tarkoituksena oli hankkia luotettavaa ja kattavaa tutkimusaineistoa eri ikäryhmien odotuksista ja toiveista palveluiden suhteen seniori-ikäisenä. Tutkimuksen avulla pyrittiin havainnoimaan vastaajien näkemyksiä tulevaisuuden palveluista ja asumisodotuksista, palveluiden tuottajasektorista sekä palveluiden rahoittamisen keinoista. Tutkimuksessa huomioitiin ja pyrittiin tuomaan esille asiakasnäkökulma.

Tämä raportti rakentuu siten, että luvussa 2 käsittelemme sukupolvien välisiä muutoksia yksityisen varautumisen perusteena. Luvussa 2.1 kuvataan kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen keskimääräistä kehitystä vuosien 1990–2009 välillä. Luku 2.2 käsittelee kotitalouksien kulutustottumuksia sekä kulutusmenojen yleistä kehitystä vuosina 1990–2006. Lisäksi tässä kappaleessa käsitellään iän suhdetta kulutustottumuksiin ja -menoihin.

Luku 2.3 käsittelee suomalaisten kotitalouksien varallisuutta ja sen kehitystä vuosina 1988–2009. Varallisuus ja velkaantuneisuus kulkevat niin käsitteinä kuin reaali maailmassa käsi kädessä, minkä johdosta luku 2.4 pureutuu suomalaisten velkaantumisasasteeseen vuosina 1980–2010. Lisäksi velkaantumista tarkastellaan asuntokunnittain eri ikäryhmissä. Suomalaiset ovat kansaa, joka tahtoo omistaa asuntonsa. Tästä johtuen asuntovelan osuus on perinteisesti ollut suurin yksittäinen velka. Tähän vaikuttavat useat seikat. Luvussa 2.4 tarkastelemme myös asuntovelkojen suhdetta kokonaisvelkoihin eri ikäryhmissä.

Luku 3 on raportin empiirinen osuus. Tässä luvussa esittelemme tutkimushankkeen keskeiset tutkimustulokset. Luku rakentuu kolmeen pääosaan.

Luvussa 3.1 kuvaamme aineiston sekä tutkimusmenetelmän. Luku 3.2 käsittelee palvelujärjestelmän rahoittamista ja taloudellista varautumista. Alaluvussa 3.2.1 pureudumme vastaajien mielipiteisiin seniori-ikäisyyden hoivan rahoittajatahosta. Alaluku 3.2.3 käsittelee säästämistä ja sijoittamista. Tässä luvussa tarkastelemme säästämistä yleisesti vanhuuden varalle sekä erityisesti säästämistä seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin. Alaluku käsittelee myös vapaaehtoisia vakuutuksia (mm. yksityiset sairausvakuutukset).

Luvussa 3.3 siirrymme käsittelemään asumista ja palveluita. Luku rakentuu siten, että alaluvussa 3.3.1 luodaan katsaus vastaajien tulevaisuuden asumisodotuksiin. Asumisodotuksilla tarkoitetaan tässä sitä, missä vastaajat toivovat asuvansa seniori-ikäisinä (esim. oma koti, palvelutalo, asumisyhteisö). Alaluku 3.3.2 käsittelee asuinalueen palveluita ja toimintoja eli sitä, millaisia palveluita ja toimintoja vastaajat toivovat saavansa seniori-ikäisinä kotiin tai kodin läheisyyteen. Palvelut on tässä jaettu kaupallisiin palveluihin, terveys- ja hyvinvointipalveluihin sekä vapaa-ajan palveluihin ja mahdollisuuksiin. Lisäksi tässä yhteydessä käsitellään asuinalueen ympäristöön liittyviä seikkoja. Myös palveluiden tuottajataholla on merkitystä vastaajille, ja tätä käsittelemme alaluvussa 3.3.3.

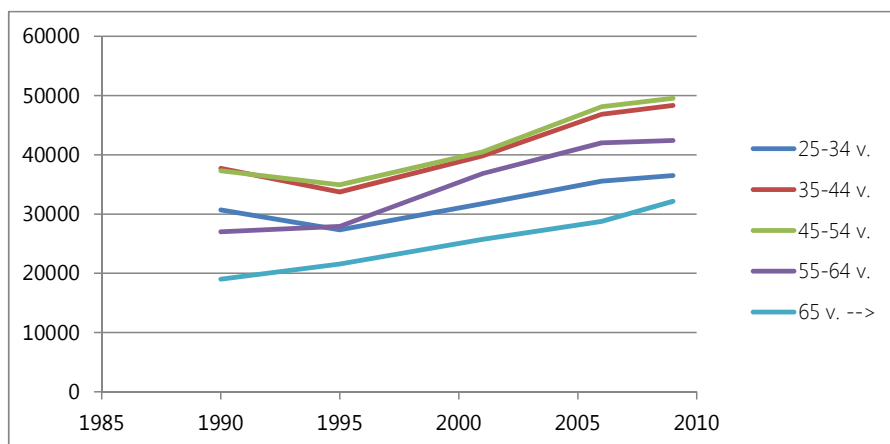
Lopuksi, luku 4 on yhteenvetoluku, jossa esitämme tutkimushankkeen keskeiset tulokset ja löydökset tiivistetyssä muodossa. Lisäksi luvussa pohditaan tulevaisuuden hoiva- ja hyvinvointipalvelujen tuottamista sekä ikääntymisen sille asettamia haasteita ja mahdollisuuksia esimerkiksi uuden liiketoiminnan kannalta.

2 TALOUDELLISEN VARAUTUMISEN PERUSTEET – SUKUPOLVIEN VÄLISET MUUTOKSET

2.1 Käytettävissä olevat tulot

Tulot vaikuttavat kotitalouksien taloudellisen varautumisen mahdollisuuksiin. Kuviossa 1 esitetään kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen keskimääräistä kehitystä vuosina 1990–2009. Tulot ovat suurimmillaan työiässä alle 55-vuotiaina. Tulokehitys on ollut lähes samanlainen kaikissa työikäisten 35–54-vuotiaiden ryhmissä vuodesta 1990 vuoteen 2009. Tulot ovat kasvaneet suhteellisesti eniten yli 65-vuotiaiden keskuudessa ja kasvu on ollut suurta myös 55–64-vuotiaiden kotitalouksia tarkasteltaessa. Yli 65-vuotiaiden kotitalouksissa tulot ovat kasvaneet keskimäärin 69 prosenttia ja 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä 57 prosenttia. Kotitalouksien tulokehitys on ollut positiivista kaikissa ikäryhmissä, lukuun ottamatta 1990-luvun laman jälkeistä notkahdusta, joka vaikutti etenkin alle 55-vuotiaiden tulokehitykseen. Tulot alkoivat nousta vuoden 1995 jälkeen ja eniten ne kasvoivat vuosien 1997–1999 aikana etenkin ylempien tuloluokkien keskuudessa. Keskituloisten tulot ovat kasvaneet eniten 2000-luvulla, mikä näkyy mediaanitulojen kehityksessä. (SVT 2011e.)

Kuvio 1. Kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen¹ (keskiarvo) kehitys eri ikäryhmissä v.1990–2009. Lähde: SVT 2011e.

¹ Tulot on deflaoitu vuoden 2010 rahanarvoon viralliseen elinkustannusindeksiin perustuvalla rahanarvonkertoimella (SVT 2011d)

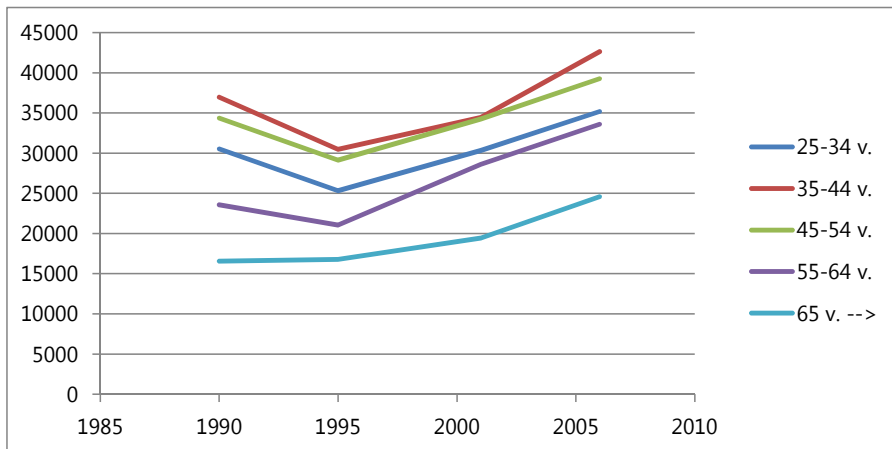
Tulot vaihtelevat ikäryhmien, sosioekonomisen aseman ja eri kotitaloustyyppien välillä. Sosioekonomisia ryhmiä tarkasteltaessa voidaan havaita eläkeläisten tulojen kasvaneen eniten vuodesta 1990 vuoteen 2009. Eläkeläisten tulojen kasvu on ollut keskimäärin 47 prosenttia tuolla aikavälillä. Tulojen kehitys selittyy pitkälti rakenteellisilla seikoilla, sillä yhä useampi eläkeläinen saa suurempaa ansioläkettä kansaneläkkeeseen nähden. Ansioläkkeiden osuus bruttotuloista on noussut yli 60 prosenttiin noin 50 prosentista ja kansaneläkkeen osuus pienentynyt noin 10 prosenttiin yli 20 prosentista. 1990-luvun alusta eläkeläisten määrä on kasvanut 160 000 taloudella. Eläkeläistalouksien osuus kaikista kotitalouksista oli 31,2 prosenttia vuonna 2009. (SVT 2011e.) Finanssialan Keskusliiton (2011a) senioritutkimuksen mukaan senioreiden eli 65 vuotta täyttäneiden taloudellinen tilanne näyttää hyvältä. Tulot ovat menoja suuremmat 55 prosentilla senioreista ja noin 40 prosentilla tulot ja menot ovat yhtä suuret. Vain neljällä prosentilla menot ovat tuloja suuremmat, mutta heilläkin kaikilla säästöt riittävät menojen kattamiseen. Tulot ovat useimmiten menoja suuremmat nuoremmilla senioreilla. Yli 75-vuotiailla tulot ja menot ovat useimmiten samansuuruiset.

Myös palkansaajien tulokehityksessä on tapahtunut viime vuosikymmenten aikana muutosta. Omaisuustulojen osuus palkansaajien bruttotuloista on kasvanut (SVT 2011e). Tilastokeskuksen (2011b) tulonjakotilastossa omaisuustuloiksi määritellään vuokra-, korko- ja osinkotulot, asunnon vuokratulot, omaisuuden veronalaiset luovutusvoitot ja yksityisen vakuutuksen eläkkeet sekä muut tulot. Omaisuustulojen osuus on kasvanut etenkin vanhempien ikäryhmien keskuudessa. Suurten ikäluokkien aikaisemmin pienet tuloerot ovat kasvaneet, koska osa suurista ikäluokista saa huomattavia omaisuustuloja. Suurten ikäluokkien tulotaso on tällä hetkellä kohtuullinen. Tulee kuitenkin huomata, että tulot vähenevät eläkkeelle siirtymisen myötä. Toisaalta myös kulutusmenot ovat lasten aikuistumisen myötä pienentyneet. (Reijo 2007.)

2.2 Muuttuvat kulutustottumukset

Kulutus on muuttunut paljon viime vuosikymmenten aikana johtuen muun muassa yhteiskunnallisista muutoksista. Suomi rakentui vasta sodan jälkeen 1950-luvulla *kulutussyhteiskunnaksi*, mutta jo 1980-luvun Suomesta puhutaan *runsauden yhteiskuntana* (Heinonen 2000, 18–19). Reilun parinkymmenen vuoden aikana kulutusmenot ja kulutuskohteet ovat seuranneet talouden suhdannevaihteluista ja teknologian kehittymistä. Suhdannevaihteluista eniten kulutukseen vaikutti 1990-luvun alun lama, jolloin kulutus laski 1990-luvun alusta 13 prosenttia vuoteen 1995 mennessä. (SVT 2009b.)

Kuviossa 2 tarkastellaan kotitalouksien kulutusmenojen kehitystä vuosien 1990–2006 aikana. Vuodesta 1985 vuoteen 2006 kulutusmenot ovat kasvaneet reaalisesti 35 prosenttia. Kulutus on suurimmillaan nuoremmissa ikäryhmissä ja se laskee iän myötä. Lama vähensi kulutusta kaikissa ikäryhmissä, mutta se vaikutti etenkin alle 65-vuotiaiden kotitalouksien kulutukseen. Yli 65-vuotiaiden kulutus näyttää pysyneen ennallaan tai jopa nousseen lamasta huolimatta. Kulutusmenot lähtivät kasvuun laman jälkeen vuonna 1995 ja ovat kasvaneet suhteellisesti eniten 55–64-vuotiaiden joukossa. (SVT 2009a.)

Kuvio 2. Kotitalouksien kulutusmenojen² (keskiarvo) kehitys v. 1990–2006. Lähde: SVT 2009a.

Kulutusmenojen kasvu on muuttanut kulutuksen rakennetta. Rakenteessa tapahtuvista muutoksista suurin muutos on tapahtunut asumismenojen osuuden kasvuna ja elintarvikemenojen laskuna. Reilussa kahdessakymmenessä vuodessa elintarvikemenojen osuus on laskenut vajaasta 20 prosentista 12 prosenttiin. Asumismenojen osuus on taas noussut 20 prosentista 28 prosenttiin. Kulutus on myös suuntautunut enemmän vapaa-aikaan, kasvua on tapahtunut etenkin harrastusvälineiden ja matkailun kulutuksessa. Myös tietoliikenteen merkitys kulutuksessa alkoi kasvaa 1980-luvun lopulla. Edes 1990-luvun lama ei vähentänyt tietoliikennemenoja, vaikka kulutusmenot vähenivät muiden paitsi elintarvikkeiden osalta. Kulutusmenot kasvoivat kuitenkin laman jälkeen, reaalin kasvu oli 19 prosenttia vuosien 1995–2001 aikana. Teknologian kehityksen myötä tietoliikennemenot kasvoivat tuona aikana yli puolitoistakertaisiksi. Vuonna 2001 jo 75 prosenttia kotitalouksista omisti vähintään yhden matkapuhelimen ja puolella kotitalouksista oli tietokone. Myös kodinkoneiden ja sisustuksen lisääntyminen näkyi kulutus-

² Kulutusmenot on deflaoitu vuoden 2010 rahanarvoon viralliseen elinkustannusindeksiin perustuvalla rahanarvokertoimella (SVT 2011d)

menojen kasvussa vuoden 1995 jälkeen. Niiden kulutus kasvoi reaalisesti 41 prosenttia vuoteen 2001 mennessä. Liikennemenot kasvoivat myös saman verran muun muassa autojen lisääntymisen myötä. Elintason nousun johdosta kulutus on suuntautunut yhä enemmän myös henkilökohtaisen hyvinvoinnin palveluiden ja tavaroiden, esimerkiksi kampaamopalveluiden ja hygieniä- ja kosmetiikkatuotteiden, kulutukseen. (Ahlqvist & Ylitalo 2009, 51–54.)

Kulutusmahdollisuuksien parantuessa kulutusmenojen kasvu on jatkunut myös 2000-luvulla. Kulttuurin ja vapaa-ajan kulutus kasvoi entisestään muun muassa tietokoneiden ja muiden elektroniikkalaitteiden hankinnan johdosta. Vapaa-ajan kulutuksen reaalin kasvu oli yli 30 prosenttia vuosien 2001–2006 aikana. Myös vaatteiden ja jalkineiden kulutus kasvoi 1990-luvun lopulta, kasvua oli reaalisesti 35 prosenttia. (Ahlqvist & Ylitalo 2009, 52.)

Elämäntapaan ja sitä kautta kulutukseen vaikuttavat ensisijaisesti kuluttajan ikä ja elinvaihe (esim. Varjonen & Rajas 2009, 21). On selvää, että kulutustottumukset eroavat verrattaessa esimerkiksi yksinasuvaa ikääntynyttä lapsiperheeseen tai nuoreen aikuiseen. Erot kulutustottumuksissa johtuvat myös sukupolvien välisestä eroista, sillä eri sukupolvet ovat tottuneet erilaiseen kulutustyyliin ja erilaisiin kulutusmahdollisuuksiin. Iäkkäämpien kotitalouksien kulutusmenot ovat pienemmät kuin nuorempien kotitalouksien kulutusmenot (Kuvio 2). Toisaalta vanhemmissa ikäryhmissä yhden ja kahden hengen kotitalouksien osuus on suurempi lasten asuessa jo muualla, mikä vähentää kotitalouden yhteenlaskettuja kulutusmenoja (ks. esim. SVT 2011a). Iäkkäämpien kotitalouksien tulot ovat myös pienemmät kuin muiden ikäryhmien (Kuvio 1). Pienemmät tulot eivät kuitenkaan välttämättä vähennä kulutusalttiutta, vaan kulutusalttiuden on nähty jopa kasvavan tulojen pienentyessä. Iällä on eniten vaikutusta kulutusalttiuteen. Kulutusalttiuden on nähty pienenevän kaikissa tuloluokissa iän karttuessa. (Niemelä 2008, 43).

Tutkimusten mukaan vanhemmat ikäryhmät säästävät enemmän (esim. Riihelä 2006, 26). Säästäminen on yleensä korkeimmillaan 50–55 vuoden iässä (Demery & Duck 2006; Riihelä 2006, 26). Säästämisen ei ole nähty vähenevän eläkeiässä, edes 1990-luvun lama ei vaikuttanut eläkeikäisten säästämiseen, kun taas kaikissa muissa ikäryhmissä säästäminen väheni laman aikana (Riihelä 2006, 26). Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, ettei iäkkäämmillä ollut laman aikana niin paljon velkaa kuin nuoremmilla ikäryhmillä. 1990-luvun alussa korkotaso oli noin kaksinkertainen verrattuna esimerkiksi 2000-luvun puoliväliin (Säylä 2009, 107). Asumiskustannukset nousivat 1990-luvun puoliväliin asti, mutta eläkeläistalouksien asumiskustannukset pysyivät kuitenkin pieninä (Ahlqvist & Berg 2003, 44–45). Iäkkäämmät ihmiset asuvat usein velattomassa asunnossa, minkä takia asumiskustannukset ovat alhaisemmat kuin esimerkiksi vuokralla asuvalla. Vuokralla asuvien asumismenot ovat usein omistusasujien rahamenoja korkeammat (Säylä 2009, 107).

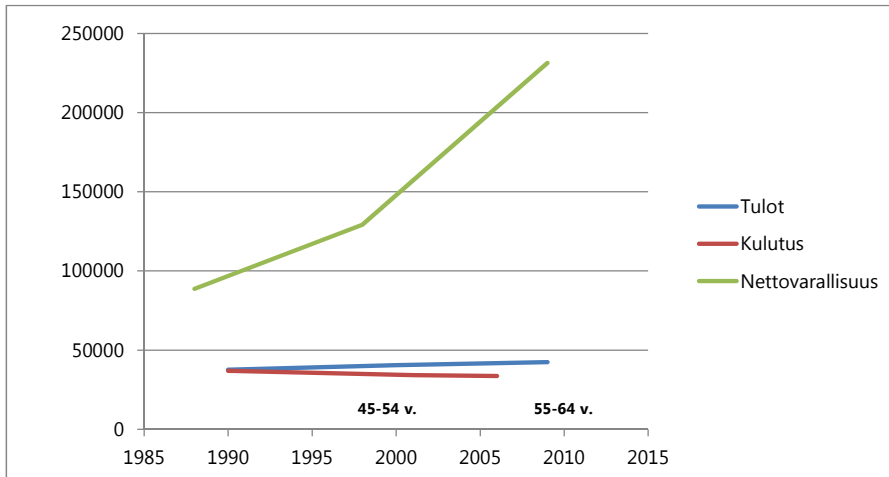
Iäkkäämpien kuluttajien suurempi säästäminen johtuu osaksi siitä, että halutaan varautua taloudellisiin riskeihin kuten terveydentilan muutoksiin. Myös perinnönjättömotiivi voi olla yksi syy suurempaan säästämisalttiuteen. (mm. Niemelä 2008, 32–33.) Sota-ajan ja sen jälkeisen ajan niukkuuden kokeneet iäkkäämmät ihmiset eivät myöskään ole tottuneet kuluttamaan kuten nuoremmat sukupolvet, joten säästäväisyys on usein ominaista heidän elämäntyyliin. On myös paljon kulutuskanavia, jotka eivät tavoita ikäihmisiä, kuten Internet ja sen ostosmahdollisuudet. Yli puolet suomalaisista kotitalouksista on ostanut tavaroita tai palveluita Internetistä, kun taas kaikista seniori-ikäisistä eli 65 vuotta täyttäneistä vain 12 prosenttia on ostanut tavaroita tai palveluita Internetin kautta (Finanssialan Keskusliitto 2011b; Finanssialan Keskusliitto 2011a). Myös maksaminen on muuttunut. Pankki- ja luottokorteilla maksaminen on yleisempää kuin käteisellä maksaminen. Kaikista 15–74-vuotiaista 53 prosenttia maksaa ostoksensa tavallisemmin pankkikortilla kuin käteisellä. Iäkkäät yli 70-vuotiaat maksavat päivittäistavaraostoksensa useimmiten käteisellä. (Finanssialan Keskusliitto 2011a.)

Eläkeläisten kulutuksen on nähty suuntautuvan enemmän välttämättömyyshyödykkeisiin ja palveluihin verrattuna nuorempiin ikäryhmiin (mm. Niemelä 2008, 44). Iän karttuessa etenkin terveyspalvelujen osuus kulutusmenoista kasvaa, mikä on ymmärrettävää terveydentilassa tapahtuvien muutosten myötä (mm. Riihelä 2006, 35; Niemelä 2008, 44). Yli 65-vuotiaiden palveluihin käytetyt menot eivät kuitenkaan vielä vuonna 1985 olleet kuin vain noin puolet muiden kotitaloustyyppien palvelumenoista (Ahlqvist 2009, 140). Riihelän (2006, 40) tutkimuksen mukaan palvelujen kulutuksen on nähty kasvavan kaikissa ikäryhmissä vuosien 1985–2001 aikana, mutta eniten palvelujen kulutus on kasvanut yli 50-vuotiaiden keskuudessa. Vaikka myös eläkeikäisten palvelujen kulutus on kasvanut 2000-luvulla, niihin käytetyt menot olivat kulutusyksikköä kohden vuonna 2006 vain puolet lapsettomien parien talouksien palvelujen kulutuksesta (Ahlqvist 2009, 140). Iäkkäämpien ihmisten kulutus on kuitenkin muuttunut aktiivisemmaksi verrattuna aikaisempiin sukupolviin. Iäkkäiden on nähty kuluttavan enemmän muun muassa vapaa-aikaan kuin aikaisemmat sukupolvet. (mm. Higgs ym. 2009.)

Iäkkäämpien kotitalouksien kulutusmenot ovat kuitenkin nousseet viimeisen parinkymmenen vuoden aikana myös tilastojen valossa. Vuonna 2006 suomalaisten eläkeläiskotitalouksien kulutuksen osuus oli 83 prosenttia kaikkien kotitalouksien keskimääräisestä kulutuksesta, kun vielä vuonna 1985 se oli 73 prosenttia (Ahlqvist & Ylitalo 2009, 58). Kulutuksessa voidaan olettaa tapahtuvan muutoksia myös tulevaisuudessa, kun tulevat seniorit eli suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle. Heidän voidaan nähdä tottuneen erilaiseen kulutustyyliin kuin aiempi sukupolvi, sillä suuret ikäluokat ovat syntyneet aikana, jolloin Suomi muotoutui kulutusyhteiskunnaksi. Heidän taloudellinen tilanteensa on myös oletetusti parempi kuin aikaisemmillä sukupolvilla.

Kuviossa 3 käsitellään 1980-luvun loppupuolella ja 1990-luvun alussa olleiden 35–44-vuotiaiden työikäisten eli nykyisten 55–64-vuotiaiden kotitalouksien tulojen, kulutuksen ja nettovarallisuuden³ kehitystä. Kuvioista huomataan, että ikäryhmän tulojen kehitys on positiivinen ja että kulutusmenot ovat pienentyneet koko ajan iän karttuessa. Nettovarallisuuden kehityksessä on tapahtunut jyrkkä nousu 1990-luvun lopussa, jolloin laman jälkeinen talouskasvu alkoi. Varallisuuden kasvuun ovat myös vaikuttaneet kotitalouksien saamat perinnöt.

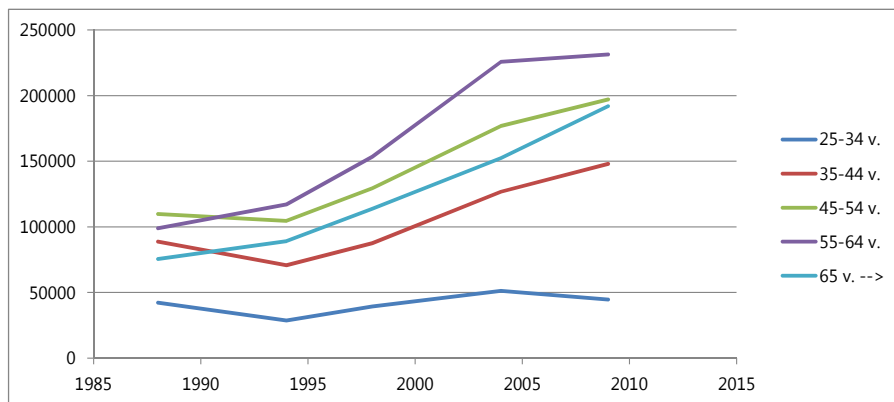
Kuvio 3. Yli 35-vuotiaiden tulojen, kulutuksen ja nettovarallisuuden kehitys v.1988–2009. Lähde: SVT 2009a; SVT 2011e; SVT 2011c.

2.3 Varallisuus keskittyy suurille ikäluokille

Kotitalouksien nettovarallisuus oli Tilastokeskuksen (SVT 2007) varallisuustutkimuksen mukaan noussut vuodesta 1988 vuoteen 2004 mennessä 1,8-kertaiseksi 1990-luvun talouslamasta huolimatta. Vuoden 2011 varallisuustutkimuksen mukaan kasvua on tapahtunut myös vuoden 2004 jälkeen, joka oli 14 prosenttia vuoteen 2009 mennessä (SVT 2011c). Vaurastuminen ei ole kuitenkaan ollut tasaista eri ikäryhmien välillä, vaan varallisuus on kasvanut enemmän vanhempien ikäryhmien keskuudessa. Kuvioista 4 havaitaan, että nettovarallisuus on kasvanut eniten 55–64-vuotiaiden keskuudessa. 1990-luvun lama vaikutti kaikkiin alle 55-vuotiaiden ryhmiin, etenkin nuorten, alle 25-vuotiaiden varallisuus on kehittynyt heikosti sen jälkeen. Nuorimpien

³ Nettovarallisuus=Asuntojen, kulkuvälineiden ja rahoitusvarallisuuden (talletukset, arvopaperit, muut rahoitusvarat) arvo vähennettynä yksityislainoilla (asunto-, kulutus- ja opintolainat)(SVT 2007).

ikäryhmien varallisuuden kasvun hidastumiseen on vaikuttanut nopea velkaantumisen kasvu. (Säylä 2007, 17.) Vuodesta 2004 nettovarallisuuden kehitys on hidastunut nuorimmassa ikäryhmässä, mutta myös 55–64-vuotiaiden keskuudessa, kun taas yli 65-vuotiaiden nettovarallisuus on lähtenyt kasvuun.

Kuvio 4. Kotitalouksien nettovarallisuuden⁴ kehitys v. 1988–2009. Lähde: SVT 2011c.

Suurimmat varallisuudet ovat kertyneet vanhemmille ikäryhmille. Vuonna 2009 varakkain ikäryhmä oli 55–64-vuotiaat keskimääräisellä varallisuudella mitattuna (SVT 2011c). Varakkaimpaan ikäryhmään kuuluvat myös suuret ikäluokat, joiden varallisuuden kehitykseen on kiinnitetty huomiota sekä kotimaassa että ulkomailla väestön vanhenemisen ja sen myötä kasvavan huoltosuhteen johdosta. Myös muualla maailmassa syntyvyys nousi heti toisen maailmansodan jälkeen (Karisto 2005, 22). Suurten ikäluokkien edustajista osa on jo siirtynyt tai siirtymässä lähivuosina eläkkeelle. Kuvio 2 nähdään, että suuriin ikäluokkiin kuuluvien nettovarallisuus on kasvanut kaikkein eniten. Tutkimusten mukaan myös esimerkiksi Yhdysvalloissa suurille ikäluokille (engl. baby boomers) on kertynyt enemmän varallisuutta kuin aiemmalle sukupolvelle samassa iässä (mm. Keister & Deeb-Sossa 2001; Lusardi & Mitchell 2007). Toisaalta on saatu myös päinvastaisia tuloksia yksinasuvien määrän lisääntymisen vaikutuksesta (mm. Love ym. 2008). Tulokset vaihtelevat myös riippuen siitä, mitataanko keskimääräistä vai mediaanivarallisuutta. Wolffin (2007) tekemän tutkimuksen mukaan suurten ikäluokkien varallisuus oli suurempi vuonna 2001 kuin samanikäisten varallisuus vuonna 1983, mutta mediaaniasusteikolla mitattuna varallisuustilanne oli hieman heikentynyt.

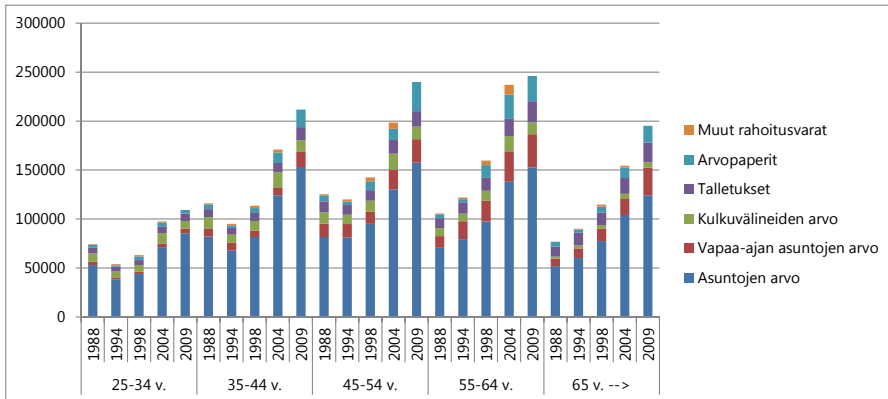
Keskimääräinen varallisuus tarkoittaa kotitalouksien yhteenlaskettujen

⁴ Kotitalouksien nettovarallisuus on deflatoitu vuoden 2010 rahanarvoon viralliseen elinkustannusindeksiin perustuvalla rahanarvonkertoimella (SVT 2011d)

varallisuuksien keskiarvoa, kun taas mediaanivarallisuus mittaa keskimmäisen kotitalouden varallisuutta, kun kotitaloudet on järjestetty varallisuuden perusteella suuruusjärjestykseen. Tulos voi johtua varallisuuserojen kasvusta. Vertailuvuosilla ja aikajakson pituudella on myös vaikutusta tuloksiin. Yhdysvalloissa suurista ikäluokista ei voida myöskään puhua aivan omana sukupolvena, sillä syntyvyys pysyi siellä korkeana lähes kahdenkymmenen vuoden ajan. Yhdysvaltalaisissa tutkimuksissa suuret ikäluokat on usein määritelty vuosina 1945–1965 syntyneiksi (esim. Keister & Deeb-Sossa 2001). Varallisuus on myös jakaantunut epätasaisesti eri maiden kesken (ks. esim. Davies ym. 2006). Yhdysvallat on yksi maailman rikkaimmista maista, jossa henkeä kohden laskettu varallisuus oli Wider-instituutin tekemän koko maailman varallisuutta koskevan tutkimuksen mukaan vuonna 2000 lähes viisinkertainen Suomeen verrattuna. Eroa on myös Pohjoismaiden välillä, muun muassa Ruotsissa henkeä kohden laskettu varallisuus oli kaksinkertainen verrattuna Suomeen. (Davies ym. 2006.)

Varallisuuden kasvuun on vaikuttanut ensisijaisesti asuntojen arvon nousu (SVT 2007). Asuntojen reaaliarvo kaksinkertaistui vuodesta 1987 vuoteen 2004 (Säylä 2008). Kuvioista 5 havaitaan, että suomalaisten kotitalouksien varallisuus on hyvin asutuspainotteista. Tilastokeskuksen (SVT 2007) varallisuustutkimuksesta laskettujen tietojen mukaan asuntojen (mukaan lukien vapaa-ajan asunnot) arvo on yli 70 prosenttia kotitalouksien varallisuudesta (ei sisällä metsävarallisuutta). Kotitalouksilla oli vuonna 2004 kiinteää omaisuutta (asunnot, autot ja muut kulkuvälineet) noin 83 prosenttia varallisuudesta (SVT 2006). Asunnonomistajuus on tutkimusten mukaan yksi keskeinen syy siihen, että suurilla ikäluokilla on enemmän varallisuutta kuin aiemmalla sukupolvella. Suomalaisista 55–64-vuotiaiden kotitalouksista 79 prosentilla oli omistusasunto vuonna 2009 (SVT 2011c). Jos asuntovarallisuutta ei oteta huomioon, suurten ikäluokkien varallisuus on ulkomaisissa tutkimuksissa jäänyt jopa pienemmäksi kuin edellisellä sukupolvella (Keister & Deeb-Sossa 2001; Lusardi & Mitchell 2007). Suurten ikäluokkien asuntovarallisuutta kasvattavat myös sijoitus- ja vapaa-ajan asunnot. Suomessa 55–64-vuotiaiden kotitalouksilla on selvästi keskimääräistä enemmän sekä sijoitus- että kakkosasuntoja. Vuonna 2009 joka viidennellä 55–64-vuotiaiden kotitalouksista oli kakkosasunto ja myös joka viidennellä oli sijoitusasuntoja. (SVT 2011c.) Myös vapaa-ajan asuntojen omistajat ovat useimmiten iältään 45–64-vuotiaita. Kesämökkikulttuuri ei kuitenkaan ole vain suurille ikäluokille ominaista, vaan vapaa-ajan asuntojen määrä on ollut kasvusuuntainen. Vuodesta 1998 vuoteen 2004 vapaa-ajan asuntojen määrä kasvoi 78 000 kotitaloudella. Seuraavat sukupolvet ovat seuranneet myös suurten ikäluokkien asumisuraa. Viime vuosina eniten asuntovarallisuuttaan ovat kasvattaneet nuorimmat ikäluokat. Omistusasumiseen siirtymistä ovat vauhdittaneet laman jälkeinen

talouskehitys, pidentyneet laina-ajat ja kohtuullinen korkotaso sekä kotitalouksien tulo- ja varallisuustason positiivinen kehitys. (Säylä 2007, 21–26.)

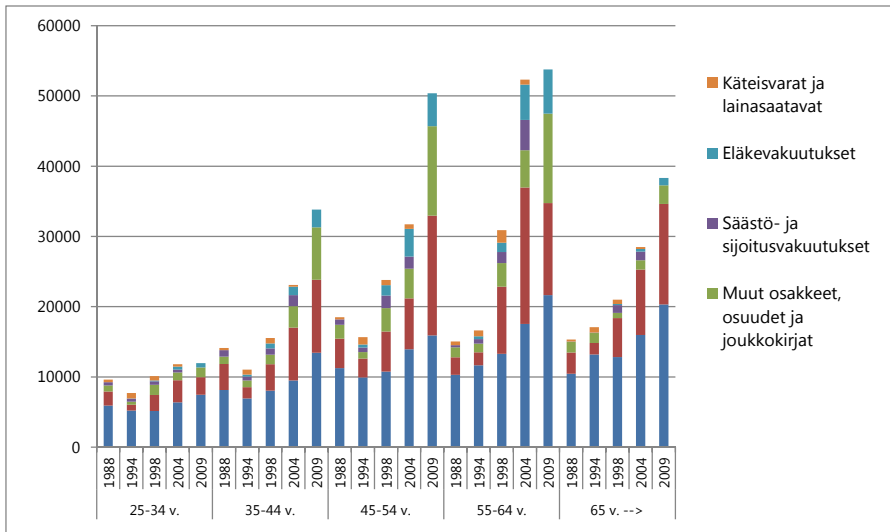

Kuvio 5. Kotitalouksien varallisuuden⁵ jakauma eri ikäryhmissä v.1988–2009. Lähde: SVT 2011c.

Suomessa myös rahoitusvarallisuutta on kertynyt eniten 55–64-vuotiaiden kotitalouksille. Varallisuustason noustessa varallisuuden rakenne muuttuu, koska rahaa jää sijoitettavaksi erilaisiin kohteisiin. Rahoitusvarallisuus koostuu Tilastokeskuksen vuonna 2007 tekemässä varallisuustutkimuksessa talletuksista, arvopapereista (pörssiosakkeet, rahastosijoitukset, muut osakkeet, osuudet ja joukkokirjat), säästö- ja sijoitusvakuutuksista, eläkevakuutuksista sekä käteisvaroista ja lainasaatavista. (SVT 2007.) Rahoitusvarallisuuteen kuuluvat myös työeläkkeet, mutta ne eivät näy kotitalouksien rahoitusvarallisuudessa kuin vain niissä maissa, joissa työntekijät itse säästävät omat eläkkeensä (Finanssialan Keskusliitto 2007, 10). Suomessa on lakisääteinen ja pakollinen työeläkejärjestelmä, joka on osittain rahastoiva. Suurin osa eläkekustannuksista rahoitetaan sekä työnantajien että työntekijöiden maksamalla vakuutusmaksuilla ja noin kolmasosa kerätyistä maksuista rahastoidaan. Työeläkejärjestelmä kattaa koko työssä käyvän väestön ja perustuu koko työuran aikaisiin ansioihin. (Korpiluoma ym. 2011, 13, 16.)

Kuviossa 6 on esitetty rahoitusvarallisuuden jakaumaa eri ikäryhmissä vuosina 1988–2009. Rahoitusvarallisuus on kasvanut kaikissa ikäryhmissä vuoteen 2009 mennessä, mutta selvästi eniten 55–64-vuotiaiden keskuudessa. Kotitalouksien rahoitusvarallisuus koostuu pääosin talletuksista, niiden osuus on yli 40 prosenttia rahoitusvarallisuudesta. Vuonna 2009 talletuksia oli eniten 55–64-vuotiaiden ikäryhmässä. Arvopapereilla on myös suuri osuus etenkin 55–64-vuotiaiden rahoitusvarallisuudessa. (SVT 2011c.)

⁵ Kotitalouksien varallisuus on deflatoitu vuoden 2010 rahanarvoon viralliseen elinkustannusindeksiin perustuvalla rahanarvonkertoimella (SVT 2011d)

Kuvio 6. Rahoitusvarallisuuden⁶ jakauma eri ikäryhmissä v. 1988–2009.
Lähde: SVT 2011c.

Rahoitusvarallisuuden rakenne ja sen muutokset voivat olla hyvin erilaisia eri ikäryhmien välillä. Tilastokeskuksen (2004b) varallisuustutkimuksen mukaan 35–44-vuotiaiden rahoitusvarallisuuksia tarkasteltaessa talletuksilla, rahastoilla ja pörssiosakkeilla on ollut suuri merkitys heidän rahoitusvarallisuudessaan tapahtuneisiin muutoksiin. 45–54-vuotiaiden keskuudessa rahoitusvarallisuutta ovat kasvattaneet talletusten lisäksi eläkevakuutukset. 55–64-vuotiaat sijoittavat melko tasaisesti kaikkiin rahoitusmuotoihin kun taas eläkeikäiset yli 65-vuotiaat säästävät pääasiassa rahastoihin ja talletuksiin. Vanhuuden varalle säästäminen oli vuonna 2004 noussut merkittävästi aikaisemmin vuonna 1998 tehdystä varallisuustutkimuksesta. Vuonna 2004 eläkevakuutussäästäjää oli 12 prosentilla talouksista kun vuonna 1998 niitä oli vain viidellä prosentilla. Kasvusta suurin osa johtui 45–54- ja 55–64-vuotiaiden sijoittamisen lisääntymisestä eläkevakuutuksiin. Eläkesäästämisen kasvu johtuu Eläketurvakeskuksen selvityksen mukaan siitä, että säästämismahdollisuuksia on enemmän, epävarmuus liittyen nykyiseen eläke- ja sosiaaliturvajärjestelmään, tuloihin ja menoihin on kasvanut sekä ihmisten saatavana on enemmän tietoa kuin ennen (Ahonen 2008, 33).

Viime aikoina on kuitenkin uutisoitu eläkesäästämisen hiipumisesta, mikä osaltaan johtuu talouden taantumasta (esim. Turun Sanomat 15.7.2011). Yksityinen eläkesäästäminen on yleisempää suurituloisemmilla eli se on vahvasti tuloista riippuvainen. Vaikka eläkesäästäminen on yleistynyt myös nuo-

6 Kotitalouksien rahoitusvarallisuus on deflatoitu vuoden 2010 rahanarvoon viralliseen elinkustannusindeksiin perustuvalla rahanarvonkertoimella (SVT 2011d).

rempien keskuudessa, pienituloisten eläkesäästäminen on edelleen melko vähäistä. (Ahonen & Moilanen 2007, 40.)

Suurten ikäluokkien varallisuutta ovat kasvattaneet myös saadut perinnöt erityisesti 2000-luvun alussa. Joka neljäs kaikista vuosien 2000–2004 aikana perintöjä saaneista oli syntynyt vuosien 1945–1954 aikana eli kuului niin sanottuihin suuriin ikäluokkiin. Yhteensä perintöjä tuona aikana sai noin 400 000 taloutta. 71 prosenttia perintöjä saaneista sai perintöä rahoitusvarallisuutena kuten talletuksina ja arvopapereina. 37 prosenttia sai perintöä asuntovarallisuutena ja 13 prosenttia maa- tai metsävarallisuutena. Nyt perintöjen saaminen on kuitenkin kääntynyt laskuun suurten ikäluokkien keskuudessa, kun taas nuorempien ikäluokkien perintöomaisuuden arvo on kasvamassa. (SVT 2007.)

Suunnitelmallisuudella on vaikutusta varallisuuden karttumiseen siten, että varallisuutta on nähty karttuvan eniten niille, jotka ennakoivat eläkeikää ja sen tarpeita (Lusardi & Mitchell 2007). Finanssialan Keskusliiton (2011a) tekemän senioritutkimuksen mukaan 44 prosenttia senioreista eli 65–85-vuotiaista suunnittelee talouttaan lyhyellä aikavälillä eli korkeintaan puoli vuotta eteenpäin. Pitemmällä tähtäimellä eli yli vuoden eteenpäin talouttaan suunnittelee noin 20 prosenttia senioreista. Toisaalta kolmannes ei mieti raha-asioita juuri lainkaan. Koko väestöön verrattuna seniorit suunnittelevat talouttaan keskimääräisesti vähemmän, mutta toisaalta heidän taloudellinen tilanteensa on myös hieman vakaammalla pohjalla. Hansenin työryhmineen (2008) tekemän tutkimuksen mukaan iäkkäämmät ovat tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseensa verrattuna nuorempiin ikäryhmiin. Yksi syy tähän on, että vanhemmilla ikäryhmillä on yleensä enemmän varallisuutta ja vähemmän velkaa. Toisaalta myös pienituloisten iäkkäiden on todettu olevan taloudellisesti tyytyväisempiä kuin nuoremmat ikäryhmät, joten taloudellinen tilanne ei yksin selitä eri-ikäisten tyytyväisyyttä.

Pitkällä aikavälillä varallisuuden muutosten on tutkimuksissa nähty johtuvan ensisijaisesti taloudellisista muutoksista esimerkiksi talouskasvusta (Keister & Deeb-Sossa 2001). Tuottavuuden kasvulla ja sitä kautta tulojen kasvulla sekä myös sosiaaliturvan muutoksilla on nähty olevan vaikutusta eri sukupolvien varallisuuseroihin (Kapteyn ym. 2005). Myös demografiset tekijät kuten koulutus, siviilisäätty, asuminen ja myöhäisempi perheen perustaminen ovat vaikuttaneet varallisuuden kehitykseen. Naisten varallisuudessa on tapahtunut suurempi kehitys pitkällä aikavälillä verrattuna miesten varallisuuden kehittymiseen. Naisten varallisuuden suurempi kehitys johtuu muun muassa siitä, että suurten ikäluokkien naisilla on ollut paremmat mahdollisuudet koulutautua ja luoda uraa ja siten ansaita enemmän kuin aiemman sukupolven naisilla. (Keister & Deeb-Sossa 2001.)

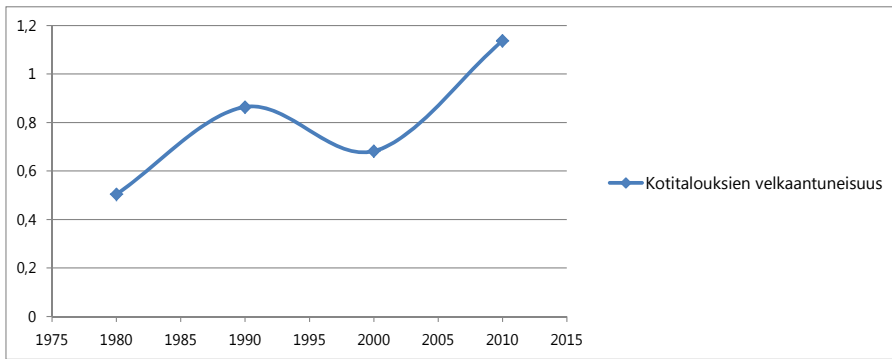
Taloukasvun kehityksestä huolimatta suhteellisesti pienituloisten ihmisten ja kotitalouksien määrä on Suomessa lisääntynyt (SVT 2007). On tapahtunut niin sanottua eriarvoistumista eli väestön suhteelliset erot ovat kasvaneet. Rahoitusvarallisuus jakaantuu kaikista epätasaisimmin: vuonna 2009 ylin tuloluokka omisti kaikesta pörssi- ja rahoitusvarallisuudesta 61 prosenttia. Kaikesta varallisuudesta varakkain kymmenesosa omisti 39 prosenttia vuonna 2009. (SVT 2011c.) Erot ovat tasoittuneet hieman vuodesta 1998 omistus-asumisen lisääntymisen myötä. Varallisuuserot ovat kasvaneet aina vuodesta 1988, ellei vakituista omistusasuntoa oteta huomioon. (SVT 2006.)

2.4 Nuoret ikäryhmät velkaantuvat

Varallisuuden kasvaessa on myös kotitalouksien velkaantuneisuus kasvanut. Suomen noin 2,5 miljoonasta asutokunnasta⁷ lähes 60 prosentilla oli velkaa vuonna 2010 (SVT 2011f). Kuviossa 7 esitetään kotitalouksien keskimääräisen velkaantumisasasteen kehitystä vuosikymmenittäin vuosien 1980–2010 aikana (SVT 2011b). Kuvioista huomataan, että velkaantuneisuus nousi 1980-luvulla, mutta lähti 1990-luvun alusta laskuun laman seurauksena. Laman jälkeen velkaantuneisuus on ollut kasvussa 2000-luvulla. Vuodesta 2002 vuoteen 2010 asutokuntien velat ovat reaalisesti kaksinkertaistuneet. Velkojen kasvu on ollut suurempaa kuin tulojen kasvu. Reaalisesti velat ovat kasvaneet 88 prosenttia vuodesta 2002 vuoteen 2009 kun taas rahatulot ovat kasvaneet vain 22 prosenttia. Asutokuntien velkaantumisasaste oli 70 prosenttia vuonna 2002 ja vuonna 2009 se oli jo 109 prosenttia. Myös velallisten asutokuntien määrä on kasvanut. Vuonna 2010 velallisia asutokuntia oli 1 487 000 kun vuonna 2002 niitä oli 826 500. Vuodesta 2009 velallisten asutokuntien määrä kuitenkin väheni yli 8000 asutokunnalla. (SVT 2011f.)

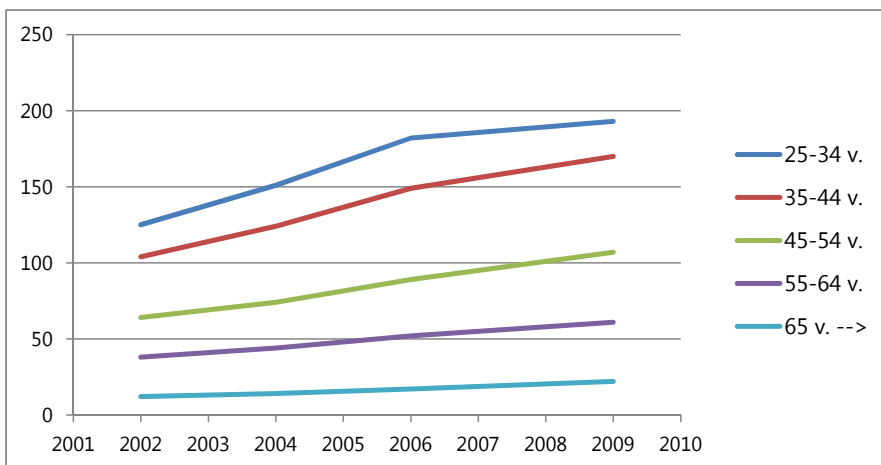
⁷ Asutokunnalla tarkoitetaan kaikkia samassa taloudessa vakituisesti asuvia henkilöitä (Tilastokeskus 2011a).

Kuvio 7. Kotitalouksien velkaantumisasteen kehitys v.1980–2010. Lähde: SVT 2011b.

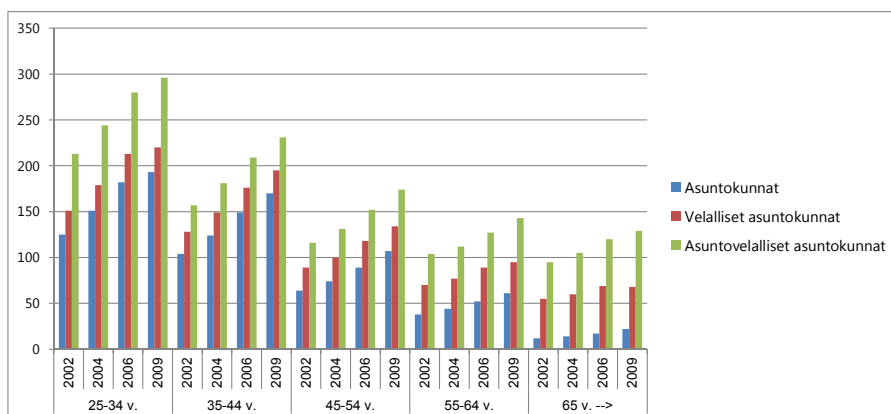
Asuntokuntien velkaantuneisuuden kasvuun on vaikuttanut etenkin asuntovelkojen kasvu, joka on ollut 2000-luvulla muita velkoja nopeampaa. Asuntovelat kasvoivat vuonna 2010 yhteensä 6,3 prosenttia. Velkojen kasvua vauhditti ensiasunnon velkojen kasvaminen 11,5 prosentilla edellisvuodesta. Velallisten määrä ja keskimääräiset velat ovat lisääntyneet tulojen kasvaessa. Asuntovelan osuus veloista on kaikissa tuloluokissa suurin, mutta suhteessa muihin velkoihin on asuntovelan osuus keskituloisilla suurin. Opintovelkoja ja muita velkoja on eniten pienituloisilla. Elinkeinotoimintaa varten otettuja velkoja on eniten suurituloisilla. (SVT 2011f.)

Velan määrä vähenee luonnollisesti iän myötä, mutta kuviosta 8 nähdään, että velkaantuneisuus on kasvanut 2000-luvulla kaikissa ikäryhmissä. Selvästi eniten velkaa on nuoremmilla ikäryhmillä. 25–44-vuotiaiden asuntokunnista jopa 80 prosentilla on velkaa. Asuntovelkaa on noin puolella 25–34-vuotiaista ja yli 60 prosentilla 35–44-vuotiaiden asuntokunnista. (SVT 2011f.) Eläkeikäisillä on asuntovelkaa enää vain seitsemällä prosentilla asuntokunnista. Muut velat ovat jakaantuneet melko tasaisesti eri-ikäisten keskuudessa, mutta ne ovat yleisimpiä 35–44-vuotiailla. (SVT 2010.) Tilastokeskuksessa ei ole kerätty ikäryhmittäisiä velkaantuneisuustietoja ennen vuotta 2002.

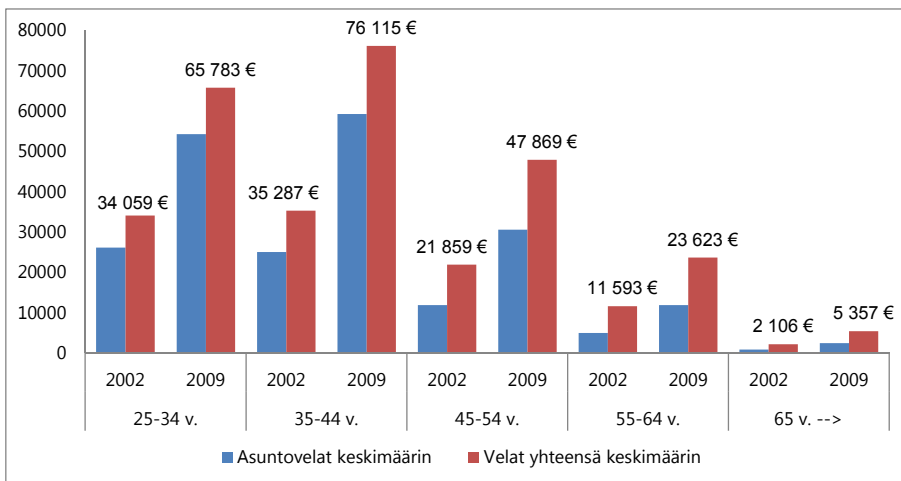
Kuvio 8. Asuntokuntien velkaantumisasteen kehitys ikäryhmittäin v. 2002–2009. Lähde: SVT 2011f.

Kuviossa 9 on esitetty sekä kaikkien asuntokuntien että velallisten ja asuntovelallisten asuntokuntien velkaantumisasteiden kehitystä 2000-luvulla. Velkaantumisasteet ovat selvästi suurimmat asuntovelallisilla asuntokunnilla. Vuonna 2009 asuntovelallisten asuntokuntien velat ylittivät käytettävissä olevat rahatulot kaikissa ikäryhmissä. 25–44-vuotiaiden velat ovat kaksin- tai jopa lähes kolminkertaiset tuloihin nähden. (SVT 2011f.)

Kuvio 9. Asuntokuntien velkaantumisaste eri ikäryhmissä v. 2002–2009. Lähde: SVT 2011f.

Asuntojen arvon noustessa lainamäärät ovat selvästi kasvaneet, keskimääräinen asuntolaina (53 000 €) oli 88 prosenttia suurempi vuonna 2004 vuoteen 1987 verrattuna (Säylä 2008). Asuntojen hinnoista keskimäärin 71 prosenttia rahoitetaan lainalla (Finanssialan Keskusliitto 2011b). Lainojen ollessa suurempia, myös laina-ajat ovat pidentyneet. Nykyisin tyypillinen laina-aika on noin 20–24 vuotta kun se vielä 1990-luvulla oli 15–19 vuotta (Säylä 2008). Finanssialan Keskusliiton (2011b) tutkimuksen mukaan asuntolainat kuitenkin maksetaan keskimääräisesti alle 18 vuodessa. 1970-luvulta laina-ajat ovat kolminkertaistuneet, vielä vuonna 1970 liikepankkien asuntolainojen laina-aika oli tyypillisesti enintään seitsemän vuotta (Juntto 2002a, 21). Taloussuhdanteilla ja kysynnän muutoksilla on ollut vaikutusta asuntojen arvoihin. Suomessa 1990-luvun laman jälkeen elinkeinorakenteessa tapahtuneet muutokset ja kaupungistuminen ovat pitäneet yllä asuntojen liikakysyntää, joten asuntojen arvot ovat kasvaneet. Myös tulojen kehityksellä ja rahamarkkinoiden koroilla on ollut vaikutusta. Asuntojen pinta-alat ovat myös kasvaneet ja ne ovat parempikuntoisia sekä yhä useammalla on sijoitus- ja vapaa-ajan asuntoja. (esim. Säylä 2008.) Kuviossa 10 on esitetty keskimääräiset asuntolainat ja kokonaisvelat euroissa eri ikäryhmissä vuosina 2002 ja 2009.

Kuvio 10. Keskimääräiset asuntovelat ja kokonaisvelat eri ikäryhmissä v. 2002 ja 2009. Lähde: SVT 2011f.

Suuria ikäluokkia eli nykyisiä yli 60–65-vuotiaita yhdistää kokemus asuntolainojen kasvusta 1970-luvulla. Silloin vuokra-asuntojen määrä väheni ja yhä useampi hankki omistusasunnon velalla. (Karisto 2005, 124.) Vuoteen 1985 mennessä jo 76 prosenttia vuosina 1946–1950 syntyneistä omisti asunnon ja vuonna 1990 tuo osuus oli jo 82 prosenttia (Juntto 2002b, 18). Suurten ikäluokkien kodinomistus ei kuitenkaan eroa paljon nuoremmissa ikäluokista. Vuonna 1990 oli 30-vuotiaita asunnonomistajia jopa enemmän kuin 1970-luvulla suurten ikäluokkien keskuudessa. Eri sukupolvien päätöksiin on ensisijaisesti vaikuttanut asuntomarkkinoiden tarjonta. (Karisto 2005, 125.)

Asuntovelalliset ovat hyötäneet inflaatiosta eniten 1970-luvulla ja vielä 1980-luvun alussa. Tuolloin suurten ikäluokkien edustajista yli puolella oli omistusasunto. Inflaatio oli suurimmillaan vuonna 1975, jolloin kuluttajahinaindeksi nousi peräti 18 prosenttia. 1990-luvun lamavuosina inflaatio putosi ensin neljään prosenttiin ja sitten yhteen prosenttiin, joten 1990-luvulla ja sen jälkeen asunnon ostaneet ovat hyötäneet inflaatiosta vähiten. Toisaalta asuntojen hinnat olivat alhaisemmat 1990-luvulla. Vaikka suurten ikäluokkien edustajat ovat hyötäneet inflaatiosta 1970- ja 1980-luvulla, toisaalta lainan saaminen ei ollut silloin niin helppoa kuin nykyisin. Säästöjä piti olla jopa 40 prosenttia asunnon ostohinnasta. Inflaatio vaikutti myös säästöihin. Suuret ikäluokat ovat myös vaihtaneet myöhemmin asuntoja ahkerasti, joten he ovat ottaneet myös uutta lainaa isomman asunnon hankintaan. (Juntto 2002a, 20–21.)

Velkaantuneisuus on kasvanut 2000-luvulla myös 55–64-vuotiaiden eli suuriin ikäluokkiin kuuluvien keskuudessa (SVT 2011f). Myös Yhdysvalloissa tehdyn tutkimuksen mukaan suuriin ikäluokkiin kuuluvilla 50–61-vuotiailla oli vuonna 2004 enemmän velkaa kuin samanikäisillä vuonna 1995. Velkaantuneisuutta kasvattivat etenkin suuremmat kulutus- ja asuntolainat. (Anguelov & Tamborini 2009.) Velkaantuneisuus on kuitenkin kasvanut eniten nuorten ikäryhmien keskuudessa. Kuviosta 9 nähdään, että nuorimpien ikäryhmien velat ovat jopa kaksin- tai kolminkertaiset tuloihin nähden.

Velkaantuneisuuteen ovat vaikuttaneet lähinnä suuret asuntolainat, mutta myös erilaisilla kulutusluotoilla on vaikutusta. Kulutusluotoilla tarkoitetaan yleisesti lyhytaikaisia kulutushyödykkeiden ja palvelujen rahoittamiseksi tarkoitettuja lainoja, joita myöntävät pankit, rahoitus- ja luottokorttiyhtiöt, kauppojen keskusliikkeet, yksityiset kauppaliikkeet, matkanjärjestäjät ja postimyyntiyritykset (Finanssialan Keskusliitto 2010). Saarisen (2001) kyselytutkimuksen mukaan alle 32-vuotiaat nuoret aikuiset suhtautuivat vielä 2000-luvun alussa lainanottoon ja kulutusluottoihin hyvin varovaisesti. Finanssialan Keskusliiton (2010) tekemän kulutusluottoselvityksen mukaan kulutusluottojen euromäärä on kuitenkin yli kaksinkertaistunut vuodesta 2001 vuoteen 2010. Viime vuosina kulutusluottokannan kasvu on hidastunut, vuodesta

2009 vuoteen 2010 kasvua oli enää 1,1 prosenttia kun vielä vuosina 2007 ja 2008 kasvu oli 9 prosenttia. Asuntolainojen osuus on kotitalouksien yhteenlasketusta luottokannasta suurin ja sen osuus on kasvanut viimeisen viiden vuoden aikana 70,4 prosentista 73,6 prosenttiin samaan aikaan kun kulutusluottojen osuus on laskenut 13,7 prosentista 12 prosenttiin.

Velkaantuneisuuden kasvu näkyy myös kuluttajien maksuhäiriöiden määrän lisääntymisenä. Suomen Asiakastieto Oy:n (2011) mukaan Suomessa oli vuoden 2011 kesäkuun lopussa 328 178 henkilöä, joilla oli maksuhäiriömerkintä. Muutosta oli vuodesta 2005 yli 8,5 prosenttia. Uusia maksuhäiriömerkintöjä henkilöille tuli vuoden 2011 ensimmäisellä puoliskolla yli 800 000, kun vielä vuoden 2005 kesäkuun lopussa uusien maksuhäiriömerkintöjen määrä oli vajaa 230 000.

3 IKÄRYHMIEN NÄKEMYKSET SENIORI-IKÄÄN VARAUTUMISESTA JA PALVELUODOTUKSISTA

3.1 Tutkimuksen toteutus

Tutkimusta varten laadittiin kvantitatiivinen kyselylomake, jonka avulla tutkimusaineisto kerättiin toukokuussa 2011. Kyseessä oli Internet-pohjainen verkkokysely kuluttajapaneeliperiaatteella. Kysely kohdistettiin 25 000 18–74-vuotiaille suomalaisille panelisteille ympäri maan, ja siihen vastasi yhteensä 1011 henkilöä. Sekä otos että lopullinen vastaajajoukko painotettiin edustavaksi iän, sukupuolen sekä kotipaikan mukaan.

Tutkimusaineiston analysoinnissa hyödynnettiin varianssianalyysia (ANOVA) ja ristiintaulukointia. Varianssianalyysin avulla pyrittiin tulkitsemaan onko taustamuuttujien pohjalta löydettävissä tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa eri ryhmien välillä. Ristiintaulukointia hyödyntämällä tutkittiin muuttujien jakautumista sekä niiden välillä vallitsevia riippuvuussuhteita. Taulukossa 1 kuvataan vastanneiden jakautumista demografisten taustatekijöiden mukaan.

Taulukko 1. Vastaajien demografiset taustatekijät

Demografiset taustatekijät	n	%
Sukupuoli		
Nainen	506	50
Mies	505	50
Yhteensä	1011	100
Ikäryhmä		
18–34	304	30
35–54	402	40
55–74	305	30
Yhteensä	1011	100
Alue		
Etelä-Suomi	524	52
Länsi-Suomi + Ahvenanmaa	255	25
Itä-Suomi	117	12
Pohjois-Suomi	115	11
Yhteensä	1011	100
Siviilisäätö		
Sinkku	202	20
Parisuhteessa	659	65
Eronnut	100	10
Yksinhuoltaja, leski	36	4
Ei osaa sanoa	14	1
Yhteensä	1011	100
Kotitalouden kuukausiansiot (brutto)		
Alle 3000 e	375	37
3000–5999e	330	33
Yli 6000e	158	16
Ei osaa sanoa	148	15
Yhteensä	1011	100
Koulutus		
Ei ammatillista koulutusta	102	10
Ammattikurssi tai vastaava	63	6
Ammattikoulu	208	21
Alempi opistotason tutkinto	96	10
Opistotaso- tai amk-tutkinto	285	28
Yliopistotutkinto	237	23
Ei osaa sanoa	20	2
Yhteensä	1011	100
Työtehtävä		
Johtava asema	30	3
Toimihenkilö/asiantuntija	257	25
Työntekijä	257	25
Yrittäjä	69	7
Opiskelija	79	8
Hoitaa lapsia/omaista/kotia	29	3
Työtön	85	8
Eläkeläinen	176	18
Muu	24	2
Ei osaa sanoa	5	1
Yhteensä	1011	100

Vastaajat jakoutuivat sukupuolittain tasaisesti. Vastaajista miehiä oli 50 prosenttia ja naisia 50 prosenttia. Vastaajajoukko edusti hyvin kaikkia ikäryhmiä. Nuorin vastaajista oli 18-vuotias ja vanhin 74-vuotias. Vastaajien keski-ikä oli noin 45 vuotta. Vastaajista 30 prosenttia oli 18–34-vuotiaita, 40 prosenttia 35–54-vuotiaita ja 30 prosenttia 55–74-vuotiaita. Tutkimuksen onnistumisen kannalta nähtiin tärkeänä kaikkien ikäryhmien vahva edustus.

Alueittaisessa tarkastelussa vastaajista 52 prosenttia oli eteläsuomalaisia, 25 prosenttia länsisuomalaisia ja ahvenanmaalaisia, 12 prosenttia itäsuomalaisia ja 11 prosenttia pohjoissuomalaisia. Vastaajajoukko oli hyvin jakautunut alueittain huomioiden väestön maantieteellinen jakautuminen Suomessa. Pääkaupunkiseudulla vastaajista asui noin 21 prosenttia, yli 100 000 asukkaan suurkaupungissa noin 26 prosenttia, 50 000–100 000 asukkaan kaupungissa 17 prosenttia, 10 000–49 999 asukkaan kaupungissa 21 prosenttia, alle 10 000 asukkaan kunnassa 8 prosenttia ja maaseudulla 7 prosenttia. Vastaajista 61 prosenttia asui omistusasunnossa ja noin 35 prosenttia vuokra-asunnossa. Asumisoikeusasunto oli noin 3 prosentilla. Tarkasteltaessa vastaajien siviilisäätyjä voitiin havaita, että vastaajista 20 prosenttia oli sinkkuja, 65 prosenttia eli parisuhteessa, 10 prosenttia oli eronnut ja 3 prosenttia oli yksinhuoltajia tai leskiä. Siviilisäätyä koskevaan kysymykseen noin 1 prosentti vastaajista oli ilmoittanut, ettei osaa sanoa.

Kotitalouden kuukausiansioita, jotka sisälsivät palkkatulot ja etuudet, tarkasteltaessa vastaajista alle 2000 euroa bruttona ansaitsevia oli noin 22 prosenttia, 2000–2999 euroa ansaitsevia oli noin 16 prosenttia, 3000–3999 euroa ansaitsevia noin 15 prosenttia, 4000–5999 euroa ansaitsevia noin 18 prosenttia ja yli 6000 euroa ansaitsevia noin 16 prosenttia. Vastaajista noin 15 prosenttia ei osannut arvioida kotitaloutensa kuukausituloja. Myöhempää tarkastelua varten tuloluokat jaettiin kolmeen ryhmään: alle 3000 euroa ansaitseviin 3000–5999 euroa ansaitseviin ja 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitseviin kotitalouksiin. Alle 3000 euroa ansaitsevia kotitalouksia oli noin 37 prosenttia, 3000–5999 euroa ansaitsevia noin 33 prosenttia ja 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitsevia noin 16 prosenttia. Tulee huomioida, että tämä jako käsittelee kotitalouden kokonaisansioita, jotka yksinasuvilla ovat usein pienemmät kuin pariskunnilla.

Vastaajista 10 prosenttia ei ollut suorittanut ammatillista koulutusta, noin 6 prosenttia oli käynyt ammattikurssin tai muun vastaavan lyhyen ammatillisen koulutuksen, 21 prosenttia oli suorittanut ammattikorkeakoulun, 10 prosenttia alemman opistotason tutkinnon, noin 28 prosenttia opistotaso- tai ammattikorkeakoulututkinnon ja 20 prosenttia oli suorittanut yliopistotutkinnon. Vastaajista johtavassa asemassa työskenteli 3 prosenttia, toimihenkilönä tai asiantuntijana 25 prosenttia, työntekijänä 25 prosenttia, yrittäjänä 7 prosenttia, opiskelijana 8 prosenttia, lapsia/omaista/kotia hoiti 3 prosenttia, työttömiä oli 8,5 prosenttia ja eläkeläisiä noin 18 prosenttia.

Taustamuuttujien riippuvuuksia havainnoidessa löydettiin useiden muuttujien väliltä tilastollisia riippuvuuksia tarkasteltaessa selitettävän muuttujan eri luokkia. Tilastollista riippuvuutta löytyi tarkasteltaessa tulotasoa ja koulutusta. Mielenkiintoinen havainto oli, että alueiden välillä tilastollisia riippuvuuksia ei havaittu.

Tutkimuksen perusteella kotitalouden tulotasossa voitiin havaita tilastollista riippuvuutta ikäryhmiä tarkasteltaessa ($p=0.000$). Vähiten ansaittivat 18–34-vuotiaat ja eniten 35–54-vuotiaat. Tämä on ymmärrettävää, sillä 35–54-vuotiaat ovat luultavasti edenneet uralla 18–34-vuotiaita enemmän sekä heillä on useammin puoliso, joka on myös mukana työelämässä. 55–74-vuotiaista osa on eläkkeellä, minkä vuoksi kotitalouden tulotasoa ei yllä 35–54-vuotiaiden tasolle. Heidän bruttotulonsa olivat kuitenkin suuremmat kuin 18–34-vuotiaiden.

Tarkasteltaessa vastaajien koulutusta voitiin havaita tilastollista riippuvuutta ikäryhmän suhteen ($p=0.000$). 18–34-vuotiaiden ryhmässä oli eniten vastaajia, joilla ei ollut lainkaan ammatillista koulutusta. 55–74-vuotiaiden joukossa oli taas eniten yliopistotutkinnon suorittaneita ja 35–54-vuotiaiden joukossa eniten ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita. On ymmärrettävää, että iän karttuessa on myös kerinnyt suorittamaan ja kouluttamaan itseään enemmän. On kuitenkin mielenkiintoista, että 55–74-vuotiaiden joukossa on eniten yliopistotutkinnon suorittaneita, sillä heidän nuoruudessaan yliopistoon hakeutui selvästi pienempi osa väestöstä kuin nykypäivänä. Tämä selittyy ainakin osittain panelistien valikoitumisella.

Tulotasolla havaittiin tilastollista riippuvuutta tarkasteltaessa sukupuolta ($p=0.000$). Miehistä naisia selkeästi suurempi osa lukeutui suurituloisiin, yli 6000 euroa kuukaudessa ansaitseviin. Naisista taas miehiä selkeästi suurempi osa kuului pienituloisiin, alle 2000 euroa kuukaudessa ansaitseviin. Tämä voi selittyä muun muassa vallitsevilla tuloeroilla ja vastanneiden siviilisäätöeroilla. Tutkimukseen vastanneet naiset olivat selvästi miehiä useammin eronneita, yksinhuoltajia tai leskiä. Vastanneet miehet taas olivat naisia useammin parisuhteessa, joskin heidän joukossaan oli hieman enemmän sinkkuja kuin naisten joukossa.

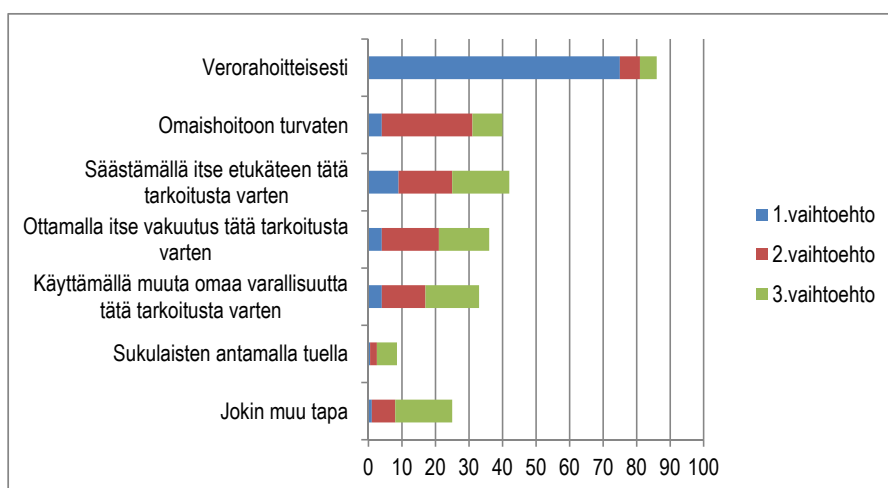
3.2 Palvelujärjestelmän rahoittaminen ja taloudellinen varautuminen

Vastaajien taloudellista varautumista seniori-ikäisyyden hoivaan voidaan arvioida heidän näkemyksistään palvelujärjestelmän rahoittamisesta sekä säästämisen ja sijoittamisen kautta. Kyselylomakkeessa esitettiin kysymyksiä seniori-ikäisyyden hoivan palvelujärjestelmän rahoituksesta sekä varallisuus-

den säästämistä ja sijoittamisesta. Vastaajilta kysyttiin säästämisen ja sijoittamisen kohteista yleisesti sekä erikseen vanhuuden varalle säästämisen kohteista. Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan, millaisen summan he olisivat valmiita sijoittamaan seniori-ikäisyyden hoivaan kuukausittain tai kertasummana. Vastaajien ennakoitumista tulevaisuuden varalle voitiin arvioida myös heidän omistamiensa vapaaehtoisten vakuutusten kautta.

3.2.1 Julkisen järjestelmän toivotaan turvaavan seniori-ikäisyyden hoivan

Vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka heidän mielestään seniori-ikäisten hoivan palvelujärjestelmä tulisi rahoittaa. Vastaajia pyydettiin merkitsemään ensisijainen, toissijainen ja kolmas toive (Kuvio 11).

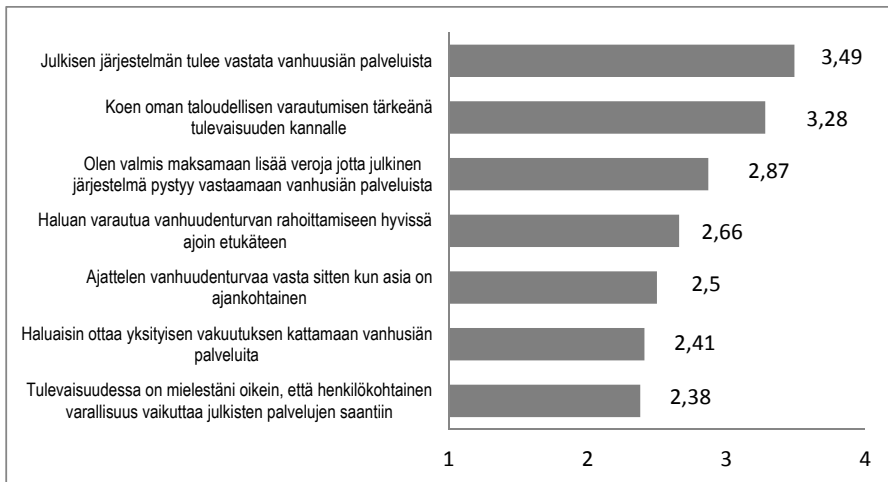

Kuvio 11. Palvelujärjestelmän rahoittaminen (n=1011).

Vastaajista noin 75 prosenttia oli sitä mieltä, että palvelujärjestelmä tulisi rahoittaa verorahoitteisesti. Toissijaisesti näin vastasi noin 6 prosenttia. Noin 5 prosenttia ilmoitti tämän kolmanneksi toiveeksi. Vastaajista noin 4 prosenttia toivoi palvelujärjestelmän tulevan rahoitetuksi ensisijaisesti omaishoittoon turvaten. Noin 27 prosenttia ilmoitti tämän toissijaiseksi toiveeksi. Kolmantena toiveena tämän näki noin 9 prosenttia vastaajista. Vastaajista noin 6 prosenttia ilmoitti toivovansa, että palvelujärjestelmä rahoitettaisiin ensisijaisesti säästämällä itse etukäteen tätä tarkoitusta varten. Noin 16 prosenttia näki tämän toissijaisena toiveena. Kolmantena toiveena tämän ilmoitti noin 17 prosenttia. Vastaajista 4 prosenttia toivoi ensisijaisesti palvelujärjes-

telmän tulevan rahoitetuksi ottamalla itse vakuutus tätä tarkoitusta varten. Noin 17 prosenttia näki tämän toissijaisena vaihtoehtona ja noin 15 prosenttia ilmoitti tämän kolmanneksi toiveeksi. Vastaajista noin 4 prosenttia toivoi ensisijaisesti palvelujärjestelmän tulevan rahoitetuksi käyttämällä muuta omaa varallisuutta esimerkiksi kertyneitä säästöjä tai omistusasuntoa tätä tarkoitusta varten. Noin 13 prosenttia näki tämän toissijaisena vaihtoehtona ja noin 16 prosenttia kolmantena toiveena. Vastaajista noin 0,5 prosenttia näki ensisijaiseksi palvelujärjestelmän rahoitustavaksi sukulaisten antaman taloudellisen tuen. Vajaa 2 prosenttia ilmoitti tämän toissijaiseksi ja noin 6 prosenttia kolmanneksi toiveeksi. Noin prosentti toivoi palvelujärjestelmän tulevan rahoitetuksi jollain muulla tapaa. Noin 7 prosenttia ilmoitti tämän toissijaiseksi ja noin 17 prosenttia kolmanneksi toiveeksi. Joksikin muuksi tavaksi ilmoitettiin muun muassa erilaiset yhteisöt ja hyväntekeväisyysjärjestöt, Raha-automaattiyhdistys ja Veikkaus sekä erilaiset yhdistelmäratkaisut, esimerkiksi osittain verorahoitteisesti ja osittain omien tulojen pohjalta. Vastaajat näkivät kohtalaisen yksimielisesti palvelujärjestelmän verorahoitteisuuden ensisijaisena vaihtoehtona. Toissijainen ja kolmas toive kuitenkin jakautuivat usean vaihtoehdon kesken.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan omia näkemyksiään asumisen, hoivan ja hyvinvointipalveluiden rahoittamisesta (Kuvio 12).

Kuvio 12. Asumisen, hoivan ja hyvinvointipalveluiden rahoittaminen (4-portainen asteikko: 1= Täysin eri mieltä, 4= Täysin samaa mieltä, n=806).

Vastaajat kokivat oman taloudellisen varautumisen tärkeänä tulevaisuuden kannalta ($ka=3,28$). He olivat myös vahvasti sitä mieltä, että julkisen järjestelmän tulee vastata vanhuusiän palveluista ($ka=3,49$). Vastaajat olivat keskimäärin melko samaa mieltä siitä, että he olisivat valmiita maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista ($ka=2,87$). Vastaajat keskimäärin eivät osanneet sanoa, haluaisivatko he ottaa yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palveluita ($ka=2,41$). Keskimäärin he eivät myöskään osanneet sanoa, ajattelevatko he vanhuudenturvaa vasta sitten, kun asia on ajankohtainen ($ka=2,5$). He eivät osanneet sanoa, haluavatko turvautua vanhuudenturvan rahoittamiseen hyvissä ajoin etukäteen ($ka=2,66$). Keskimääräinen arvo lähenei kuitenkin arvoa 3 eli vaihtoehtoa ”joissain määrin samaa mieltä”, joten voidaan päätellä vastaajien pohtineen asiaa. Vastaajat eivät keskimäärin osanneet sanoa, onko tulevaisuudessa oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palvelujen saantiin ($ka=2,38$).

Ikäryhmien välisiä eroja havainnoitaessa voitiin löytää merkitsevää eroa useasta muuttujasta. Nämä muuttujat olivat olen valmis maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista ($p=0.031$); haluaisin ottaa yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palveluita ($p=0.000$); ajattelen vanhuuden turvaa vasta sitten, kun asia on ajankohtainen ($p=0.000$) ja tulevaisuudessa on mielestäni oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palvelujen saantiin ($p=0.035$). Vastaajista 55–74-vuotiaat olivat valmiimpia maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista. 18–34-vuotiaat ovat vähiten tätä mieltä. Tätä voi selittää se, että 55–74-vuotiaat ovat totuttautuneet ajatukseen siitä, että julkinen järjestelmä vastaa palveluista. Heillä ei myöskään ole välttämättä aikaa varautua vanhuusikäen taloudellisesti, ja heille mahdollisesti tulee edullisemmaksi maksaa enemmän veroja kuin yksityisistä palveluista. Tämä voi kuvastaa myös sitä, että nuoremmat ikäryhmät ovat valmiita rahoittamaan vanhustalvet jollain toisella tapaa. Voi olla, että nuoremmilla ikäryhmillä ei ole taloudellista mahdollisuutta maksaa veroja enemmän.

Tilanne voi olla täysin toinen kuin 55–74-vuotiailla, joilla luultavasti on velat maksettu ja kotitaloudessa asuvien henkilöiden lukumäärä pieni. Tulee toki huomata, että 55–74-vuotiaista ainakin eläkeikäisten tulot ovat keskimäärin pienemmät kuin työssäkäyvien. 18–34-vuotiaat ja 35–54-vuotiaat olisivat selvästi 55–74-vuotiaita valmiimpia ottamaan yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palvelut. 18–34-vuotiaiden ja 35–54-vuotiaiden myönteisempi suhtautuminen vakuutusta kohtaan voi selittyä muun muassa sillä, että heillä on aikaa säästää tai sijoittaa vakuutukseen. He ovat tottuneet tasokkaisiin, yksilöityihin palveluratkaisuihin. 55–74-vuotiaat saattavat kokea,

että vakuutuksenotto ei enää tässä vaiheessa ole kannattava ratkaisu. Tämä tulos on yhtenevä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuonna 2010 julkaisemaan selvitykseen, jossa käsiteltiin suomalaisen väestön mielipiteitä hoivapalveluiden rahoitusmalleista ja tuottamistavoista. Selvityksen mukaan nuoremmat ikäryhmät kannattavat hoivavakuutusta erityisesti rahoitusmuotona.

Kuten THL:n selvityksessä, myös tässä tulee selvästi esille se, että hoivavakuutuksen kannatus on yhteydessä myös julkisiin ja yksityisiin palvelun tuottamista koskeviin kysymyksiin. (Maunu 2010.) 55–74-vuotiaat ajattelivat vähiten, että he pohtivat vanhuuden turvaa vasta sitten, kun se on ajankohtainen. 18–34-vuotiaat olivat eniten tätä mieltä. Tulos on ymmärrettävä, sillä 55–74-vuotiailla vanhuus voi olla hyvin lähellä ja tämän vuoksi ajatukset ovat suuntautuneet siihen. 18–34-vuotiailla on vielä vuosikymmeniä vanhuuteen ja siksi sen ajattelemisen ei välttämättä tunnu ajankohtaiselta. Nuorimmalla ikäryhmällä saattaa mielenkiinnon kohteena olla ennemminkin työelämään siirtyminen ja perheen perustaminen. 55–74-vuotiaat olivat eniten sitä mieltä, että tulevaisuudessa on oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin. 18–34-vuotiaat olivat vähiten tätä mieltä. Tämä voi selittyä muun muassa sillä, että vanhemmille ikäryhmille vanhuspalveluiden tarve on aiheena ajankohtaisempi. He ovat mahdollisesti tiedostaneet palvelujärjestelmän nykytilan muita ikäryhmiä vahvemmin. Toisaalta tämä myös kuvastaa nuorempien näkemystä siitä, että palveluita ei välttämättä tarvitsisi rahoittaa verovaroin.

Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitseviä eroja seuraavissa muuttujissa: julkisen järjestelmän tulee vastata vanhuusiän palveluista ($p=0.000$), haluan varautua vanhuudenturvan rahoittamiseen hyvissä ajoin etukäteen ($p=0.010$) ja tulevaisuudessa on mielestäni oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa vanhuspalveluiden saatavuuteen ($p=0.005$). Naiset olivat selvästi miehiä enemmän sitä mieltä, että julkisen järjestelmän tulee vastata vanhuusiän palveluista. Tämä selittyy muun muassa sillä, että vastaajista miehet olivat keskimäärin parempituloisia kuin naiset ja täten heillä on paremmat mahdollisuudet käyttää hyväkseen vaihtoehtoisia palveluita. Tietystä näkökulmasta tämän voidaan katsoa epätasa-arvoistavan palveluita. Tulee kuitenkin huomata, että nämä vaihtoehtoiset keinot eivät suoraan heikennä sellaisten henkilöiden hoivaa, jotka eivät vaihtoehtoisista keinoista pysty tai halua hyötyä. Naiset elävät keskimäärin pidempään, joten he luultavasti tulevat tarvitsemaan seniori-ikäisenä hoivapalveluita enemmän. Miehet olivat myös naisia enemmän sitä mieltä, että haluavat varautua vanhuudenturvan rahoittamiseen hyvissä ajoin etukäteen. Miehet olivat naisia enemmän sitä mieltä, että tulevaisuudessa on oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin. Näiden tulosten pohjalta näyttää

siltä, että miehet ovat naisia kiinnostuneempia harkitsemaan vaihtoehtoisia palveluita vanhuusiässä ja halukkaita maksamaan niistä.

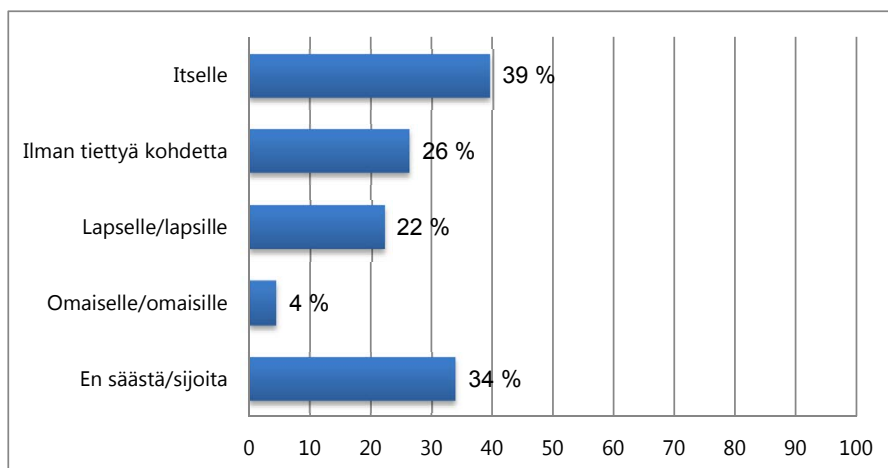
Tuloluokkien välisiä eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitsevää eroa seuraavissa muuttujissa: julkisen järjestelmän tulee vastata vanhuusiän palveluista ($p=0.000$), koen oman taloudellisen varautumisen tärkeänä tulevaisuuden varalle ($p=0.000$), haluaisin ottaa yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palveluita ($p=0.000$), ajattelen vanhuudenturvaa vasta sitten kun asia on ajankohtainen ($p=0.000$) ja haluan varautua vanhuudenturvan rahoittamiseen hyvissä ajoin ($p=0.000$). Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevat kotitaloudet olivat eniten sitä mieltä, että julkisen järjestelmän tulee vastata vanhuusiän palveluista. 6000 euroa ja sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevat kotitaloudet näkivät taloudellisen varautumisen tulevaisuuden varalle muita tuloluokkia tärkeämpänä. Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevat olivat vähiten tätä mieltä. 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitsevat olivat selvästi halukkaimpia ottamaan yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palveluita. Muut tuloluokat, varsinkaan alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevat kotitaloudet, eivät olleet niin vakuuttuneita sen tarpeellisuudesta. Alle 3000 euroa ansaitsevat olivat eniten sitä mieltä, että ajattelevat vanhuudenturvaa vasta sitten, kun asia on ajankohtainen. 6000 euroa ja sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevat olivat vähiten tätä mieltä. 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitsevat ilmoittivat muita tuloluokkia selvemmin haluavansa varautua vanhuudenturvan rahoittamiseen hyvissä ajoin etukäteen. Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevien kotitalouksien vastaajat olivat vähiten tätä mieltä. Se, että korkeimman tuloluokan kotitaloudet korostuivat muita tuloluokkia enemmän vanhuudenturvan varautumiseen liittyviä tekijöitä tiedusteltaessa, johtunee useista eri tekijöistä. Jo se, että heillä on taloudelliset resurssit siihen, voi olla selittävä tekijä. He ovat yleensä myös vanhempia, minkä takia asian pohtiminen on heille ajankohtaista.

Tarkasteltaessa alueiden välisiä eroja asumisen, hoivan ja hyvinvointipalveluiden rahoittamista kohti voitiin havaita merkitsevää eroa kahdessa muuttujassa. Nämä muuttujat olivat olen valmis maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista ($p=0.002$) ja tulevaisuudessa on mielestäni oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin ($p=0.007$). Pohjoissuomalaiset olivat ikäryhmistä valmiimpia maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista. Itäsuomalaiset olivat vähiten tätä mieltä. Pohjoissuomalaiset olivat eniten sitä mieltä, että tulevaisuudessa on oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin. Eteläsuomalaiset olivat vähiten tätä mieltä.

3.2.2 Vanhuuden varalle varaudutaan

Kuviossa 13 on esitetty vastaajien (n=1011) säästämisen tai sijoittamisen kohteita. Varallisuuden säästäminen tai sijoittaminen itselle oli vastaajien keskuudessa yleisintä. Vastaajista noin 39 prosenttia kertoi säästävänsä tai sijoittavansa itselle. Noin 26 prosenttia ilmoitti säästävänsä tai sijoittavansa ilman tiettyä kohdetta. Tämä vahvistaa näkemystä siitä, että monelle säästäminen itsessään on tapa. Vastaajista 34 prosenttia ilmoitti, ettei säästä tai sijoita lainkaan. Lapselle tai lapsille säästi tai sijoitti hieman harvempi, noin 22 prosenttia vastaajista. Omaista tai omaisia varten säästäminen tai sijoittaminen oli vähäistä, kaikista vastaajista vain noin 4 prosenttia säästi omaisilleen. Sukupuolittain eroja ei löytynyt, paitsi miehistä omaisille kertoi säästävänsä 6 prosenttia, kun naisilla vastaava luku oli 3 prosenttia. Myöskään alueittaisia eroja ei säästämisessä ja sijoittamisessa löytynyt.

Kuvio 13. Säästäminen ja sijoittaminen (n=1011).

Tarkasteltaessa säästämistä ja sijoittamista ikäryhmittäin havaittiin ryhmien välillä tilastollisesti merkitsevää eroa itselle ($p=0.001$), lapsille ($p=0.013$) tai omaisille ($p=0.001$) säästettäessä. Nuorin ikäryhmä eli 18–34-vuotiaat säästivät tai sijoittivat eniten sekä itselleen, lapsilleen tai omaisilleen. Säästämisessä tai sijoittamisessa ilman tiettyä kohdetta ei ollut eroa ikäryhmien välillä. Myös vastaajat, jotka eivät säästäneet tai sijoittaneet, olivat jakaantuneet tasaisesti ikäryhmien välille.

Nuorimmasta ikäryhmästä eli 18–34-vuotiaista 48 prosenttia kertoi säästävänsä tai sijoittavansa itselleen. Lapsille heistä sijoitti noin kolmasosa eli 27 prosenttia. Omaisille säästäminen oli vähäistä kaikissa ikäryhmissä, mutta

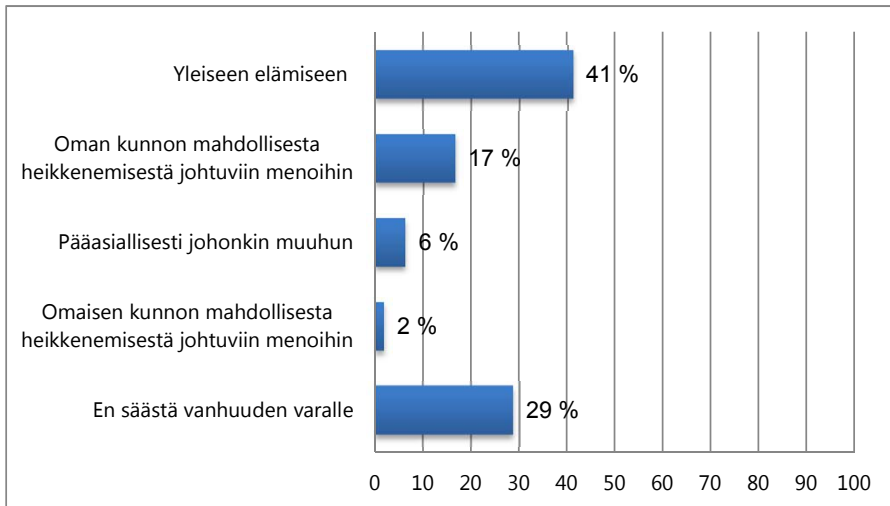
nuorin ikäryhmä kertoi säästävänsä eniten omaisilleen. Heidänkin keskuudessa säästäjien osuus oli kuitenkin vain noin 7 prosenttia. 35–54-vuotiaista itselleen kertoi säästävänsä noin 36 prosenttia ja lapsille noin 22 prosenttia. Heistä noin 3 prosenttia kertoi säästävänsä omaisia varten. Vanhimhasta ikäryhmästä eli 55–74-vuotiaista säästi itselleen noin 35 prosenttia. Heistä enää 17 prosenttia säästi lapsilleen, mikä selittyy sillä, että lapset ovat jo monella muuttaneet kotoa pois ja tulevat toimeen omillaan. Omaisille säästäminen oli vähäistä myös vanhimmassa ikäryhmässä, heistä vain 3 prosenttia säästi omaisilleen.

Säästämisessä tai sijoittamisessa ilman tiettyä kohdetta ei ollut eroa ikäryhmien välillä. Yleisintä se oli vanhimmassa ikäryhmässä eli 55–74-vuotiailla. Heistä yli 30 prosenttia kertoi säästävänsä ilman tiettyä kohdetta. 35–54-vuotiaista yli 26 prosenttia säästi tai sijoitti ilman tiettyä kohdetta. Myös nuorimmasta ikäryhmästä eli 18–34-vuotiaista 22 prosenttia kertoi säästävänsä ilman tiettyä kohdetta. Vastaajia, jotka eivät säästä tai sijoita, oli eniten keskimmaisessä ikäryhmässä eli 35–54-vuotiaiden keskuudessa. Heistä noin 37 prosenttia kertoi, ettei säästä tai sijoita. 55–74-vuotiaistakin noin 34 prosenttia ei säästänyt tai sijoittanut. 18–34-vuotiaista noin 29 prosenttia kertoi, ettei säästä tai sijoita.

Tarkasteltaessa säästämistä ja sijoittamista tuloluokittain voitiin havaita tilastollisesti merkitsevää eroa säästämisessä itselle ($p=0.000$), lapsille ($p=0.000$) tai ilman tiettyä kohdetta ($p=0.000$). Myös niiden välillä, jotka eivät säästä tai sijoita, oli tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0.000$) eri tuloluokissa. Korkein tuloluokka eli 6000 euroa tai sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevat kotitaloudet säästivät eniten itselleen (53 %), lapsilleen (35 %) sekä yleisesti ilman tiettyä kohdetta (37 %). Niitä, jotka eivät säästäneet tai sijoittaneet, oli suurin osa (47 %) alimmassa tuloluokassa eli alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevilla kotitalouksissa. Omaisille säästäminen oli vähäistä kaikissa tuloluokissa, eikä eri tuloluokkien välillä ollut eroa.

Vanhuuden varalle säästäminen

Kuviossa 14 on esitetty vastaajien ($n=643$) vanhuuden varalle säästämistä. Kaiken kaikkiaan noin 41 prosenttia vastaajista säästi vanhuuden varalle pääasiassa yleiseen elämiseen eläkkeellä saadun ansiotulon pienuuden vuoksi. Noin 29 prosenttia ilmoitti, ettei säästä vanhuuden varalle, vaan muista syistä. Vastaajista noin 16 prosenttia säästi pääasiassa oman kunnon mahdollisesta heikkenemisestä aiheutuviin kuluihin. Pääasiassa omaisen kunnon mahdollisesta heikkenemisestä aiheutuviin menoihin säästi vajaa 2 prosenttia. Pääasiassa muuhun säästi noin 6 prosenttia. Eri sukupuolten tai alueiden välillä ei ollut eroa vanhuuden varalle säästämisessä.

Kuvio 14. Vanhuuden varalle säästäminen (n=643).

Tarkasteltaessa vanhuuden varalle säästämistä ikäryhmittäin voitiin havaita tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0.000$) eri ikäryhmien välillä. Vanhuuden varalle säästäminen oli yleisintä vanhemman ikäryhmän eli 55–74-vuotiaiden keskuudessa, kun säästämisen kohteena oli oman tai omaisen kunnan mahdollisesta heikkenemisestä aiheutuvat kulut. Yleiseen elämiseen tai johonkin muuhun kohteeseen säästäminen vanhuuden varalle oli yleisintä 35–54-vuotiaiden keskuudessa. Vanhuuden varalle säästäminen oli vähäisintä ikäryhmistä nuorimman eli 18–34-vuotiaiden keskuudessa, mikä on ymmärrettävää, koska sen ikäisille vanhuusaika tuntuu hyvin kaukaiselta asialta.

Vanhuuden varalle pääasiallisesti yleiseen elämiseen säästivät eniten 35–54-vuotiaat eläkkeellä saatavan ansiotulon pienuuden vuoksi. Heistä vajaa 50 prosenttia kertoi säästävänsä sen varalle. 18–34-vuotiaista yli 39 prosenttia säästi myös sen vuoksi ja 55–74-vuotiaista yli 32 prosenttia.

Oman kunnan mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin säästivät eniten ikäryhmistä vanhimmat eli 55–74-vuotiaat. Heistä vajaa 28 prosenttia kertoi säästävänsä sen vuoksi. 18–34 vuotiaista vajaa 10 prosenttia ja 35–54-vuotiaista hieman yli 13 prosenttia säästi oman kunnan mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin. Heille asia ei ole vielä niin ajankohtainen.

Vastaajista omaisen kunnan mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin säästi eniten ikäryhmistä vanhimmat eli 55–74-vuotiaat. Mutta heistäkin vain noin 4 prosenttia kertoi säästävänsä sen vuoksi. Mielenkiintoista oli, että myös nuorimmista eli 18–34-vuotiaista noin 2 prosenttia kertoi säästävänsä omaisen kunnan mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin,

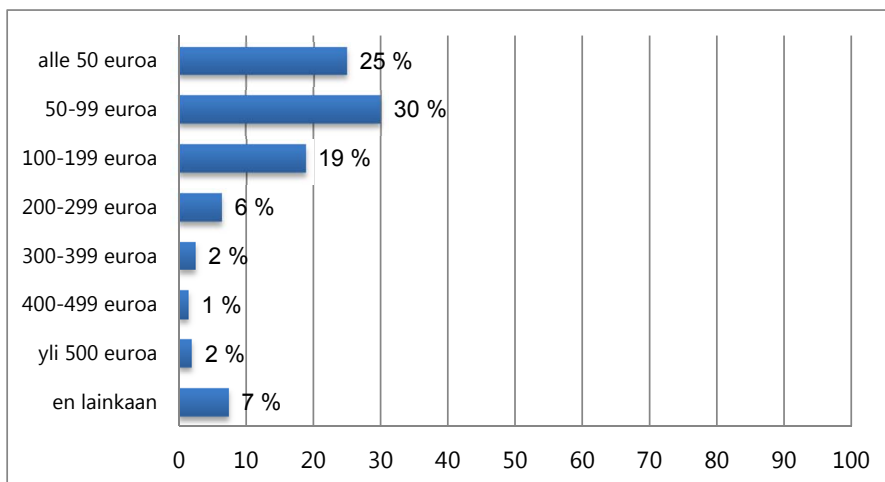
kun taas 35–54-vuotiaista kukaan ei kertonut säästävänsä sen vuoksi.

Vanhuuden varalle säästäjistä pääasiallisesti johonkin muuhun kohteeseen säästivät eniten ikäryhmistä vanhimmat eli 55–74-vuotiaat, joista noin 12 prosenttia kertoi säästävänsä johonkin muuhun. 35–54-vuotiaista noin 5 prosenttia ja 18–34-vuotiaista noin 2 prosenttia kertoi myös säästävänsä vanhuuden varalle pääasiallisesti johonkin muuhun kohteeseen. Yli 40 prosenttia 18–34-vuotiaista kertoi, ettei säästä vanhuuden varalle. 35–54-vuotiaista noin 25,5 prosenttia ja 55–74-vuotiaista 20 prosenttia ei säästänyt vanhuuden varalle.

Eri tuloluokkien välillä voitiin havaita tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0.007$) vanhuuden varalle säästämässä ($n=550$). Suurin osa (50 %) yleiseen elämiseen säästävistä oli korkeimmasta tuloluokasta eli 6000 euroa tai sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevista kotitalouksista. Samoin pääasiallisesti johonkin muuhun säästäjistä suurin osa (9 %) oli korkeimmasta tuloluokasta. Alin tuloluokka eli alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevat säästivät eniten oman (21 %) tai omaisen (4 %) kunnon mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin. Suurin osa (31 %) niistä, jotka eivät säästäneet tai sijoittaneet vanhuuden varalle oli alimmasta tuloluokasta, mikä on ymmärrettävää taloudellisten resurssien ollessa pienemmät kuin suurempituloisilla.

Säästäminen seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin

Vastaajia pyydettiin kyselylomakkeessa arvioimaan yhdeksänportaisella asteikoilla kuinka paljon he olisivat valmiita säästämään tai sijoittamaan kuukausittain seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin etukäteen (Kuvio 15). Vastaukset jakautuivat varsin laajalti, mutta keskimäärin vastaajat ($n=609$) olivat valmiita säästämään tai sijoittamaan noin 50–99 euroa kuukaudessa. Vastaajista noin 7 prosenttia ei ollut valmis säästämään tai sijoittamaan lainkaan. Noin 25 prosenttia oli valmis säästämään tai sijoittamaan alle 50 euroa kuukaudessa. Vastaajista noin 30 prosenttia ilmoitti kokevansa 50–99 euroa kuukaudessa sopivaksi summaksi. Noin 19 prosenttia oli sitä mieltä, että 100–199 euroa kuukaudessa on sopiva summa. 200–299 euroa kuukaudessa oli valmis sijoittamaan noin 6 prosenttia vastaajista. 300–399 euroa kuukaudessa ilmoitti sopivaksi summaksi noin 2 prosenttia. Noin prosentti oli valmis sijoittamaan 400–499 euroa kuukaudessa ja yli 500 euroa noin 2 prosenttia vastaajista.

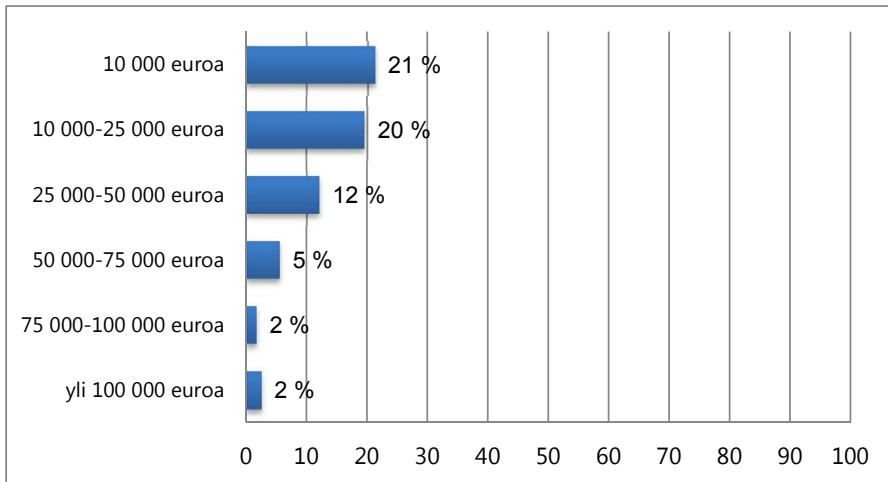
Kuvio 15. Seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin säästäminen ja sijoittaminen kuukausittain (n=609).

Tulee huomata, että eräs vastausten jakautumiseen vaikuttava tekijä oli ikä ($p=0.000$). Halutun sijoitetun summan suuruus riippui negatiivisesti iästä. Ikäryhmistä 55–74-vuotiaat olivat valmiita sijoittamaan selvästi suuremman summan kuin muut ikäryhmät. 18–34-vuotiaat olivat halukkaimpia sijoittamaan selvästi pienemmän summan kuin vanhemmat ikäryhmät. Tämä on ymmärrettävää, sillä 18–34-vuotiailla sijoitusajanjakso on huomattavasti pidempi ja toisaalta myös seniori-ikäisyys nähdään kaukaisena ajanjaksona. Nuorimmasta ikäryhmästä eli 18–34-vuotiaista 41 prosenttia olisi valmis säästämään tai sijoittamaan alle 50 euroa kuukaudessa. Heistä 34 prosenttia olisi valmis säästämään tai sijoittamaan 50–99 euroa ja 8 prosenttia 100–199 euroa kuukaudessa. 35–54-vuotiaista 33 prosenttia olisi valmis säästämään 50–99 euroa kuukaudessa. Heistä 24 prosenttia säästäisi alle 50 euroa ja 18 prosenttia alle 100–199 euroa kuukaudessa. Vanhimma ikäryhmästä eli 55–74-vuotiaista 30 prosenttia olisi valmis säästämään 100–199 euroa ja 21 prosenttia 50–99 euroa kuukaudessa. 55–74-vuotiaista 14 prosenttia olisi valmis säästämään jopa 200–299 euroa kuukaudessa seniori-ikäisyyden hoivapalveluita varten.

Naisten ja miesten välillä ero oli lähes merkitsevä ($p=0.056$). Miehet ovat valmiimpia säästämään tai sijoittamaan isomman summan kuin naiset seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin. Tämä voi selittyä muun muassa naisten ja miesten kotitalouden yhteenlaskettujen tulojen tai etuuskien määrällä. Taustamuuttujia tarkasteltaessa havaittiin, että naisista selvästi miehiä suurempi osa lukeutui alle 2000 euroa kuukaudessa ansaitsevien joukkoon, ja miehiä taas oli selvästi enemmän suurituloisissa.

Kotitalouden tuloluokka vaikutti merkittävästi siihen, mikä oli haluttu säästettävä tai sijoitettava summa kuukaudessa ($p=0.000$). Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevista suurin osa oli valmis säästämään tai sijoittamaan alle 50 euroa tai 50–99 euroa kuukaudessa seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin. 3000–5999 euroa kuukaudessa ansaitsevat olivat valmiita säästämään tai sijoittamaan keskimäärin 50–99 euroa kuukaudessa. Vastaukset jakoutuivat tasaisesti myös alle 50 euron tai 100–199 euron luokkiin. 6000 euroa tai sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevien kotitalouksien vastaajat olivat valmiita säästämään tai sijoittamaan keskimäärin 50–99 euroa tai 100–199 euroa kuukaudessa. Vastaukset jakoutuivat suurimmaksi osaksi näihin ryhmiin, mutta myös korkeammat kuukausisijoitus- tai säästösummat nousivat muita tulo-luokkia enemmän esille.

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan sopivaa kertasummaa, jonka he olisivat valmiita käyttämään kertyneistä säästöistä tai jolla he olisivat valmiita myymään omaisuutta seniori-ikäisyyden hoivapalveluiden rahoittamiseksi (Kuvio 16). Kertasummana vastaajat ($n=425$) olisivat valmiita käyttämään kertyneitä säästöjä tai myymään omaisuutta keskimäärin 10 000–25 000 euron edestä. Ikäryhmien välisiä eroja tarkasteltaessa voitiin havaita erojen olevan lähes merkitseviä ($p=0.052$). 55–74-vuotiaat olivat valmiita sijoittamaan kertasummana selvästi suuremman määrän kuin muut ikäryhmät. 18–34-vuotiaat taas olivat valmiita sijoittamaan selvästi muita ryhmiä pienemmän kertasumman. 18–34-vuotiaista 28 prosenttia olisi valmis sijoittamaan 10 000 euroa ja 24 prosenttia 10 000–25 000 euroa. 35–54-vuotiaista 19 prosenttia sijoittaisi 10 000–25 000 euroa ja 18 prosenttia olisi valmis sijoittamaan 10 000 euroa. Vanhimma ikäryhmästä eli 55–74-vuotiaista 19 prosenttia olisi valmis sijoittamaan 10 000 euroa ja heistä 15 prosenttia olisi valmis sijoittamaan jopa yli 10 000–25 000 euroa. Kaikista kysymykseen vastanneista noin 38 prosenttia ei kuitenkaan osannut sanoa, minkä summan he olisivat valmiita sijoittamaan.

Kuvio 16. Seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin sijoittaminen kertaussummana (n=425).

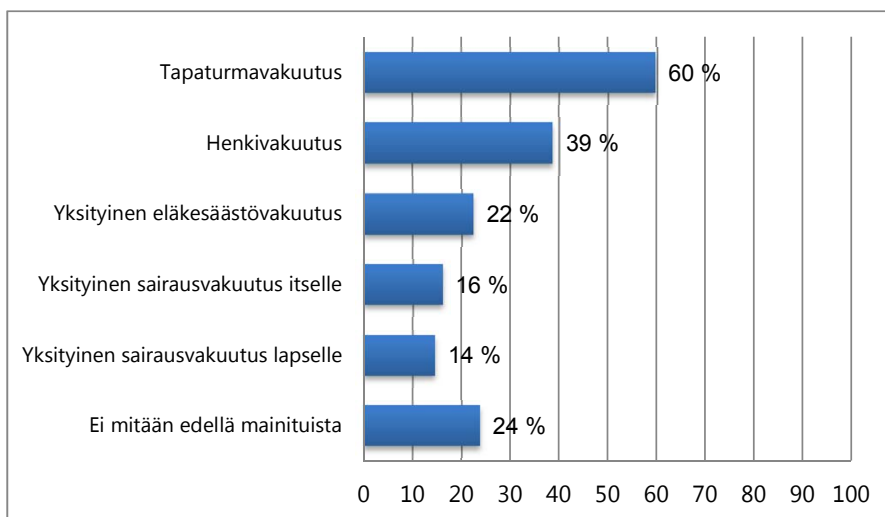
Tuloluokittaisia eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitsevää eroa ($p=0.023$) sijoitetun kertaussumman suhteen. Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevista kotitalouksista suurin osa vastanneista oli valmiita sijoittamaan 10 000 euroa eläkeiän kynnyksellä seniori-ikäisyyden hoivapalveluiden rahoittamiseksi. 3000–5999 euroa kuukaudessa ansaitsevien kotitalouksien vastaajista suurin osa oli valmis sijoittamaan 10 000–25 000 euroa. 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitsevista kotitalouksista suurin osa oli valmis sijoittamaan 25 000–50 000 euroa. Tulee kuitenkin huomata, että vastauksien osalta hajonta oli suurta ja että suurin osa vastasi kysymykseen, ettei osaa sanoa.

Alueiden välillä ei ollut merkitsevää eroa summassa, jonka vastaajat olisivat valmiita säästämään tai sijoittamaan. On selvää, että mikäli säästämistä tai sijoittamista halutaan kohdentaa seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin, olisi oltava käsitys siitä, mitä palveluiden julkinen järjestämistä sisältää. Tämä taas tarkoittaa sitä, että julkisen ja yksityisen sektorin työnjaon tulisi olla selvempi.

Vakuutukset

Kyselylomakkeen avulla pyrittiin kartoittamaan vastaajien varautumista vanhuuden varalle sekä heidän jo olemassa olevia vapaaehtoisia vakuutuksia (Kuvio 17). Tapaturmavakuutus oli noin 60 prosentilla vastaajista (n=1011). Työnantajalla on velvollisuus ottaa työntekijälleen tapaturmavakuutus, mutta se on mahdollisesti voimassa vain työaikana ja se voi olla suppeampi kuin yksityinen tapaturmavakuutus. Henkivakuutus oli tapaturmavakuutusta harvinaisempi; se oli noin 39 prosentilla vastaajista. Yksityinen sairausvakuutus

itselle oli noin 16 prosentilla vastanneista. Yksityisen sairausvakuutuksen lapselle oli vastaajista ottanut noin 14 prosenttia. Yksityinen eläkesäästövakuutus oli noin 22 prosentilla vastanneista. Luku on keskimääräistä korkeampi verrattuna Finanssialan Keskusliiton (2011b) tutkimusraporttiin, jonka mukaan vapaaehtoisein eläkevakuutuksiin säästäviä oli 12 prosenttia. Noin 24 prosenttia ilmoitti, että ei ole ottanut mitään edellä mainituista vakuutuksista. Eri sukupuolten välillä ei havaittu eroa vakuutusten ottamisessa.

Kuvio 17. Vapaaehtoiset vakuutukset (n=1011).

Tarkasteltaessa vapaaehtoisia vakuutuksia ikäryhmittäin, voitiin havaita tilastollisesti merkitsevää eroa yksityisen sairausvakuutuksen ottamisessa itselle ($p=0.001$) tai lapselle ($p=0.000$) sekä yksityisen eläkesäästövakuutuksen ($p=0.000$) ottamisessa. Myös niiden välillä, joilla ei ollut mitään kyselylomakkeessa mainittuja vapaaehtoisia vakuutuksia, oli tilastollisesti merkitsevää eroa ($p=0.046$) ikäryhmittäin tarkasteltuna. Sairausvakuutuksen ottaminen itselle oli yleisintä nuorimmassa ikäryhmässä eli 18–34-vuotiaiden keskuudessa, joista noin 21 prosentilla oli yksityinen sairausvakuutus. Vanhimmassa ikäryhmässä sairausvakuutus itselle oli noin 11 prosentilla. Sairausvakuutuksen ottaminen lapselle oli taas yleisintä keskimmaisessä ikäryhmässä eli 35–54-vuotiaiden keskuudessa, joista noin 20 prosenttia oli ottanut yksityisen sairausvakuutuksen lapselleen. Nuorimmassakin ikäryhmässä yli 17 prosentilla oli sairausvakuutus lapselle. Vanhimmassa ikäryhmässä yksityisiä sairausvakuutuksia lapsille oli vain noin 9 prosentilla, mikä selittyy sillä, että heidän lapsensa ovat jo usein lähteneet kotoa pois. Myös yksityinen eläkesäästövakuutus oli yleisin keskimmaisessä ikäryhmässä, joista

noin 30 prosentilla oli sellainen. Vanhimmassa ikäryhmässä yksityinen eläkesäästövakuutus oli 16 prosentilla ja nuorimmassa ikäryhmässä yli 18 prosentilla. Vakuutusten ottaminen oli vähäisintä vanhimmassa ikäryhmässä eli 55–74-vuotiaiden keskuudessa. Heistä noin 29 prosentilla ei ollut mitään kyselylomakkeessa mainittuja vapaaehtoisia vakuutuksia.

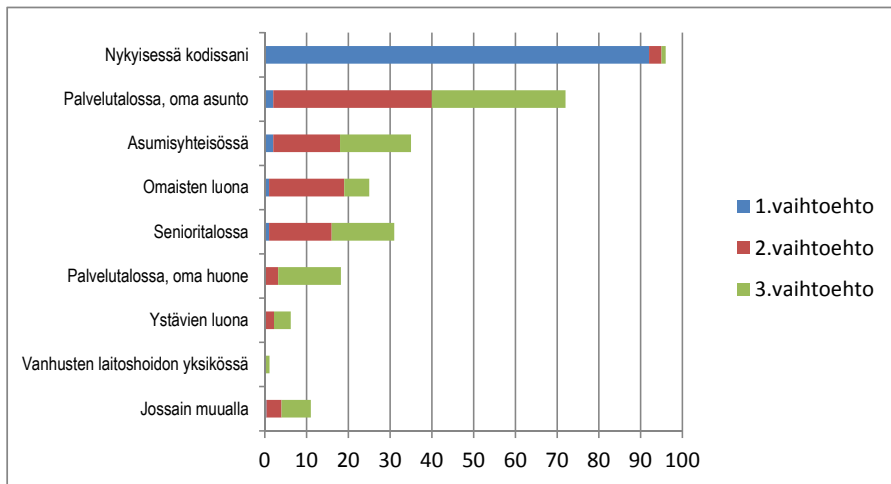
Myös tuloluokittain tarkasteltuna voitiin havaita tilastollisesti merkitseviä eroja ($p < 0.05$) eri vakuutusten ottamisessa vastaajien välillä ($n = 863$). Kaikki vakuutukset olivat yleisimpiä korkeimmissa tuloluokissa, mikä selittyy sillä, että heillä on paremmat taloudelliset resurssit vakuutusten ottamiseen kuin alimmalla tuloluokalla. Tapaturmavakuutus oli sekä korkeimmassa (enemmän kuin 6000 euroa kuukaudessa) että keskimmaisessä (3000–5999 euroa kuukaudessa) tuloluokassa noin 70 prosentilla. Alimmassa tuloluokassa (alle 3000 euroa kuukaudessa) tapaturmavakuutus oli noin 49 prosentilla. Henkivakuutus oli korkeimmassa tuloluokassa noin 54 prosentilla ja alimmassa tuloluokassa noin 29 prosentilla vastaajista. Yksityinen sairausvakuutus itselle oli yleisin keskimmaisessä tuloluokassa, joista yli 20 prosentilla oli sellainen. Korkeimmassakin tuloluokassa yli 18 prosentilla oli yksityinen sairausvakuutus, kun taas alimmassa tuloluokassa sellainen oli noin 12 prosentilla. Yksityinen sairausvakuutus lapselle oli yleisin korkeimmassa tuloluokassa, jossa yli 24 prosentilla oli sellainen. Alimmassa tuloluokassa alle 6 prosenttia oli ottanut sairausvakuutuksen lapselleen. Myös yksityinen eläkesäästövakuutus oli yleisin korkeimmassa tuloluokassa, jossa 38 prosentilla oli sellainen, kun taas alimmassa tuloluokassa noin 12 prosentilla oli yksityinen eläkesäästövakuutus. Vapaaehtoisia vakuutuksia oli vähiten alimmassa tuloluokassa, jossa noin 36 prosentilla ei ollut mitään kyselylomakkeessa mainittuja vakuutuksia.

Tarkasteltaessa vapaaehtoisten vakuutusten ottamista alueittain, voitiin havaita tilastollisesti merkitsevää eroa yksityisen henkilökohtaisen sairausvakuutuksen ottamisessa ($p = 0.018$). Myös niiden välillä, joilla ei ollut mitään kyselylomakkeessa mainittuja vakuutuksia, oli tilastollisesti merkitsevää eroa ($p = 0.009$) alueittain tarkasteltuna. Yksityisen sairausvakuutuksen omistaminen oli yleisintä Etelä-Suomessa ja vähäisintä Itä-Suomessa. Eteläsuomalaisista noin 19 prosentilla oli yksityinen sairausvakuutus itselle kun taas itäsuomalaisista sellaisen omisti noin 9 prosenttia. Länsisuomalaisista ja ahvenanmaalaisista vähän yli 15 prosentilla ja pohjoissuomalaisista vähän yli 11 prosentilla oli yksityinen henkilökohtainen sairausvakuutus. Niitä, joilla ei ollut mitään kyselylomakkeessa mainittuja vakuutuksia, oli suurin osa (36 %) Itä-Suomessa. Mitään edellä mainituista vakuutuksista ei ollut länsisuomalaisista ja ahvenanmaalaisista noin 23 prosentilla, pohjoissuomalaisista noin 23 prosentilla ja eteläsuomalaisista noin 21 prosentilla.

3.3 Asuminen ja palvelutoiveet seniori-ikäisenä

3.3.1 Seniori halua asua omassa kodissaan

Tutkimuksen avulla pyrittiin kartoittamaan tulevaisuuden asumisodotuksia (Kuvio 18). Vastaajia pyydettiin valitsemaan yhdeksästä vaihtoehdosta kolme itselleen mieluisinta. Ensimmäisenä vaihtoehtona nousi erittäin vahvasti esille nykyinen koti. Yli 90 prosenttia vastaajista toivoi voivansa asua seniori-ikäisenä omassa kodissaan. Ensimmäisenä vaihtoehtona nousi esille myös oma asunto palvelutalossa, asumisyhteisö, senioritalo sekä omaisten luona asuminen. Kuitenkin nämä kaikki muut vaihtoehdot keräsivät yhteensä alle 10 prosentin kannatuksen.

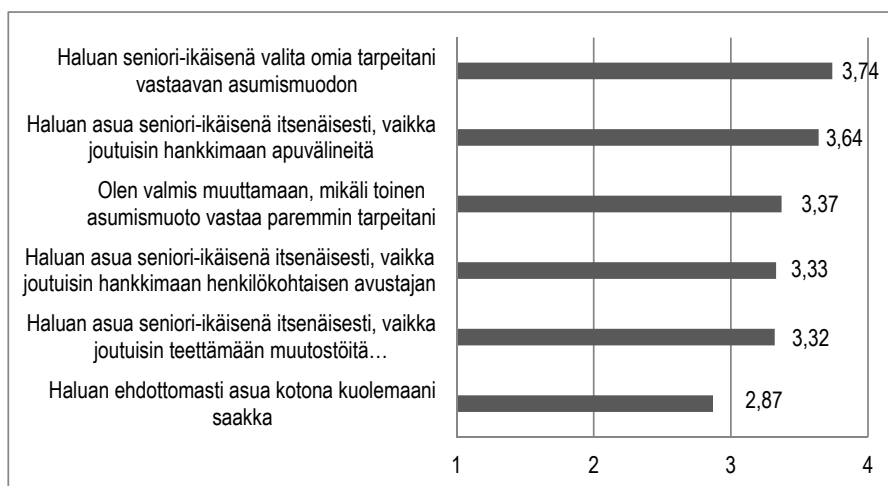
Kuvio 18. Tulevaisuuden asumisodotukset (n=1011).

Toiseksi mieluisimpina vaihtoehtona nähtiin oma asunto palvelutalossa. Vastaajista noin 40 prosenttia toivoi toisena vaihtoehtona voivansa asua seniori-ikäisenä palvelutalossa, jossa olisi oma asunto. Muita toivottuja toisia vaihtoehtoja olivat omaisten luona, asumisyhteisössä ja senioritalossa asuminen. Asumisyhteisössä asuminen tapahtuisi toisten vastaavassa elämäntilanteessa olevien kanssa. Senioritalojen suunnittelussa taas on huomioitu ikääntyvien ihmisten tarpeet muun muassa heikentyvän toimintakyvyn sekä esteettömän liikkumisen osalta. Tarkoituksena on mahdollistaa kotona asuminen mahdollisimman pitkään esimerkiksi kotiin tuotavien palveluiden ja liikkumista tukevien apuvälineiden avulla. Senioritaloissa itsessään kuitenkin harvoin on palveluita.

Kolmanneksi mieluisampana vaihtoehtona nähtiin myös oma asunto palvelutalossa. Esiin nousivat myös oma huone palvelutalossa, asumisyhteisö ja senioritalo. Muutama prosentti vastaajista ilmoitti haluavansa asua omaisten tai ystävien luona. Vanhusten laitoshoidon yksikössä asumista haluttiin vastausten perusteella pyrkiä välttämään.

Vastausten perusteella voitiin kuitenkin selvästi havaita, että ensimmäisenä vaihtoehtona nousi esille nykyisessä kodissa asuminen ja että toisen ja kolmannen vaihtoehdon kohdalla hajonta vaihtoehtojen kesken oli selvästi suurempaa. Tämä luo liiketoimintamahdollisuuksia palveluille ja tuotteille, joiden avulla kotona voidaan asua mahdollisimman kauan.

Alla on kuvattu vastaajien toiveita asua kotona seniori-ikäisenä (Kuvio 19). Kuten jo tulevaisuuden asumisodotuksia tarkasteltaessa nousi esille, vastaajat kokivat mieluisimpana vaihtoehtona nykyisessä kodissaan asumisen seniori-ikäisessä.

Kuvio 19. Kotona asuminen seniori-ikäisenä (4-portainen asteikko: 1= Täysin eri mieltä, 4= Täysin samaa mieltä, n=841).

Vastaajat olivat jokseenkin samaa mieltä väitteestä haluan ehdottomasti asua kotona kuolemaani saakka (ka=2,87). Moni kuitenkin koki olevansa valmis muuttamaan, mikäli toinen asumismuoto vastaisi paremmin tarpeita (ka=3,37). Vastaajat olivat myös halukkaita valitsemaan itse parhaiten omia tarpeitaan vastaavan asumismuodon (ka=3,74). Moni vastaaja olisi valmis teettämään omaan kotiinsa muutostöitä esimerkiksi kylpyhuoneremontin, liikkumista edistäviä muutostöitä tai asennuttamaan näkö- ja muistihäiriöisten laitteita, jotta voisi asua seniori-ikäisenä itsenäisesti (ka=3,32). Vastaajat olivat myös jokseenkin samaa mieltä siitä, että he olisivat valmiita hankkimaan

henkilökohtaisen avustajan auttamaan päivittäisissä toimissa, jotta voisivat asua itsenäisesti (ka=3,33). He myös kokivat, että olivat valmiita hankkimaan apuvälineitä, esimerkiksi turvarannekkeen, jotta voisivat asua seniori-ikäisenä itsenäisesti (ka=3,64). Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että kotona halutaan asua niin kauan kuin mahdollista.

Tarkasteltaessa ikäryhmittäisiä eroja voitiin havaita merkitseviä eroja seuraavissa muuttujissa: haluan asua seniori-ikäisenä itsenäisesti, vaikka joutuisin hankkimaan apuvälineitä ($p=0.047$); haluan seniori-ikäisenä valita omia tarpeitani vastaavan asumismuodon ($p=0.004$) sekä olen seniori-ikäisenä valmis muuttamaan, mikäli toinen asumismuoto vastaa paremmin tarpeitani (lähes merkitsevä, $p=0.050$). Ikäryhmistä 18–34-vuotiaat olivat vähiten sitä mieltä, että he haluavat asua seniori-ikäisenä itsenäisesti, vaikka joutuisivat hankkimaan apuvälineitä. 35–54-vuotiaat ja 55–74-vuotiaat olivat merkitsevästi enemmän valmiita hankkimaan apuvälineitä voidakseen asua itsenäisesti. Tämä selittyy muun muassa sillä, että nuorin ikäryhmä ei ole välttämättä ajatellut asiaa yhtä paljon kuin muut ikäryhmät. Seniori-ikäisyys voi tuntua kaukaiselta, ja välttämättä side omaa kotia kohtaan ei ole muodostunut yhtä vahvaksi kuin vanhemmilla ikäryhmillä. Kulttuurilliset tekijät voivat myös vaikuttaa siihen, että nuorin ikäryhmä ei näe kotona asumista niin tärkeänä, vaan huomaa myös muita, ehkä helpompia vaihtoehtoja, esimerkiksi senioritalot ja täyden palvelun palvelutalot.

Ikäryhmistä 18–34-vuotiaat olivat vähiten sitä mieltä, että he haluavat seniori-ikäisenä valita omia tarpeita parhaiten vastaavan asumismuodon. 55–74-vuotiaat olivat eniten tätä mieltä. 55–74-vuotiaille päätös tulevaisuuden asumisesta voi olla hyvinkin ajankohtainen, minkä vuoksi heidän halunsa vaikuttaa siihen on korostuneempi kuin nuoremmilla ikäryhmillä. 55–74-vuotiaat olivat eniten sitä mieltä, että he ovat valmiita muuttamaan, mikäli jokin toinen asumismuoto vastaa paremmin heidän tarpeitaan. 18–34-vuotiaat olivat vähiten tätä mieltä. Tämä havainto on mielenkiintoinen, sillä ikäryhmistä juuri 18–34-vuotiaat olivat vähiten sitä mieltä, että he haluavat asua kotona itsenäisesti, vaikka joutuisivat hankkimaan apuvälineitä. Tämä voi kuvastaa sitä, että nuorin ikäryhmä ei hahmota vanhempien lailla seniori-ikäisessä tapahtuvia toimintakyvyn muutoksia.

Tarkasteltaessa sukupuolten välisiä eroja voitiin havaita merkitsevää eroa muuttujissa, haluan seniori-ikäisenä valita omia tarpeitani vastaavan asumismuodon ($p=0.000$) ja olen valmis muuttamaan, jos jokin toinen asumismuoto vastaa tarpeitani paremmin ($p=0.018$). Naiset olivat selvästi miehiä enemmän sitä mieltä, että he haluavat valita omia tarpeita parhaiten vastaavan asumismuodon ja että he ovat valmiita muuttamaan, jos jokin toinen asumismuoto vastaa heidän tarpeitaan paremmin. Nämä vastaukset täydentävät toisiaan suurilta osin. Naiset ovat halukkaita kartoittamaan mahdollisia vaihtoehtoja

sekä huomioivat omat tarpeensa, ja miehet taas kokevat haluavansa asua kotona muista seikoista huolimatta.

Tarkasteltaessa tuloluokittaisia eroja, voitiin havaita merkitsevää eroa muuttujissa, haluan asua seniori-ikäisenä kotona itsenäisesti, vaikka joutuisin teettämään kotona muutostöitä toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi ($p=0.016$), haluan asua seniori-ikäisenä itsenäisesti, vaikka joutuisin hankkimaan apuvälineitä ($p=0.014$) ja haluan asua ehdottomasti kotona kuolemaani saakka ($p=0.008$). 3000–5999 euroa ansaitsevat olivat eniten sitä mieltä, että haluavat asua itsenäisesti kotona, vaikka joutuisivat teettämään kotona muutostöitä toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi. Alle 3000 euroa ansaitsevat olivat vähiten tätä mieltä. Tämä voi selittyä sillä, että alle 3000 euroa ansaitsevilla ei välttämättä ole taloudellista mahdollisuutta teettää muutostöitä, ja 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitsevat voivat vaikuttaa eniten sijoituspaikkaansa. He useassa tapauksessa voivat valita erittäin tasokkaan hoitokodin tai palvelutalon. Keskimmaisella tuloluokalla on mahdollista teettää muutoksia kodissansa, mutta heillä ei kuitenkaan välttämättä ole rajattomia mahdollisuuksia valita kodin ulkopuolista sijoituspaikkaa. 3000–5999 euroa ansaitsevien kotitalouksien vastaajat olivat eniten sitä mieltä, että he haluavat asua itsenäisesti kotona, vaikka joutuisivat hankkimaan apuvälineitä, esimerkiksi turvarannekkeen.

Alueittaisia eroja tarkasteltaessa voitiin löytää merkitsevää eroa muuttujassa, haluan seniori-ikäisenä ehdottomasti asua omassa kodissani kuolemaan saakka ($p=0.026$). Pohjoissuomalaiset ja itäsuomalaiset vastaajat olivat eniten sitä mieltä, että haluavat ehdottomasti asua kotona kuolemaansa saakka. Eteläsuomalaiset olivat vähiten tätä mieltä. Tämä voi osittain johtua siitä, että eteläsuomalaisille on tarjolla enemmän eritasoisia, vaihtoehtoisia asumispaikkoja.

Vastaajilta tiedusteltiin, minkä tahojen he toivovat vaikuttavan ikääntyessä oman asuin- tai hoitopaikan valintaan. Vastaajia pyydettiin valitsemaan vastausvaihtoehdoista kolme mieluisinta. Lähes 90 prosenttia vastaajista ilmoitti haluavansa tehdä ensisijaisesti itse päätöksen asuin- tai hoitopaikasta. Noin 6 prosenttia näki valinnan teon itsenäisesti toiseksi parhaana vaihtoehtona. Vastaajista noin 2 prosenttia ilmoitti valinnan teon itsenäisesti kolmanneksi parhaana vaihtoehtona. Vastaajista noin 8 prosenttia toivoi ensisijaisesti lähiomaistensa vaikuttavan oman asuin- ja hoitopaikan valintaan seniori-ikäisenä. Noin 75 prosenttia oli sitä mieltä, että lähiomaiset ovat toiseksi paras vaihtoehto päättämään asuin- ja hoitopaikasta.

Tämä viittaa pitkälti siihen, että ensisijaisesti vastaajat toivovat itse pystyvänsä tekemään päätöksen, mutta jos he eivät syystä tai toisesta pysty sitä tekemään, lähiomaisten toivotaan tekevän sen. Toki lähiomaiset auttavat usein ja vaikuttavat päätöksentekoon muutenkin. Noin 8 prosenttia näki lähiomaisten olevan kolmanneksi mieluisin vaihtoehto päätöksenteolle. Vastaajista

noin 0,5 prosenttia ilmoitti, että haluaisi hoitavan lääkärin vaikuttavan hoitopaikan valintaan. Noin 8 prosenttia näki sen toiseksi mieluisimpana vaihtoehtona. Vastaajista lähes 37 prosenttia toi esille hoitavan lääkärin olevan kolmanneksi mieluisin vaihtoehto päätöksentekoon vaikuttamiselle. Vastaajista noin prosentti ilmoitti näkevänsä ystävänsä mieluisimpana päätöksentekoon vaikuttajana. Noin 6 prosenttia näki ystävänsä toiseksi mieluisimpana vaikuttajana päätöksentekoon. Kolmanneksi mieluisimpana vaihtoehtona ystävien vaikutuksen päätöksentekoon näki noin 33 prosenttia.

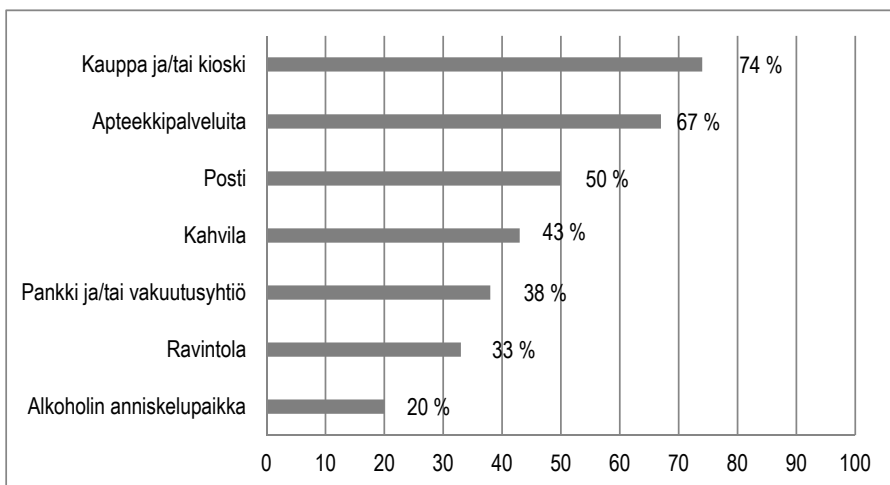
Tuloksia tarkasteltaessa voidaan siis huomata, että hoitavan lääkärin ja ystävien vaikutus nähtiin suurin piirtein yhtä tärkeänä. Vastaajista noin 2 prosenttia näki kunnan sosiaalitoimen tai vastaavan tahon toiseksi mieluisimpana ja noin 8 prosenttia kolmanneksi mieluisimpana vaihtoehtona vaikuttamaan päätökseen asuin- tai hoitopaikasta ikääntyessä.

3.3.2 Senioreiden toivomat palvelut

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, millaisia palveluita ja toimintoja he seniori-ikäisenä haluaisivat saada kotiin tai kodin ympäristöön. Palvelut ja toiminnot jaettiin neljään erilaiseen ryhmään hahmottamisen helpottamiseksi. Nämä ryhmät ovat 1) asuinalueen kaupalliset palvelut, 2) asuinalueen terveys- ja hyvinvointipalvelut, 3) asuinalueen vapaa-ajanpalvelut ja mahdollisuudet sekä 4) asuinalueen ympäristö. Näiden palveluiden ja toimintojen haluttavuus esitellään seuraavaksi.

Asuinalueen kaupalliset palvelut

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, mitä kaupallisia palveluita he tarvitsevat kodin läheisyyteensä (Kuvio 20).

Kuvio 20. Kaupalliset palvelut (n=1011).

Vastaajista apteekkipalveluita koki tarvitsevansa kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä noin 67 prosenttia. Tämä on varsin ymmärrettävää, sillä ihmisen vanhetessa toimintakyky mahdollisesti heikkenee ja tätä heikkenemistä ja siitä aiheutuvia oireita pyritään vähentämään kemiallisesti. Kahvilaa kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä toivoi noin 43 prosenttia. Kahvila toimii usein kokoontumispaikkana ja ystävien ja tuttavien tapaamispaikkana. Alkoholin anniskelupaikkaa toivoi noin 20 prosenttia vastaajista. Ravintolan olemassaolon koki tärkeäksi noin 33 prosenttia. Postipalvelun halusi kodin läheisyyteensä noin puolet vastaajista. Kaupan ja/tai kioskin toivoi kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä noin 74 prosenttia vastaajista. Tämä on ymmärrettävää, sillä paikka elintarvikkeiden hankinnalle koetaan tärkeänä. Seniori-ikäisenä liikkuminen saattaa jossain määrin vaikeutua ja kauemmas kauppa-asioille lähteminen tuntua hankalalta. Pankkia ja/tai vakuutusyhtiötä kotinsa läheisyyteen toivoi noin 38 prosenttia.

Ikäryhmien välisiä eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitsevää eroa, toivoivatko he kotinsa läheisyyteen ravintolaa ($p=0.000$), alkoholin anniskelupaikkaa ($p=0.011$) ja kahvilaa ($p=0.001$). Ikäryhmistä 55–74-vuotiaat eivät nähneet ravintolaa lainkaan yhtä tarpeellisenä kuin 35–54-vuotiaat. 18–34-vuotiaat näkivät ravintolan lähes yhtä tarpeellisenä kuin 35–54-vuotiaat, heistä 37 prosenttia toivoi ravintolaa kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä. Nämä erot selittynevät muun muassa sillä, että vanhin ikäryhmä ei ole tottunut käyttämään ravintolapalveluita samalla tavoin kuin nuoremmat ikäryhmät. 18–34-vuotiaat toivoivat selvästi muita ikäryhmiä enemmän alkoholin anniskelupaikkaa kotinsa läheisyyteen. 55–74-vuotiaat eivät kaivanneet alkoholin anniskelupaikkaa läheskään yhtä paljon. Tämä voi selittyä esimerkiksi sillä, että 18–34-vuotiaat ovat tottuneet käymään pubeissa ja baareissa, ja anniskelupaikoissa käynti saattaa liittyä heidän nykyiseen elämäänsä tiiviimmin kuin muilla ikäryhmillä. 18–34-vuotiaat kaipasivat kahvilaa kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä selvästi enemmän kuin muut ikäryhmät. 55–74-vuotiaat kokivat kahvilan vähiten tarpeelliseksi. Kaupallisista palveluista kauppa ja/tai kioski sekä apteekkipalvelut koettiin ikäryhmästä riippumatta lähes tar-kalleen yhtä tärkeinä.

Sukupuolittaisia eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitsevää eroa useissa kaivatuissa kaupallisissa palveluissa. Näitä palveluita olivat pankki ja/tai vakuutusyhtiö ($p=0.015$), kauppa ja/tai kioski ($p=0.000$), posti ($p=0.000$), alkoholin anniskelupaikka ($p=0.000$) sekä kahvila ($p=0.038$) ja apteekkipalvelut ($p=0.000$). Naiset kaipasivat selvästi miehiä enemmän pankkia ja/tai vakuutusyhtiötä. Naiset kokivat kaupan ja/tai kioskin olemassaolon merkittävästi miehiä tärkeämpänä. Tämä voi selittyä muun muassa sillä, että naiset saattavat yleisemmin olla kotitaloudessa ruoanlaittovastuussa ja tekevät pääasiassa elintarvikeostokset. Naiset kaipasivat myös postinpalveluita kotinsa läheisyy-

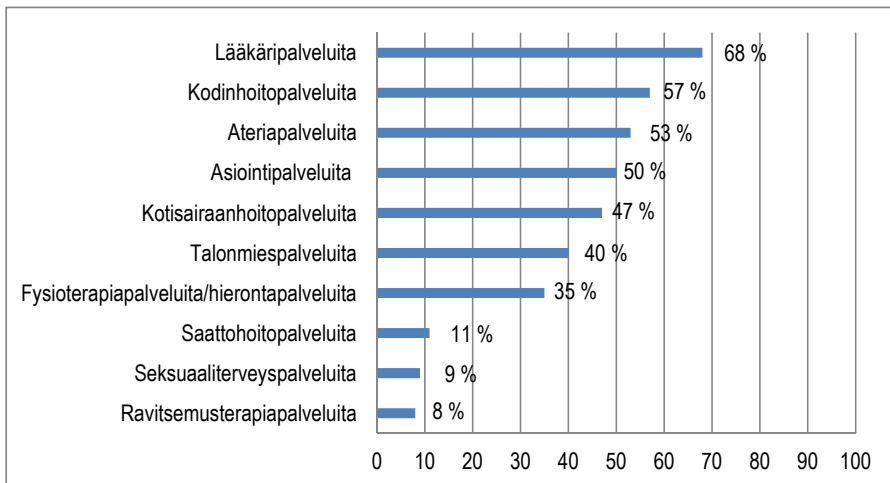
teen seniori-ikäisenä selvästi miehiä enemmän. Miehet taas toivoivat alkoholin anniskelupaikkaa naisia enemmän. Naiset kokivat tarvitsevansa kahvilaa asuinympäristöönsä miehiä enemmän. Miehillä alkoholin anniskelupaikka saattaa olla paikka sosiaaliselle kanssakäymiselle, kun taas nainen tapaa tuttaviaan käydessään asioilla kaupassa ja/tai kioskissa, postissa, pankissa tai on sopinut tapaamisen kahvilaan. Naiset toivoivat apteekkipalveluita selvästi miehiä enemmän.

Tarkasteltaessa eroja kotitalouksien tulotasojen suhteen voitiin havaita merkitsevää eroa postin ($p=0.000$) ja pankin ja/tai vakuutusyhtiön ($p=0.003$) haluttavuudessa kodin läheisyyteen. Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevien kotitalouksien vastaajat toivoivat selvästi muiden kotitalouksien tulotasojen vastaajia enemmän sekä postin ja pankin ja/tai vakuutusyhtiön läheisyyttä. 6000 euroa ja sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevien kotitalouksien vastaajat taas näkivät nämä vähiten tärkeinä.

Alueiden välillä ei havaittu merkitseviä eroja sen suhteen, mitä kaupallisia palveluita toivotaan kodin läheisyyteen. Tämä kuvastaa sitä, että eri alueiden ihmiset kaipaavat samanlaisia kaupallisia palveluita.

Asuinalueen terveys- ja hyvinvointipalvelut

Kyselylomakkeen avulla pyrittiin havainnoimaan, mitä terveys- ja hyvinvointipalveluita vastaajat näkevät tärkeinä (Kuvio 21).

Kuvio 21. Terveys- ja hyvinvointipalvelut (n=1011).

Asuinalueen terveys- ja hyvinvointipalveluista seniori-ikäisenä vastaajat pitivät tärkeimpänä lääkäripalveluita. Vastaajista 68 prosenttia toivoi kotinsa läheisyydessä olevan tarjolla lääkärin palveluita. Tämä on ymmärrettävää, sillä

toimintakyvyn heikkenemisen myötä lääkäripalvelut tulevat usein entistä tarpeellisemmiksi. Asiointipalveluita, kuten apua kaupassakäyntiin, kaipasi noin 50 prosenttia vastaajista. Talonmiespalvelut näki tärkeänä noin 40 prosenttia vastaajista. Talonmiespalveluiden tärkeyden näkemiseen vaikuttaa varmasti-kin asumismuoto. Kerrostalossa asuville talonmiespalvelut eivät varmastikaan ole yhtä tarpeellisia kuin omakotitalossa asuville. Ateriapalveluita kaipasi 53 prosenttia vastaajista. Ravitsemusterapiapalvelut koki tärkeäksi noin 8 prosenttia.

Fysioterapiapalveluita tai hierontapalveluita kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä toivoi noin 35 prosenttia vastaajista. Kotisairaanhoidtopalveluita piti tärkeänä noin 47 prosenttia vastaajista. Kotisairaanhoidtopalveluiden avulla voidaan mahdollistaa seniori-ikäisen kotona asuminen toimintakyvyn heikkenemisen jälkeenkin. Seksuaaliterveyspalveluita asuinalueelleen seniori-ikäisenä kaipasi noin 9 prosenttia vastaajista. Saattohoitopalveluita piti tärkeänä noin 11 prosenttia. Kodinhoitopalvelut nousivat yhdeksi toivotuimmista terveys- ja hyvinvointipalveluista. Kodinhoitopalveluita toivoi noin 57 prosenttia vastaajista. Kodinhoito saattaa hankaloitua ikäänymisen myötä, minkä vastaajat eivät halua olevan esteenä kotona astumiselle.

Ikäryhmien välisiä eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitsevää eroa usean terveys- ja hyvinvointipalvelun haluttavuuden kohdalla. Merkitsevää eroa voitiin löytää lääkäripalveluiden ($p=0.015$), asiointipalveluiden ($p=0.036$), talonmiespalveluiden ($p=0.000$), ateriapalveluiden ($p=0.000$), fysioterapia/hierontapalveluiden ($p=0.008$), kotisairaanhoidtopalveluiden ($p=0.024$), seksuaaliterveyspalveluiden (0.013) ja kodinhoitopalveluiden ($p=0.020$) haluttavuudessa. 55–74-vuotiaat toivoivat lääkäripalveluita kotinsa läheisyyteen selvästi muita ikäryhmiä enemmän. 18–34-vuotiaat kokivat tarvitsevansa lääkäripalveluita vähiten omalla asuinalueellaan. Voi olla, että vanhin ikäryhmä on havainnut lääkäripalvelut tarpeellisiksi ja käyttää niitä huomattavasti nuorempia ikäryhmiä enemmän. Nuoremmat ikäryhmät saattavat käyttää hyväkseen enemmän yksityisiä palveluita esimerkiksi työterveyshuollon kautta. Nämä yksityiset palvelut saattavat sijaita kaupunkialueilla ja kohtuullisen kaukana kodin läheisyydestä. 35–54-vuotiaat toivoivat muita ikäryhmiä enemmän asiointipalvelua esimerkiksi kaupassakäyntiapua. 18–34-vuotiaat kokivat tarvitsevansa tätä vähiten. 35–54-vuotiaat halusivat talonmiespalveluita kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä muita ikäryhmiä enemmän. 55–74-vuotiaat tarvitsivat näitä vähiten. Tähän vaikuttanee muun muassa asumismuoto ja tottumus käyttää erilaisia kodin ja sen ympäristön ylläpitoon liittyviä palveluita. 35–54-vuotiaat toivoivat muita ikäryhmiä enemmän ateriapalveluita. 18–34-vuotiaat kokivat tarvitsevansa ateriapalveluita vähiten. 35–54-vuotiaat halusivat kotinsa läheisyyteen fysioterapia tai hierontapalveluita ikäryhmistä eniten. Vähiten niitä näki tarvitsevansa 18–34-vuotiaat.

Kotisairaanhoidopalveluita halusivat eniten 55–74-vuotiaat. Vähiten niitä koki tarvitsevansa 18–34-vuotiaat. Tähän voi vaikuttaa muun muassa se, että vanhin ikäryhmä on mahdollisesti käyttänyt hyväkseen kotisairaanhoidopalveluita, kun taas nuoremmille ikäryhmille ne saattavat olla vieraita. Seksuaaliterveyspalveluita kaipasivat eniten 55–74-vuotiaat ja vähiten 18–34-vuotiaat. Tämä voi johtua esimerkiksi siitä, että 18–34-vuotiailla ei välttämättä esiinny seksuaaliongelmia samalla tavoin kuin vanhemmilla ikäryhmillä. 55–74-vuotiaat ja 35–54-vuotiaat toivoivat kodinhoitopalveluita yhtä paljon ja selvästi enemmän kuin 18–34-vuotiaat.

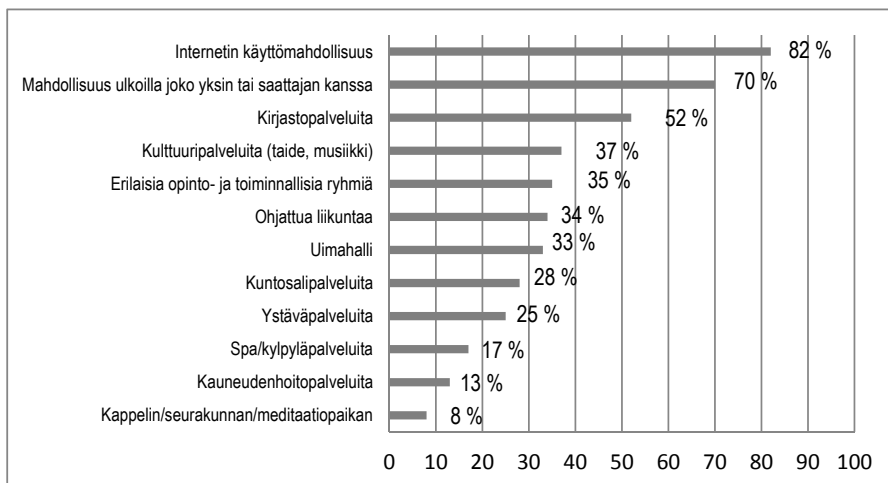
Sukupuolittaisia eroja tarkasteltaessa voitiin havaita merkitsevää eroa useiden palveluiden haluttavuudessa. Näitä palveluita olivat lääkäripalvelut ($p=0.000$), asiointipalvelut ($p=0.000$), talonmiespalvelut ($p=0.000$), ateriapalvelut ($p=0.022$), fysioterapiapalvelut/hierontapalvelut ($p=0.000$), kotisairaanhoidopalvelut ($p=0.000$), seksuaaliterveyspalvelut ($p=0.000$), saattohoitopalvelut ($p=0.000$) ja kodinhoitopalvelut ($p=0.000$). Naiset halusivat selvästi miehiä enemmän lääkäripalveluita löytyvän kotinsa läheisyydestä. Naiset toivoivat asiointipalveluita miehiä enemmän. Naiset kokivat myös talonmiespalvelut tärkeämmiksi kuin mitä miehet. Tämä on mielenkiintoinen havainto, sillä voi olla, että talonmiespalvelun piiriin kuuluvat tehtävät kuuluvat kotitaloudessa useammin miehille. Voi kuitenkin olla, että miehet eivät ole yhtä tottuneita käyttämään erilaisia palveluita yhtä paljon kuin naiset. Naiset halusivat ateriapalveluita miehiä enemmän. Miehet kokivat tarvitsevansa naisia vähemmän fysioterapia tai hierontapalveluita. Naiset halusivat seniori-ikäisenä kotinsa läheisyyteen kotisairaanhoidopalveluita miehiä enemmän. Miehet kokivat tarvitsevansa selvästi naisia enemmän seksuaaliterveyspalveluita. Naiset kaipasivat miehiä enemmän saattohoitopalveluita. Naiset kokivat tarvitsevansa myös enemmän kodinhoitopalveluita kotinsa läheisyyteen. Tämä voi johtua muun muassa siitä, että naiset saattavat olla miehiä useammin vastuussa kodinhoidosta.

Kotitalouden tulotasojen ei nähty vaikuttavan siihen, millaisia terveys- ja hyvinvointipalveluita palveluita kodin läheisyyteen. Eniten hajontaa oli seksuaaliterveyspalveluiden haluttavuudessa, mutta ero ei ollut merkitsevää. Alle 3000 euroa kuukaudessa ansaitsevat toivoivat seksuaaliterveyspalveluita 3000–5999 euroa ja 6000 euroa ja sitä enemmän ansaitsevien kotitalouksien vastaajia enemmän.

Alueiden välillä ei havaittu merkitseviä eroja sen suhteen, että mitä terveys- ja hyvinvointipalveluita halutaan kodin läheisyyteen. Tämä tuo esille, että eri alueiden ihmiset kaipaavat samanlaisia palveluita terveyden ja hyvinvoinnin toimialalla.

Asuinalueen vapaa-ajan palvelut ja mahdollisuudet

Vastaajilta pyrittiin kartoittamaan, millaisia vapaa-ajan palveluita ja mahdollisuuksia he kokevat tarvitsevansa asuinalueelleen seniori-ikäisenä (Kuvio 22).

Kuvio 22. Vapaa-ajan palvelut ja mahdollisuudet (n=1011).

Kirjastopalveluita kotinsa läheisyyteen toivoi hieman yli puolet vastaajista. Internetin käyttömahdollisuus nousi toivotuimmaksi alueen palveluista ja mahdollisuuksista. Vastaajista noin 82 prosenttia toivoi Internetin käyttömahdollisuutta kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että Internet koetaan hyvin arkipäiväisenä välineenä, jota hyödynnetään paljon. Erlaisia opinto- ja toiminnallisia ryhmiä, esimerkiksi lukupiirejä, puutyö- tai askarteluryhmiä, kaipasi vastaajista noin 35 prosenttia. Vastaajista ystäväpalvelut koki tärkeänä noin 25 prosenttia. Voi olla, että moni näkee muodostaneensa jo aiemmin ystävyysuhteensa, vaikka ikääntyneiden yksinäisyys onkin nostettu esille. Mahdollisuus ulkoilla joko yksin tai saattajan kanssa nähtiin erittäin tärkeänä. Noin 70 prosenttia vastaajista toivoi tätä mahdollisuutta kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä. Mielenkiintoisena havaintona voidaan pitää, että Internet nähtiin tärkeämpänä kuin ulkoilu. Toisaalta Internetin avulla voidaan pitää yhteyttä muun muassa kauempana asuviin sukulaisiin.

Erlaisia kulttuuripalveluita vastaajista kaipasi noin 37 prosenttia. Kulttuuripalveluiden tarve riippunee pitkälti siitä, onko niitä hyödyntänyt aiemmin elämässään. Kuntosalipalveluita asuinalueensa läheisyyteen toivoi 28 prosenttia. Uimahalli nousi vastaajien keskuudessa kuntosalia toivotuimmaksi. Sen tarpeellisuuden toi ilmi noin 33 prosenttia vastaajista. Kauneudenhoitopalvelut näkivät tärkeänä noin 13 prosenttia vastaajista.

Kappelia, seurakuntaa tai meditaatiopaikkaa kotinsa läheisyyteen toivoi noin 8 prosenttia. Ohjattua liikuntaa seniori-ikäisenä kaipasi noin 34 prosenttia. Ohjatussa liikunnassa liikutaan yhdessä ja kerrotaan, miten liikutaan. Kuntosalilla ongelmaksi voidaan kokea muun muassa kuntosalilaitteiden käyttämisen vaikeus. Kylpyläpalveluita kotinsa läheisyyteen kaipasi noin 17 prosenttia vastaajista.

Tarkasteltaessa ikäryhmittäisiä eroja terveys- ja hyvinvointipalveluiden haluttavuuden suhteen voitiin havaita merkitsevää eroa Internetin käyttömahdollisuuden haluttavuudessa ($p=0.000$). Mielenkiintoista on, että 55–74-vuotiaat vastaajat kokivat Internetin käyttömahdollisuuden merkittävästi tärkeämmäksi kuin 18–34-vuotiaat ja hieman tärkeämmäksi kuin 35–54-vuotiaat. Kaikki näkivät kuitenkin Internetin käyttömahdollisuuden erittäin haluttuna palveluna asuinalueellaan. Muita palveluita eri ikäryhmät kaipasivat hyvin tasaisesti.

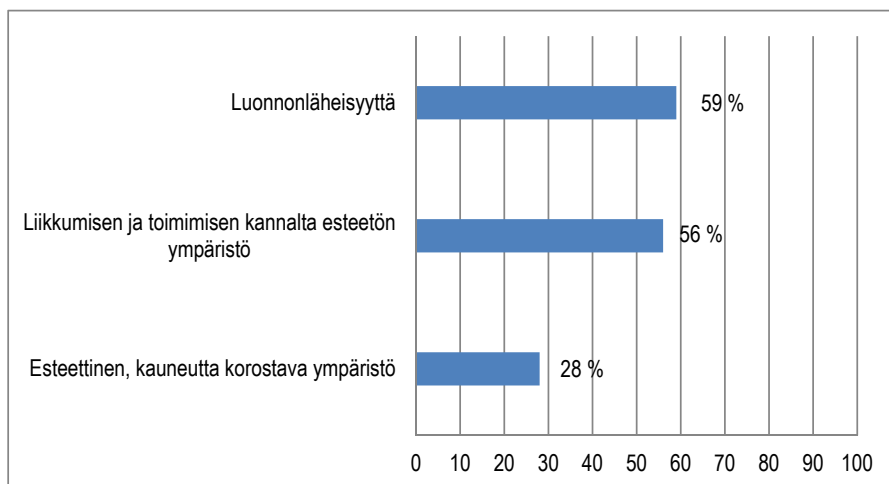
Havainnoitaessa eroja sukupuolten välillä voitiin löytää merkitsevää eroa kirjastopalveluiden ($p=0.000$), erilaisten opinto- ja toiminnallisten ryhmien ($p=0.000$), ystäväpalveluiden ($p=0.000$), mahdollisuudessa ulkoilla yksin tai saattajan kanssa ($p=0.000$), kulttuuripalveluiden ($p=0.000$), uimahallin ($p=0.047$), kauneudenhoitopalveluiden ($p=0.000$), ohjatun liikunnan ($p=0.000$) ja spa/kylpyläpalveluiden ($p=0.013$) haluttavuudessa. Vastaajista naiset kaipasivat selvästi miehiä enemmän kirjastopalveluita seniori-ikäisenä kotinsa läheisyyteen. Tämä voi selittyä sillä, että naiset ovat miehiä innostuneempia lukemaan tai että miehet ovat naisia innostuneempia hankkimaan lukemansa kirjat muualta kuin kirjastosta. Naiset kaipasivat miehiä enemmän erilaisia opinto- ja toiminnallisia ryhmiä. Tähän voi vaikuttaa muun muassa se, että naiset mahdollisesti hakeutuvat miehiä helpommin erilaisiin ryhmiin ja eri tahojen järjestämien harrastusten pariin. Naiset toivoivat miehiä useammin kodin läheisyydessä olevan mahdollista ulkoilla yksin tai saattajan kanssa.

Sekä miehet että naiset pitivät ulkoilumahdollisuuksia tärkeinä. Naiset halusivat miehiä enemmän kotinsa lähetyvillä olevan kulttuuripalveluita. Vastaajista naiset kaipasivat miehiä enemmän uimahallia kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä. Miehet halusivat naisia selvästi vähemmän kotinsa läheisyydessä olevan kauneudenhoitopalveluita. Tämä ei liene yllättävää, sillä kauneudenhoitopalveluiden käyttäjistä suurin osa on naisia. Naiset kaipasivat miehiä enemmän ohjattua liikuntaa. Tämä voi selittyä sillä, että naisille suunnataan enemmän ohjattua liikuntaa, esimerkiksi zumba- ja tanssitunteja, kuin miehille. Naiset myös käyttävät ohjattuja liikuntatunteja keskimäärin miehiä enemmän, mikä ei välttämättä kannusta suuntaamaan miehille mielenkiintoisia ohjattuja liikuntatunteja. Naiset toivoivat kylpyläpalveluita kotinsa läheisyyteen seniori-ikäisenä miehiä enemmän.

Havainnoitaessa eroja kotitalouksien tulotasoluokittain voitiin löytää merkitsevää eroa kuntosalipalveluiden haluttavuudessa ($p=0.037$). 6000 euroa ja sitä enemmän kuukaudessa ansaitsevat kotitaloudet toivoivat kuntosalipalveluita merkittävästi enemmän kuin vähemmän ansaitsevat kotitaloudet. Alueittaisia eroja tarkasteltaessa ei voitu löytää yhdenkään vapaa-ajan palvelun tai mahdollisuuden haluttavuudessa merkitseviä eroja. Tämä viittaa siihen, että vapaa-ajan palveluiden ja mahdollisuuksien haluttavuus on keskimäärin yhtä suurta jokaisella alueella.

Asuinalueen ympäristö

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, millaisia ominaisuuksia he toivoivat asuin-ympäristöltänsä (Kuvio 23).

Kuvio 23. Ympäristö (n=1011).

Vastaajista 59 prosenttia toivoi kotinsa sijaitsevan seniori-ikäisenä luonnonläheisyydessä. Siihen, kaipaako luonnonläheisyyttä kotinsa ympäristöön, voi vaikuttaa muun muassa se, minkälaisessa ympäristössä on tottunut asumaan. 56 prosenttia vastaajista halusi kotinsa sijaitsevan liikkumisen ja toimimisen kannalta esteettömässä ympäristössä. Esteettistä, kauneutta korostavaa ympäristöä kaipasi 28 prosenttia vastaajista.

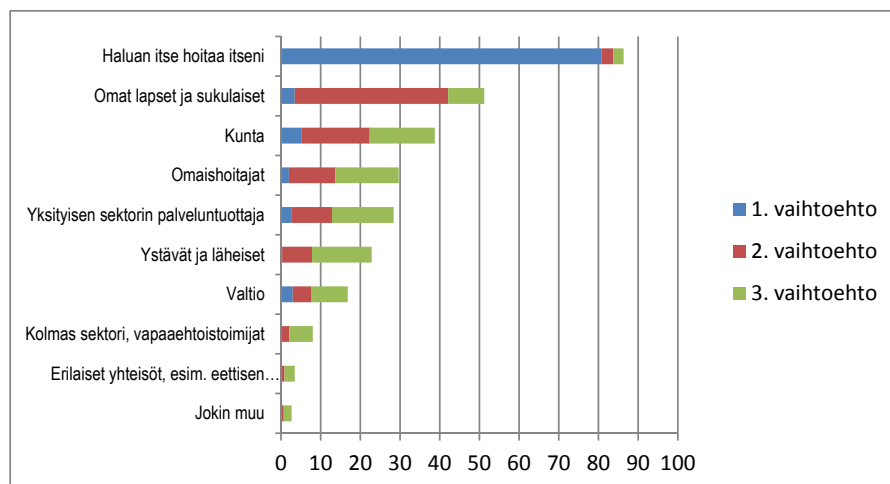
Tarkasteltaessa ikäryhmien välisiä eroja asuinympäristötoiveista ei voitu löytää merkitseviä eroja haluttujen asuinympäristöjen ominaisuuksien välillä. Tämä kuvastaa sitä, että ikäryhmästä huolimatta vastaajat toivoivat asuin-ympäristöltään keskimäärin samanlaisia ominaisuuksia.

Sukupuolten välisiä eroja havainnoitaessa voitiin löytää merkitsevää eroa jokaisen tarkastellun ympäristön ominaisuuden suhteen. Naiset halusivat selvästi miehiä enemmän asuinympäristöltään luonnonläheisyyttä ($p=0.000$). Naiset toivoivat miehiä enemmän liikkumisen ja toimimisen kannalta esteettöntä ympäristöä ($p=0.000$). Miehet kokivat naisia vähemmän tärkeänä elää esteettisessä, kauneutta korostavassa ympäristössä ($p=0.000$).

Tuloluokkien välisiä eroavaisuuksia tarkasteltaessa ei voitu havaita merkitseviä eroja toiveissa asuinympäristön suhteen. Tämä tarkoittaa sitä, että kotitalouden tuloluokasta riippumatta tarkasteltuja ympäristön ominaisuuksia arvotettiin yhtä paljon. Myöskään alueiden välillä ei voitu havaita merkitseviä eroja toiveissa asuinympäristön suhteen. Tämä kuvastaa sitä, että alueella ei ole merkitystä siihen, mitä ominaisuuksia asuinympäristöltä toivotaan.

3.3.3 Hoivaa toivotaan läheltä ja lähimmäisiltä

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kenen he toivoisivat tuottavan seniori-ikäisenä tarvitseman hoivan. Heitä pyydettiin valitsemaan ensisijainen, toissijainen ja kolmas toive (Kuvio 24). Tässä hoivalla tarkoitettiin kotiin tai kodinomaiseen ympäristöön tuotettuja hyvinvointia tukevia hoiva- ja hoitopalveluita.

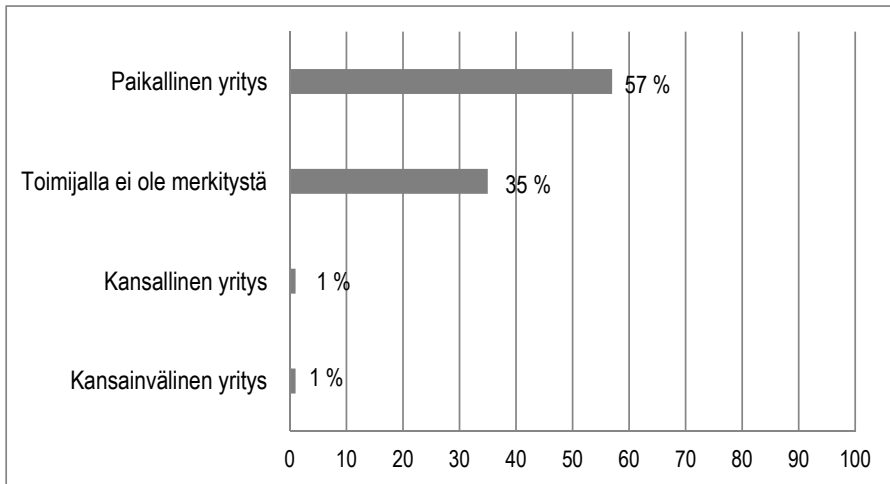
Kuvio 24. Palveluiden tuottajasektori (n=1011).

Vastaajista yli 80 prosenttia toivoi, että seniori-ikäisenä pystyisi ensisijaisesti hoitamaan itse itsensä. Tämän varmastikin voi nähdä ideaalilanteena, mutta toteutettavana vain, jos toimintakyky ei ole heikentynyt siinä määrin, että tarvittaisiin ulkopuolista apua. Vastaajista noin 3 prosenttia näki toissi-

jaisena vaihtoehtona ja kolmantena toiveena, että itse hoitaisi itsensä. Noin 3 prosenttia toivoi ensisijaisesti omien lasten ja sukulaisten tuottavan seniori-ikäisenä tarvitun hoivan. 39 prosenttia vastaajista näki tämän toissijaisena vaihtoehtona. Omien lasten ja sukulaisten tuottama hoiva nousi selvästi suosituimmaksi toissijaiseksi vaihtoehdoksi. Tämä kuvastanee sitä, että mikäli ei itse kyetä hoitamaan itseään, palvelut halutaan tuottavan perheen sisällä. Tämä varmasti voi toimia hyvin ainakin siihen asti, kun hoidetun toimintakyky heikkenee siinä määrin, että palveluiden tuottaminen muuttuu erityisen rasaskaaksi ja vaatii erityisosaamista. Vastaajista noin 9 prosenttia näki omat lapset ja sukulaiset kolmantena toiveena palveluiden tuottajaksi. Vastaajista noin 0,3 prosenttia toivoi ystävien ja läheisten ensisijaisesti tuottavan hoivapalvelut. Toissijaisena vaihtoehtona tämän näki noin 8 prosenttia. Kolmantena toiveena tämä oli noin 15 prosentilla vastaajista. Noin 2 prosenttia toivoi palvelut tuottavan omaishoitajan, joka voi olla perheen ulkopuolinen toimija. Vastaajista noin 12 prosenttia näki tämän toissijaisena vaihtoehtona. Kolmantena toiveena tämä oli noin 16 prosentilla. Tutkimustulosten valossa siis voidaan todeta, että omaishoitaja nähtiin potentiaalisempänä palvelun tuottajana kuin ystävät ja läheiset.

Vastaajista noin 5 prosenttia halusi kunnan tuottavan seniori-ikäisyyden hoivapalvelut. Noin 17 prosenttia näki tämän toissijaisena vaihtoehtona. Kolmantena toiveena tämä oli hieman yli 16 prosentilla. Hoivapalveluiden tuottamisen koki valtion tehtäväksi ensisijaisesti noin 3 prosenttia. Toissijaisesti tätä halusi noin 5 prosenttia vastaajista. Kolmantena toiveena tämän näki noin 9 prosenttia. Vastaajista noin 3 prosenttia toivoi yksityisen sektorin toimijoiden tuottavan hoivapalvelut ensisijaisesti. Toissijaisena vaihtoehtona tämä oli noin 10 prosentilla ja kolmantena toiveena noin 16 prosentilla vastaajista. Ensisijaisesti kolmannen sektorin tehtäväksi palveluiden tuottamisen näki noin 0,1 prosenttia. Toissijaisena toiveena tämä oli noin 2 prosentilla ja kolmantena toiveena noin 6 prosentilla. Erilaisten yhteisöjen tehtäväksi ensisijaisesti palveluiden tuottamisen näki noin 0,1 prosenttia. Noin prosentti toivoi tätä toissijaisesti ja noin 3 prosenttia näki tämän kolmantena toiveena. Vastaajista noin prosentti toivoi toissijaisesti jonkin muun tahon tuottavan palvelut. Kolmanneksi vaihtoehdoksi tämän ilmoitti noin 2 prosenttia.

Vastaajien, jotka ilmoittivat toivovansa palveluiden tuottajaksi yksityisen sektorin toimijaa, pyydettiin arvioimaan tarkemmin, minkälaisen toimijan he toivoisivat tuottavan palvelut (Kuvio 25).

Kuvio 25. Yksityisen sektorin palveluiden tuottaja (n=287).

Valtaosa vastaajista toivoi palveluiden tuottajan olevan paikallinen yritys. Noin prosentti vastaajista toivoi kyseessä olevan kansallinen tai kansainvälinen yritys. 35 prosentille vastaajista toimijalla ei ollut merkitystä. Noin 7 prosenttia vastaajista ei osannut ilmoittaa kantaansa. Voi olla, että paikallisen yrityksen suosio perustuu esimerkiksi siihen, että se on vastaajille tuttu. Yrityksen historia voidaan tuntea ja yritykselle voi olla suosittelijoita lähipiirissä. Paikallinen yritys voi myös luoda mielikuvan luotettavamman ja henkilökohtaisemman palvelun takaavasta yrityksestä. Esimerkiksi kansainväliset yritykset saattavat tuntua palvelun tarvisijasta kaukaisilta. Toisaalta nykyään asiakkaan voi olla hankala hahmottaa, onko yritys todella paikallinen vai esimerkiksi osa suurempaa kokonaisuutta.

4 HYVÄÄN IKÄÄNTYMISEEN VARAUTUMINEN

Katsauksessa tarkasteltiin sukupolvien välisiä muutoksia taloudellisessa varautumisessa viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Asiaa lähestyttiin tarkastelemalla kotitalouksien tuloja, kulutusta, varallisuutta ja velkaantuneisuutta tilastotietojen pohjalta. Niistä havaittiin, että taloudellinen tilanne, esimerkiksi 1990-luvun lama, on vaikuttanut kaikkiin edellä mainittuihin osa-alueisiin.

Tulot ovat kasvaneet kaikissa ikäryhmissä viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, mutta suhteellisesti eniten ne ovat kasvaneet vanhempien ikäryhmien keskuudessa. Suurten ikäryhmien tulotaso on tällä hetkellä kohtuullinen. Nykyään yhä useampi palkansaaja saa omaisuustuloja, mikä on vaikuttanut tulokehitykseen positiivisesti. Tulot tulevat kuitenkin pienenevään eläkkeelle siirtymisen myötä, vaikka sosioekonomisista ryhmistä eläkeläisten tulot ovat kasvaneetkin eniten. Eläkkeensaajista yhä useampi saa ansioeläkettä, joka on suurempi kansaneläkkeeseen verrattuna.

Kulutuksessa tapahtuneet muutokset näkyvät kulutusmenojen kasvuna ja kulutuksen rakenteessa tapahtuneina muutoksina. Asumismenojen osuus kulutuksesta on kasvanut, kun taas elintarvikemenojen osuus on pienentynyt. Kulutusmahdollisuuksien kasvaessa kulutustottumukset ovat muuttuneet. Kulutus on yhä enemmän suuntautunut vapaa-aikaan, kuten erilaisten harrastusvälineiden hankintaan ja matkailuun. Eläkeläisten kulutuksen on aiemmin nähty suuntautuvan pääasiassa välttämättömyshyödykkeisiin, mutta myös eläkeläiset kuluttavat yhä useammin vapaa-aikana, mikä näkyy myös palvelujen kulutuksen lisääntymisenä. Vuoteen 2001 mennessä palvelujen kulutus oli lisääntynyt eniten yli 50-vuotiaiden keskuudessa, joten voidaan ajatella, että palvelujen kulutus on noussut myös nykyisten yli 60-vuotiaiden keskuudessa.

Kotitalouksien varallisuus on kasvanut viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana lähes kaksinkertaiseksi. Suomalaisten kotitalouksien varallisuus on hyvin asuntopainotteista, joten ensisijaisesti varallisuuden kasvuun on vaikuttanut asuntojen arvon nousu. Suurimmat varallisuudet ovat kertyneet 55–64-vuotiaiden kotitalouksille. Varallisuuden kasvuun ovat asuntojen arvon nousun lisäksi vaikuttaneet saadut perinnöt. Myös rahoitusvarallisuutta, joka useimmiten koostuu talletuksista, on eniten 55–64-vuotiailla. Rahoitusvarallisuudessa tapahtuneet muutokset näkyvät esimerkiksi erilaisten arvopapereiden ja eläkevakuutusten lisääntymisenä etenkin yli 55-vuotiaiden ikäryhmässä.

Varallisuuden kasvaessa myös velkaantuneisuus on kasvanut. Velkaantuneisuus on ollut kasvussa 2000-luvulla ja etenkin nuorten ikäryhmien keskuudessa, mikä on hidastanut nuorten ikäryhmien varallisuuden

kasvua. Nuorten aikuisten velat ovat jopa kolminkertaiset tuloihin nähden. Velkaantuneisuuden kasvuun ovat ensisijaisesti vaikuttaneet suuremmat asuntolainat. Suuret ikäluokat olivat ensimmäinen sukupolvi, joka koki asuntolainojen määrän kasvun, mutta vielä 1980-luvulla lainasummat ja laina-ajat olivat selvästi pienemmät nykyiseen verrattuna. Suuret ikäluokat ovat myös hyötynet inflaatiosta 1970- ja 1980-luvuilla, mutta toisaalta silloin lainan korot olivat korkeammat, ja inflaatio söi myös säästöjä. Nykyisin korot ovat vielä toistaiseksi alhaiset, mutta laina-ajat ovat kolminkertaistuneet 1970-luvulta. Velkaantuneisuuden kasvuun on myös vaikuttanut muiden lainojen, esimerkiksi erilaisten kulutusluottojen, lisääntyminen.

Tilastoja vertailtaessa on huomioitava, että kotitalouksien koot ovat muuttuneet viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, etenkin yhden ja kahden hengen kotitaloudet ovat lisääntyneet ja suurempien kotitalouksien määrä on vähentynyt (SVT 2011e). Kotitalouksien määrä on lisääntynyt vuodesta 1990 vuoteen 2006 mennessä vajaalla 300 000 kotitaloudella (SVT 2008). Tilastot ovat kotitalouskohtaisia ja luvut keskiarvoja, joten tiedot voivat olla harhaanjohtavia yksilötasolla. Tilastoissa luvut ovat ihmisten omia arvioita heidän sen hetkisestä tilanteestaan.

Katsauksen perusteella voidaan kuitenkin todeta, että sukupolvien välillä on tapahtunut muutoksia sekä tulo- ja varallisuustasossa että kulutustottumuksissa. Tulevat seniorit ovat varakkaampia kuin aikaisemmat sukupolvet ja he ovat myös tottuneet erilaisiin kulutusmahdollisuuksiin. Tämä luo erilaisia liiketoimintamahdollisuuksia. Mutta mikä tuleekaan olemaan jälkimmäisten sukupolvien tilanne? Nuorempien ikäryhmien velkaantuneisuus on ollut suurta etenkin 2000-luvulla. Lainasummat ja lainojen takaisinmaksuajat ovat sen verran suuria, että nettovarallisuuden karttumisen voidaan olettaa olevan paljon hitaampaa kuin aikaisemmalla sukupolvella.

Tämän tutkimuksen empiirisenä tavoitteena oli kartoittaa eri ikäryhmien näkemyksiä seniori-ikäisyyden hoivapalveluiden rahoittamisesta, palveluiden tuottajasektorista sekä tulevaisuuden palvelu- ja asumisodotuksista. Tutkimustulokset osoittivat, että seniori-ikäisyyden hoivapalvelujärjestelmä tulisi väestön mielestä rahoittaa pääasiallisesti verorahoitteisesti. Vallitsevana käsityksenä tulosten perusteella on julkisen sektorin rooli palveluiden turvaajana. Tämä tukee esimerkiksi Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen vuonna 2010 toteuttaman tutkimuksen tuloksia ja näkemyksiä koskien yleisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottamista ja rahoittamista (Muuri & Manderbacka 2010). Ikäryhmien välillä vallitsevat erot olivat kuitenkin suuria. Nuoremmat ovat selvästi iäkkäämpiä vähemmän sitä mieltä, että julkisen järjestelmän tulisi vastata vanhuusiän hoivapalveluista, kun taas iäkkäämmät ovat nuorempia valmiimpia maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista. Tämä voi selittyä muun muassa sillä, että

iäkkäämmät eivät välttämättä ehdi varautua enää riittävällä tavalla yksityisesti lyhyemmän aikajänteen sekä korkeiden kustannusten vuoksi. Täten lisäverojen maksaminen olisi heille optimaalisempi vaihtoehto.

Aineiston perusteella naiset olivat miehiä enemmän sitä mieltä, että julkisen järjestelmän tulee vastata seniori-ikäisyyden palveluista. Miehet taas näkivät naisia enemmän, että henkilökohtaisen varallisuuden tulisi vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin. Naisten vahvempi turvautuminen julkiseen järjestelmään voi selittyä muun muassa miehiä alemmalla keskimääräisellä tulotasolla sekä sillä, että säästämiseen ja vakuuttamiseen liittyvät seikat saattavat usein olla perheissä miesten vastuulla. Alueellisia eroja tarkasteltaessa voitiin havaita, että pohjoissuomalaiset ovat eniten sitä mieltä, että julkisen järjestelmän tulisi vastata vanhuusiän palveluista kun taas itäsuomalaiset ovat vähiten tätä mieltä.

Verovarojen riittämättömyys tulevaisuudessa pakottaa etsimään vaihtoehtoisia keinoja seniori-ikäisyyden palveluiden rahoittamiselle. Yksityinen varautuminen epäilemättä vahvistaa tulevaisuudessa rooliansa palveluiden rahoittamisessa. Tämänkin aineiston pohjalta nousi esille muina hoivan rahoitusmahdollisuuksina säästäminen, yksityinen vakuutus, omaishoito tai muun oman varallisuuden käyttäminen. Nuoremmat ikäryhmät olivat muita ikäryhmiä valmiimpia ottamaan yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palvelut. Tämä tukee muun muassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen saamia tuloksia suomalaisen väestön mielipiteistä hoivavakuutusta kohtaan (Maunu 2010). Miehet ovat selvästi naisia valmiimpia varautumaan taloudellisesti hyvissä ajoin seniori-ikäisyyden hoivaan. Tutkimuksessa voitiin havaita myös useita alueellisia eroja. Tämän tutkimuksen mukaan pohjoissuomalaiset olivat valmiimpia maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä voisi vastata vanhuusiän palveluista. Lisäksi heidän mielestään tulevaisuudessa on oikein, että varallisuus vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että seniori-ikäisenä toivotaan ensisijaisesti pystyttävän hoitamaan itse itsensä. Tämän varmastikin voi nähdä ideaalitulanteena, mutta toimintakyvyn alenemisen myötä tämä ei aina ole mahdollista. Tässä vaiheessa tarvitaan ulkopuolista apua. Muina ensisijaisina vaihtoehtoina palveluiden tuottamiselle nähtiin omaiset, kunta, valtio tai yksityisen sektorin palveluntuottaja. Yksityisen sektorin palveluntuottajana nähtiin mieluiten paikallinen yritys. Tämä voi selittyä muun muassa sillä, että paikallisuuden tärkeys voi korostua ikääntyneenä.

Ikääntyneenä oman kodin lähellä tai kotona saatavilla olevat toivotut palvelut ja toiminnot vaihtelivat runsaasti. Kaupallisista palveluista kuitenkin eniten toivottiin apteekin, postin ja kaupan tai kioskin sijaitsevan kodin läheisyydessä. Terveys- ja hyvinvointipalveluista kaivattiin eniten lääkäri- ja kotihoitopalveluita. Vapaa-ajan palveluista ja mahdollisuuksista tärkeänä pidettiin

Internetin käyttömahdollisuutta sekä mahdollisuutta ulkoilla yksin tai saattajan kanssa. Asuinympäristöltä taas toivottiin luonnon läheisyyttä sekä liikkumisen ja toimimisen kannalta esteetöntä ympäristöä. Näkemykset riippuivat kuitenkin vahvasti iästä sekä sukupuolesta. Vanhemmat kaipasivat selvästi nuoria enemmän lääkäri- ja kotisairaanhoidopalveluita, kun taas nuoremmat näkivät iäkkäämpiä tärkeämpänä ravintoloiden ja kahviloiden olemassa olon. Keski-ikäiset halusivat asuinalueelleen ikäryhmistä eniten erilaisia asiointi- ja talo- huoltopalveluita.

Naiset toivoivat asuinalueelleen selvästi miehiä enemmän erilaisia palveluita käytettäväkseen. Nämä tulokset voivat osaltaan indikoida sitä, että tässä hetkessä tärkeänä pidettyjen palveluiden tarve koetaan suurena myös seniori-ikäisenä. Näkemysten muuttumisen arvioiminen esimerkiksi ikääntymisen myötä on hankalaa, mutta näiden tulosten pohjalta voidaan odottaa selviä muutoksia palveluiden kysynnässä tulevaisuudessa.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan sanoa, että ikääntyneenä asuinpaikan toivotaan olevan oma koti niin, että itselle sopivimman asumisvaihtoehdon voi valita itse omien tarpeiden mukaan. Ikäryhmistä varsinkin nuoremmat ovat selvästi valmiimpia asumaan muualla kuin omassa kodissaan seniori-ikäisenä. Tulokset osoittavat, että oman kodin lisäksi myös omaisten luona, asumisyhteisössä, senioritalossa sekä palvelutalossa omalla asunnolla asuminen nähdään varteenotettavina vaihtoehtoina. Ihmiset ovat valmiita teettämään mittavia muutostöitä ja hankkimaan apuvälineitä, jotta kotona asuminen mahdollistuisi mahdollisimman pitkään. Tämä luo varteenotettavia liiketoimintamahdollisuuksia hyvinvointialan yrittäjyydelle ja uusille rahoitusratkaisuille.

Koska seniori-ikäisyyden palvelut ovat tällä hetkellä pääasiassa verorahoitteisia, niihin vaikuttavat sekä suhdannevaihtelut että poliittiset muutokset. Muun muassa Valtioneuvoston kanslian ikääntymiseen varautumista koskeva raportti tuo esille kansalaisten huolen siitä, onko lupaus hoivapalveluiden saannista sitova (Volk & Nivalainen 2009). Toisaalta ikääntyvä väestö on totunut kuluttamaan, eikä ikääntyminen myöskään tarkoita sitä, että haluttaisiin luopua totutusta elämäntasosta. Ihmisten odotukset palvelujen tasosta ja määrästä ovat nousseet kuten hoivapalveluiden kustannuksetkin. Seniori-ikäisenä ihmiset haluavat vaikuttaa omaan elämäänsä ja tehdä itseään koskevia päätöksiä. Tämä luo paineita henkilökohtaisen varautumisen merkitykselle. Potentiaalisena palveluiden tuottajana ja rahoittajana ei nähdä enää ainoastaan julkista sektoria.

LÄHTEET

- Ahlqvist, Kirsti 2009. Palveluiden kulutus. Teoksessa Ahlqvist, Kirsti & Ylitalo, Marko (toim.). Kotitalouksien kulutus 1985–2006. Tilastokeskus, Tulot ja kulutus 2009, Multiprint, Helsinki.
- Ahlqvist, Kirsti & Berg, Mari-Anna 2003. Kotitalouksien kulutusmenojen muutossuunnat. Tulot ja kulutus 2003:21, Tilastokeskus, Yliopistopaino, Helsinki.
- Ahlqvist, Kirsti & Ylitalo, Marko 2009. Kulutuksen muutokset 1985–2006. Teoksessa Ahlqvist, Kirsti & Ylitalo, Marko (toim.). Kotitalouksien kulutus 1985–2006. Tilastokeskus, Tulot ja kulutus 2009, Multiprint, Helsinki.
- Ahonen, Kati 2008. Yksityinen eläkesäästäminen – ilmiön yleistyminen ja sen syitä. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2008:3, Helsinki.
- Ahonen, Kati & Moilanen, Lauri 2007. Kotitalouksien eläkesäästäminen, tulot ja varallisuus. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2007:1, Edita Prima Oy, Helsinki.
- Anguelov, E. Chris & Tamborini, R. Christopher 2009. Retiring in debt? Differences between the 1995 and 2004 near-retiree cohorts. *Social Security Bulletin* 69(2):13-34.
- Browning, Martin & Crossley, F. Thomas 2001. The life-cycle model of consumption and saving. *Journal of Economic Perspectives*, 15(3):3-22.
- Davies, James; Sandström, Susanna; Shorrocks, Anthony & Wolff, Edward 2006. The world distribution of household wealth. UNU-Wider, World Institute for Development Economics Research of the United Nations University.
- Demery, David & Duck, W. Nigel 2006. Savings-age profiles in the UK. *Journal of Population Economics* 19:521–541.
- Finanssialan Keskusliitto 2007. Suomen rahoitusmarkkinat. Helmikuu 2007.
- Finanssialan Keskusliitto 2010. Kulutusluottoselvitys. Joulukuu 2010.
- Finanssialan Keskusliitto 2011a. Senioritutkimus. Tutkimusraportti. Kesäkuu 2011.
- Finanssialan Keskusliitto 2011b. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksaminen. Tutkimusraportti. Toukokuu 2011.
- Hansen, Thomas; Slagsvold, Britt & Moum, Torbjørn 2008. Financial satisfaction in old age: a satisfaction paradox or a result of accumulated wealth? *Social Indicators Research* 89:323–347.
- Heinonen, Visa 2000. Näin alkoi ”kulutusjuhla”. Suomalaisen kulutusyhteiskunnan rakenteistuminen. Teoksessa Hyvönen, Kaarina; Juntto, Anneli; Laaksonen, Pirjo & Timonen, Päivi (toim.). Hyvää elämää – 90 vuotta suomalaista kulutustutkimusta. Yliopistopaino, Helsinki, s. 8-22.

- Higgs, P.F.; Hyde, M.; Gilleard, C.J.; Victor, C.R.; Wiggins, R.D & Jones, I.R. 2009. From passive to active consumers? Later life consumption in the UK from 1968–2005. *The Sociological Review* 57(1):102–124.
- Juntto, Anneli 2002a. Suhdannevaihteluista hyötynyt sukupolvi? Hyvinvointikatsaus, Tilastollinen aikakauslehti 1/2002. Tilastokeskus.
- Juntto, Anneli 2002b. Suurten ikäluokkien asumisura. Hyvinvointikatsaus, Tilastollinen aikakauslehti 1/2002. Tilastokeskus.
- Kapteyn, Arie; Alessie, Rob & Lusardi, Annamaria 2005. Explaining the wealth holdings of different cohorts: Productivity growth and Social Security. *European Economic Review* 49:1361–1391.
- Karisto, Antti 2005. Suuret ikäluokat kuvastimessa. Teoksessa Karisto, Antti (toim.). *Suuret ikäluokat*. Vastapaino, Tampere.
- Keister, A. Lisa & Deeb-Sossa, Natalia 2001. Are baby boomers richer than their parents? Intergenerational patterns of wealth ownership in the United States. *Journal of Marriage and Family* 63:569-579.
- Korpiluoma, Riitta; Grönlund, Harri; Herrlin, Ove; Kekäläinen, Jaana; Kouvonen, Keijo; Levander, Minna; Lilius, Sonja; Mustonen, Pasi; Määttä, Mikko; Perälehto-Virkkala, Anne; Takanen, Maijaliisa & Tuomikoski, Jaakko 2011. Työeläke. Finanssi- ja vakuutus kustannus Oy. Bookwell Oy, Porvoo.
- Lassila, Jukka & Valkonen, Tarmo 2010. Vanhalle varaksi, turvaksi tutisevalle. Hyvinvointivaltiota täydentämässä. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA. Taloustieto Oy, Yliopistopaino, Helsinki.
- Lahtinen, Markus 2010. Yksityinen varautuminen hoivamenoihin – Vaihtoehtoisia malleja oman hoivan rahoittamiseen. Pellervon taloustutkimus PTT. PTT-raportteja 223. Helsinki.
- Love, A. David; Smith, A. Paul & McNair, C. Lucy 2008. A new look at the wealth adequacy of older U.S. households. *Review of Income and Wealth* 54(4):616-642.
- Lusardi, Annamaria & Mitchell, S. Olivia 2007. Baby boomer retirement security: The roles of planning, financial literacy and housing wealth. *Journal of Monetary Economics* 54:205–224.
- Maunu, Tallamaria 2010. Hoivavakuutus ja suomalaisten mielipiteet hoivapalveluiden tuottamisesta ja rahoituksesta. Hoivan rahoitusta ja tuottamista koskevat mielipiteet sekä hoivavakuutuksen kannatus HYPA-kyselyissä vuosina 2004, 2006 ja 2009. Terveystieteiden tutkimuskeskus, Avauksia 30/2010. Yliopistopaino, Helsinki.
- Muuri, Anu & Manderbacka, Kristiina 2010. Hyvinvointivaltion kannatusperusta. Teoksessa Vaarama, Marja; Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.) *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. THL, Helsinki, s. 96–111.

- Niemelä, Mikko 2008. Ikääntyvän väestön kulutustapojen muutokset vuosina 1966–2001. Teoksessa Tuominen, Eila (toim.). Näkökulmia eläkeläisten hyvinvointiin. Eläketurvakeskuksen raportteja 4, Eläketurvakeskus, Helsinki.
- Reijo, Marie 2007. Suurten ikäluokkien tulot käännekohtassa. Hyvinvointikatsaus, Tilastollinen aikakauslehti 3/2007. Tilastokeskus.
- Riihelä, Marja 2006. Kotitalouksien kulutus ja säästäminen: Ikäprofiilien ja kohorttien kuvaus. VATT-keskustelualoitteita, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Helsinki.
- Saarinen, Henna 2001. Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Tutkimus nuorten kulutuskäyttäytymisestä ja velkaantumisesta. Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus STAKES, raportteja 261, Helsinki. Gummerus Kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Suomen Asiakastieto Oy 2011. Tilastot. Maksuhäiriötilastot. Viitattu 25.7.2011. <http://www.asiakastieto.fi/asiakastieto/tilastot/maksuhairiot/>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2006: Kotitalouksien varallisuus [verkkojulkaisu]. 2004. Kotitaloudet vaurastuivat, varallisuuserot tasoittuivat vähän. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.5.2011. http://www.stat.fi/til/vtutk/2004/vtutk_2004_2006-05-09_kat_001.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2007: Kotitalouksien varallisuus [verkkojulkaisu]. 2004. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.5.2011. http://www.stat.fi/til/vtutk/2004/vtutk_2004_2007-04-12_tie_002.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2008: Kotitalouksien kulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3533. 2006, Taulukko 9. Kotitalouksien määrä ja keskipäivä Suomessa, 1966–2006. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 20.6.2011. http://www.stat.fi/til/ktutk/2006/ktutk_2006_2008-08-11_tau_009.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2009a: Kotitalouksien kulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3533. 2006. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 23.5.2011. http://www.stat.fi/til/ktutk/2006/ktutk_2006_2009-06-08_tie_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2009b: Kotitalouksien kulutus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-3533. 2006, Katsaus kulutuksen muutoksiin. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 15.6.2011. http://www.tilastokeskus.fi/til/ktutk/2006/ktutk_2006_2009-06-08_kat_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2010. Velkaantumistilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-8793. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 3.5.2011. <http://www.stat.fi/til/velk/index.htm>
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011a: Asunnot ja asuinolot [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-6745. 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 11.7.2011. http://tilastokeskus.fi/til/asas/2010/asas_2010_2011-05-24_tie_001_fi.html.

- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011b: Kansantalouden tilinpito [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8881. 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 7.7.2011. http://www.stat.fi/til/vtp/2010/vtp_2010_2011-03-01_tie_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011c: Kotitalouksien varallisuus [verkkojulkaisu]. 2009. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 21.3.2012. http://tilastokeskus.fi/til/vtutk/2009/vtutk_2009_2011-12-21_tie_001_fi.html
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011d: Kuluttajahintaindeksi [verkkojulkaisu]. ISSN=1796-3524. 2010, Rahanarvonkerroin 1860-2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 10.6.2011. http://www.stat.fi/til/khi/2010/khi_2010_2011-01-14_tau_001.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011e: Tulonjakotilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1795-8121. 2009. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 6.6.2011. http://tilastokeskus.fi/til/tjt/2009/tjt_2009_2011-05-20_tie_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011f: Velkaantumistilasto [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-8793. 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 7.7.2011. http://www.stat.fi/til/velk/2010/velk_2010_2011-07-01_tie_001_fi.html.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011g: Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. 2010. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 11.7.2011. http://www.stat.fi/til/vaerak/2010/vaerak_2010_2011-03-18_tie_001_fi.html.
- Säylä, Markku 2007. Kotitalouksien varallisuus 1988–2004. Tulot ja kulutus 2007. Suomen virallinen tilasto, Tilastokeskus, Edita Prima Oy, Helsinki.
- Säylä, Markku 2008. Asunto omaksi työllä, velalla ja perimällä. Hyvinvointikatsaus, Tilastollinen aikakauslehti 1/2008. Tilastokeskus.
- Säylä, Markku 2009. Asumismenot. Teoksessa Ahlqvist, Kirsti & Ylitalo, Marko (toim.). Kotitalouksien kulutus 1985–2006. Tilastokeskus, Tulot ja kulutus 2009, Multiprint, Helsinki. s. 101–115.
- Tilastokeskus 2011a. Asuntokunta. Viitattu 8.7.2011. <http://www.stat.fi/meta/kas/asuntokunta.html>
- Tilastokeskus 2011b. Omaisuustulot. Viitattu 25.7.2011. <http://www.stat.fi/meta/kas/omaisuustulot.html>
- Turun Sanomat 15.7.2011. Eläkesäästämisen suosio romahtanut ennätysalas.
- Varjonen, Johanna & Rajjas, Anu 2009. Katsaus kulutukseen. Teoksessa Lammi, Minna; Niva, Mari & Varjonen, Johanna (toim.). Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2009 – Kulutuksen liikkeit. Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirjoja 5, Tampereen Yliopistopaino Oy, s. 11–39.
- Volk, Raija & Nivalainen, Henna 2009. Väestön ikääntymiseen varautuminen – alueellinen näkökulma. Valtioneuvoston kanslian raportteja 4/2009.
- Wolff, N. Edward 2007. The retirement wealth of the baby boom generation. *Journal of Monetary Economics* 54:1–40.

LIITE 1: Kyselylomake

HUOM: Kysely toteutettiin Internet-kyselynä, joten tästä kirjallisesta versiosta käyvät esille kysymykset, mutta kyselyn lopullinen ulkoasu oli toisenmuotoinen.

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos

TUTKIMUS ASIAKASYMMÄRRYKSESTÄ JA PALVELUTARPEESTA ERI IKÄRYHMIEN NÄKEMINÄ

Arvoisa vastaaja

Tässä tutkimuksessa tarkastelemme näkemyksiäsi seniori-ikäisen ja sitä vanhemman hyvän elämän elementeistä. Jos olet seniori-ikäinen (yli 65-vuotias), vastaa nykytilanteen mukaan. Jos et ole seniori-ikäinen (yli 65-vuotias), niin kuvittele olevasi seniori-ikäinen ja vastaa tulevaisuuden odotusten ja toiveiden mukaan. Vaikka kysymykset saattavat tuntua hankalilta, toivomme siitä huolimatta vastaustasi näkemyksesi mukaan.

I Taustatiedot ja yleiset näkemykset

- 1) Sukupuolenne
- 2) Syntymävuotenne 19____

- 3) Valitse mielestäsi siviilisäätyäsi parhaiten kuvaava tällä hetkellä
  - 1) sinkku
  - 2) avioliitto / avoliitto / rekisteröity parisuhde
  - 3) eronnut
  - 4) yksinhuoltaja
  - 5) leski
  - 6) En osaa sanoa

- 4) Kotitaloudessasi asuvien henkilöiden lukumäärä (itsesi mukaan lukien):
  - 1) yksi
  - 2) kaksi
  - 3) kolme
  - 4) neljä
  - 5) viisi
  - 6) kuusi tai enemmän

- 5) Alle 18 vuotiaiden lasten tai muiden huollettavien täysi-ikäisten (esim. kehitysvammainen aikuinen lapsi) lukumäärä?
- 1) ei yhtään
  - 2) yksi
  - 3) kaksi
  - 4) kolme
  - 5) neljä
  - 6) viisi
  - 7) kuusi tai enemmän
- 6) Asuuko kanssasi samassa kotitaloudessa/pihapiirissä eri sukupolvia (esim. lapsi, vanhempia, isovanhempia)?
- 1) kyllä
  - 2) ei
- 7) Kuinka suuriksi arvioit kotitaloutesi yhteenlasketut tulot/etuudet kuukaudessa (ansio- ja eläketulot, etuudet ja muut mahdolliset tulot), veroja vähentämättä (bruttotulot)?
- 1) alle 2000 euroa kuukaudessa
  - 2) 2000-2499 euroa kuukaudessa
  - 3) 2500-2999 euroa kuukaudessa
  - 4) 3000-3499 euroa kuukaudessa
  - 5) 3500-3999 euroa kuukaudessa
  - 6) 4000-4999 euroa kuukaudessa
  - 7) 5000-5999 euroa kuukaudessa
  - 8) 6000-6999 euroa kuukaudessa
  - 9) 7000-7999 euroa kuukaudessa
  - 10) 8000-8999 euroa kuukaudessa
  - 11) 9000-9999 euroa kuukaudessa
  - 12) 10000 euroa tai enemmän kuukaudessa
  - 13) en osaa sanoa
- 8) Koulutuksesi
- 1) Ei ammatillista koulutusta
  - 2) Ammattikurssi tai muu vastaava lyhyt ammatillinen koulutus
  - 3) Ammattikoulu
  - 4) Alempi opistotason tutkinto
  - 5) Opistotaso- tai ammattikorkeakoulututkinto
  - 6) yliopistotutkinto
  - 7) en osaa sanoa
- 9) Mikä on asumismuotosi?
- 1) Omistusasuminen
  - 2) Vuokra-asuminen
  - 3) Asumisoikeus
  - 4) Muu, mikä? _____
  - 5) en osaa sanoa

10) Valitse seuraavista vaihtoehtoista se, joka parhaiten vastaa tämänhetkistä ammattiasi.

- 1) Johtava asema
- 2) Toimihenkilö/asiantuntija
- 3) Työntekijä
- 4) Yrittäjä
- 5) Opiskelija
- 6) Hoidan lapsia/omaista/kotia
- 7) Työtön
- 8) Eläkeläinen
- 9) Muu, mikä?
- 10) en osaa sanoa

11) Miten tyytyväinen olet nykyiseen elämän tilanteeseesi?

- 1) Erittäin tyytyväinen
- 2) Melko tyytyväinen
- 3) Melko tyytymätön
- 4) Erittäin tyytymätön
- 5) En osaa sanoa

12) Millaisia vapaaehtoisia vakuutuksia sinulla tai jollakin perheesi jäsenellä on (mukaan lukien ne, mitkä työnantaja tai ammattijärjestö on ottanut sinulle tai perheenjäsenellesi)? Valitse kaikki mahdolliset vaihtoehdot.

- 1) Tapaturmavakuutus
- 2) Henkivakuutus
- 3) Yksityinen sairausvakuutus itselle
- 4) Yksityinen sairausvakuutus lapselle
- 5) Yksityinen eläkesäästöväakuutus
- 6) Ei mitään edellä mainituista
- 7) en osaa sanoa

13) Säästätkö tai sijoitatko varallisuuttasi (voit valita useamman)

- 1) itselle
- 2) lapselle/lapsille
- 3) omaiselle/omaisille
- 4) säästän tai sijoitan ilman tiettyä kohdetta
- 5) en säästä/sijoita => siirry Q15
- 6) en osaa sanoa => siirry Q15

14) Säästätkö vanhuuden varalta?

- 1) Kyllä, pääasiallisesti yleiseen elämiseen eläkkeellä saadun ansiotulon pienuuden vuoksi
- 2) Kyllä, pääasiallisesti oman kunnon mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin
- 3) Kyllä, pääasiallisesti omaisen kunnon mahdollisesta heikkenemisestä johtuviin menoihin
- 4) Kyllä, pääasiallisesti muuhun, mihin _____
- 5) En
- 6) En osaa sanoa

15) Oletko käyttänyt yksityisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita viimeisen vuoden aikana?

Valitse kaikki, joita olet käyttänyt.

- 1) Kyllä, lastenhoitopalveluita
- 2) Kyllä, kotipalveluita/kotisairaanhoidopalveluita
- 3) Kyllä, asumispalveluita
- 4) Kyllä, lääkäripalveluita
- 5) Kyllä, sairaalapalveluita
- 6) Kyllä, terveydentutkimuspalveluita (röntgen, laboratorio, muut kuvantamispalvelut yms.)
- 7) Kyllä, työterveyshuollon palveluita
- 8) Kyllä, kuntoutuspalveluita
- 9) Kyllä, muita, mitä?
- 10) En ole käyttänyt mitään yksityisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita
- 11) En osaa sanoa

II Näkemys hyvän vanhuuden elementeistä

Hyvällä vanhuudella tässä tarkoitetaan vanhuutta, joka koskee koko seniori-ikää kunnosta ja terveydentilasta riippumatta	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1) Haluan ylläpitää fyysistä kuntoani erilaisin tavoin seniori-ikäisenä.					
2) Minulle on tärkeää oppia uutta ja kehittää itseäni seniori-ikäisenä.					
3) Pelkään joutua seniori-ikäisenä pitkäaikaiseen laitoshoitoon.					
4) Pelkään muistisairauksia seniori-ikäisenä.					
5) Minulle on tärkeää, että seniori-ikäisenä saamaani hoitoon ja hoivaan osallistuva henkilöstö ei vaihdu liian usein.					
6) Seksuaalisuus on minulle tärkeää seniori-ikäisenä.					
7) Haluan matkustella seniori-ikäisenä.					
8) Haluan asua seniori-ikäisenä ulkomailla a) osan vuotta b) koko ajan					
9) Asuinpaikasta riippumatta minulle on tärkeää, että pystyn osallistumaan erilaisiin virike- ja harrastetoimintoihin seniori-ikäisenä.					
10) Pelkään joutuvani asumaan kaukana omasta perheestäni ja läheisistäni seniori-ikäisenä.					
11) Minulle on tärkeää, että voin seniori-ikäisenä pitää yhteyttä omaisiin ja ystäviin sekä tavata heitä.					
12) Haluan hankkia hoito- ja hoivapalveluita myös lähiomaisilleni jos minulla on siihen taloudelliset mahdollisuudet.					
13) Haluan osallistua vanhempieni/lasten/lastenlasten arjen hyvinvoinnin edistämiseen.					
14) Haluan, että seniori-ikäisenä minulla on mahdollisuus jatkaa aikaisempia tai aloittaa uusia harrastuksia omasta kunnosta riippumatta.					

15) Luotan, että hoidostani seniori-ikäisenä vastaavat tahot valitsevat minulle parhaimmat hoitoratkaisut.					
16) Seniori-ikäisenä haluan olla osallisena yhteiskunnallisessa vaikuttamisessa (politiikka, järjestötoiminta).					
17) Haluan osallistua työelämään seniori-ikäisenä omien voimavarojen puitteissa ja omilla ehdoilla a) samalla toimialalla kuin varsinaisessa työelämässä b) eri toimialalla kuin varsinaisessa työelämässä c) haluan toimia yrittäjänä d) vapaaehtoistyössä e) omaishoitajana					
18) Haluan seniori-iässä olla taloudellisesti riippumaton muista ihmisistä.					
19) Peikään omien säästöjeni menettämistä seniori-ikäisenä esim. terveydellisistä syistä.					
20) Koen vanhuuden myönteisenä elämänvaiheena.					
21) Odotan eläkkeelle pääsyä.					
22) Haluan päättää itse omista asioistani seniori-ikäisenä.					

III Tulevaisuuden asumisodotukset

Seniori-ikäisen asumiseen liittyvät toiveet, haluaisin asua: (Merkitse numerolla 1 se, jossa ensisijaisesti haluaisit asua, numerolla 2 toissijainen toiveesi ja numerolla 3 kolmas toiveesi)	
1) Nykyisessä kodissani	
2) Omaisten luona	
3) Ystävien luona	
4) Asumisyhteisössä, jossa asuu muita samanlaisessa elämäntilanteessa olevia.	
5) Senioritalossa	
6) Palveluasunnossa, jossa on minulla on oma asunto	
7) Palveluasunnossa, jossa minulla on oma huone	
8) Vanhusten laitoshoidon yksikössä (vanhainkoti)	
9) Jossain muualla, missä?	
10) en osaa sanoa	

Toivon seuraavien tahojen vaikuttavan ikääntyessäni oman asuin- tai hoitopaikkani valintaan: (Merkitse numerolla 1 se, jonka ensisijaisesti haluaisit vaikuttavan valintaan, numerolla 2 toissijainen toiveesi ja numerolla 3 kolmas toiveesi)	
1) Lähiomaiset	
2) Ystävät	
3) Kunnan sosiaalitoimi tai vastaava taho	
4) Hoitava lääkäri	
5) Minä itse	
6) Jokin muu taho, mikä?	
7) en osaa sanoa	

Vastatkaa seuraaviin väittämiin oman näkemyksenne mukaan.	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1) Haluan asua seniori-ikäisenä itsenäisesti, vaikka joutuisin hankkimaan apuvälineitä (esim. turvaranneke).					
2) Haluan asua seniori-ikäisenä kotona itsenäisesti, vaikka joutuisin hankkimaan henkilökohtaisen avustajan auttamaan päivittäisissä toimissani.					
3) Haluan asua seniori-ikäisenä kotona itsenäisesti, vaikka joutuisin teettämään kotona muutostöitä toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi (esim. kylpyhuoneremontti, liikkumista avustavat muutostyöt, näkö- ja muistihäiriöisten laitteet)					
4) Haluan seniori-ikäisenä valita omia tarpeitani parhaiten vastaavan asumismuodon.					
5) Olen seniori-ikäisenä valmis muuttamaan, jos jokin toinen asumismuoto vastaa paremmin tarpeisiini.					
6) Haluan seniori-ikäisenä ehdottomasti asua omassa kotonani kuolemaani saakka.					

Rastita ne palvelut/toiminnot, joita haluat seniori-ikäisenä saada kotiin tai kodin läheisyyteen.
1) Kodinhoitopalveluita (ruuanlaitto, siivousta ym.)
2) Pankki ja/tai vakuutusyhtiö
3) Kauppa ja/tai kioski
4) Posti
5) Ateriapalveluita
6) Ravintola
7) Alkoholin anniskelupaikka (esim. pubi)
8) Kahvila
9) Kauneudenhoitopalveluita
10) Spa/kylpyläpalveluita
11) Ohjattua liikuntaa
12) Fysioterapiapalveluita/hierontapalveluita
13) Vaihtoehtoisen lääketieteenpalveluita (esim. vyöhyketerapia)
14) Kotisairaanhoidopalveluita
15) Saattohoitopalveluita
16) Ystäväpalveluita (esim. ystäväkammari, vertaisryhmä)
17) Lääkäripalveluita
18) Kirjastopalveluita
19) Kulttuuripalveluita (esim. taide, musiikki)
20) Seksuaaliterveyspalveluita
21) Mahdollisuus ulkoilla joko yksin tai saattajan kanssa
22) Erilaisia opinto- ja toiminnallisia ryhmiä (esim. kansalaisopistojen kurssit, lukupiiri, puutyö, askartelu yms.)
23) Ravitsemusterapiapalveluita
24) Asiointipalvelua (esim. kaupassakäyntiä)
25) Talonmiespalveluita
26) Liikkumisen ja toimimisen kannalta esteetön ympäristö
27) Apteekkipalveluita

28) Uimahalli
29) Kuntosalipalveluita
30) Internetin käyttömahdollisuus
31) Luonnonläheisyyttä
32) Kappelin/seurakunnan/meditaatiopaikan
33) Esteettinen, kauneutta korostava ympäristö
34) Muuta, mitä?
35) en osaa sanoa

Vastaa seuraaviin väittämiin oman näkemyksesi mukaan.	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1) Haluan saada seniори-ikäisenä neuvontaa ja ohjausta eri hoiva- ja hoitopalveluiden valitsemisessa ja järjestämisessä					
2) Haluan saada seniори-ikäisenä taloudellista neuvontaa hoivaan ja hoitoon liittyvissä asioissa.					
3) Haluan saada seniори-ikäisenä neuvontaa ammattilaisilta terveyteni ylläpitämisessä ja edistämisessä.					
4) Olen seniори-ikäisenä valmis vaatimaan itselleni parasta palvelua ja tarvittaessa vaihtamaan palveluntarjoajaa.					
5) Olen halukas ostamaan seniори-ikäisenä yksityisiä hoiva- ja hoitopalveluita.					

V Palveluiden tuottajasektori

Kenen toivoisit tuottavan seniори-ikäisenä tarvitsemasi hoivan? Tässä hoivalla tarkoitamme kotiin tai kodinomaiseen asuinympäristöön tuotettuja hyvinvointia tukevia hoiva- ja hoitopalveluita. (Merkitse numerolla 1 se, jonka ensisijaisesti haluaisit tuottavan hoivan, numerolla 2 toissijainen toiveesi ja numerolla 3 kolmas toiveesi)	
1) Haluan itse hoitaa itseni	
2) Omat lapset ja sukulaiset	
3) Ystävät ja läheiset	
4) Omaishoitajat (voi olla muukin kuin sukulainen)	
5) Kunta	
6) Valtio	
7) Yksityisen sektorin palveluntuottaja	
8) Kolmas sektori, vapaaehtoistoimijat	
9) Erilaiset yhteisöt, esim. eettisen vakaumuksen mukaan	
10) Muu, mikä?	
11) en osaa sanoa	

(jos edellinen on 7) Jos valitset palveluntuottajaksi yksityisen yrityksen, valitsisitko vain yksi valinta mahdollinen?

- 1) Paikallisen yrityksen
- 2) Kansallisen yrityksen
- 3) Kansainvälisen yrityksen
- 4) Toimijalla ei merkitystä
- 5) en osaa sanoa

VI Rahoitus

Miten seniori-ikäisten hoivan palvelujärjestelmä pitäisi mielestäsi rahoittaa? Merkitse numerolla 1 se, jonka ensisijaisesti haluaisit tuottavan hoivan, numerolla 2 toissijainen toiveesi ja numerolla 3 kolmas toiveesi)

- 1) Verorahoitteisesti
- 2) Omaishoitoon turvaten (aika ja/tai taloudellinen tuki)
- 3) Säästämällä itse etukäteen tätä tarkoitusta varten
- 4) Ottamalla itse vakuutus tätä tarkoitusta varten (vrt. esim. sairauskuluvakuutukset)
- 5) Käyttämällä muuta omaa varallisuutta tätä tarkoitusta varten (kertyneet säästöt, omistusasunto jne.)
- 6) Sukulaisten antamalla tuella (taloudellinen ja/tai muu tuki)
- 7) Jokin muu tapa, mikä?
- 8) En osaa sanoa

Seuraavassa on kuvattu väittämiä, jotka liittyvät asumisen, hoivan ja hyvinvointipalveluiden rahoittamiseen. Valitkaa seuraavista väittämistä omaa henkilökohtaista näkemystäenne kuvaavin vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Jossain määrin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jossain määrin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1) Koen oman taloudellisen varautumisen tärkeänä tulevaisuuden varalle.					
2) Julkisen järjestelmän tulee vastata vanhuusiän palveluista.					
3) Olen valmis maksamaan lisää veroja, jotta julkinen järjestelmä pystyy vastaamaan vanhuusiän palveluista.					
4) Haluaisin ottaa yksityisen vakuutuksen kattamaan vanhuusiän palveluita.					
5) Ajattelen vanhuudenturvaa vasta sitten, kun asia on ajankohtainen.					
6) Haluan varautua vanhuudenturvan rahoittamiseen hyvissä ajoin etukäteen					
7) Tulevaisuudessa on mielestäni oikein, että henkilökohtainen varallisuus vaikuttaa julkisten palveluiden saantiin.					

Miten paljon rahoitusvaihtoehdot kiinnostavat teitä kun ajatellaan seniori-ikäisenä käyttävien palveluiden rahoittamista?	Erittäin paljon	Paljon	En osaa sanoa	Vähän	Ei lainkaan
1) Säännöllinen säästäminen tuotteeseen, josta saa veroetua ja josta säästöt ovat nostettavissa vasta eläkeaikana.					
2) Säännöllinen säästäminen tuotteeseen,					

jossa ei ole verokannustetta mutta säästöt ovat vapaasti nostettavissa.					
3) Yksityinen vakuutus, joka kattaa vanhuusiän hoivapalveluita.					
4) Rahoitusmalli, jossa saan itselleni loppuelämäksi kiinteän kuukausieläkkeen sijoittamalla kertasumman. Kertasumman rahoitukseen käytän kertyneitä säästöjäni.					
5) Rahoitusmalli, jossa saan itselleni loppuelämäksi kiinteän kuukausieläkkeen sijoittamalla kertasumman. Kertasumman rahoitukseen käytän omistusasuntoani (asunto myydään) tai muuta omaisuuttani.					
6) Omistusasunnon arvon käyttäminen palvelutarpeita varten otetun lainan vakuutena.					
7) Käänteinen asuntokauppa, jossa myytte omistamanne asunnon ja jätte siihen vuokralle. Asunnon ostaja maksaa teille kauppahinnan erissä sovitun ajan kuluessa. Maksettavasta kauppahinnasta vähennetään asunnon vuokra.					

Paljonko olette valmis säästämään/sijoittamaan kuukausittain seniori-ikäisyyden hoivapalveluihin etukäteen

1. en lainkaan
2. alle 50 euroa/kk
3. 50-99 euroa/kk
4. 100-199 euroa/kk
5. 200-299 euroa/kk
6. 300-399 euroa/kk
7. 400-499 euroa/kk
8. yli 500 euroa/kk
9. en osaa sanoa

Jos käytätte kertyneitä säästöjäne tai myytte omaisuuttanne seniori-ikäisyyden hoivapalveluiden rahoittamiseksi, niin kuinka suuri kertasumma on mielestänne sopiva

_____ € ?

Kiitos vastauksestanne ja hyvinvoivia vanhuuden vuosia!

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja

Sarjassa julkaistaan pääsääntöisesti Diakonia-ammattikorkeakoulun opin-
näytetöitä, henkilökunnan tutkimuksia ja opinnäytetöitä sekä niiden Diakin
kehittämisprojektien raportteja, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja mer-
kittäviä työelämää kehittäviä tuloksia.

- B 1 Hurskainen, Eeva & Puukki, Arja 1999. Maahanmuuttajien opintojen ohjaus ja kuratiivinen toiminta.
- B 2 Rintatalo, Paula 1999. Kun yhteiskunnan todellisuus musertaa: kontekstuaalista teologiaa Englannissa.
- B 3 Gothoni, Raili, Tenhunen, Sirpa & Mallik, Bijli 1999. A future for the children: evaluation research from Calcutta.
- B 4 Gothoni, Raili & de Carvallio Silveira, Claudio 1999. Program for social education: evaluation report of the project in Rio de Janeiro.
- B 5 Mikkola, Arto & Heiskanen, Tatu 1999. OlenNainen: raportti toiminnallisesta koulutushankkeesta.
- B 6 Gothóni, Raili (toim.) 2000. Yhteisyyttä vapaaehtoistyössä, hoitamisessa ja päihdehuollossa: kolmen päättötyön tuloksia.
- B 7 Ilkka-Ahola, Sirpa 2001. Suomalaisen diakonian juurilla: Otto Aarnisalón seurakuntadiakonia Virroilla 1895-1899.
- B 8 Kohonen, Sanna-Maija & Uuksulainen, Riikka & Kortelahti, Teemu 2002. "Lähe miun artteliksein": yhteisvastuukeräys yhteisöjen tukena.
- B 9 Kainulainen, Sakari (toim.) 2002. Neljä ikkunaa nuorisotyöhön.
- B 10 Kainulainen, Sakari (toim.) 2002. Työkäytäntöjä tutkimassa ja kehittämässä.
- B 11 Mattila, Marita 2002. Työttömän toivo - vapautuksen teologiaa Lappeenrannassa.
- B 12 Huovila, Mikko 2002. Hoivaajasta vaikuttajaksi? Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden osallistuminen ja vaikuttaminen.
- B 13 Välttilä, Orvokki 2002. Keneltä toivo ja tulevaisuus? Kroatian evankelisen kirkon tuki jäsenilleen sodan aikana.
- B 14 Hursti, Irene 2002. Ystävyyttä yli etnisten esteiden. Tutkimus SPR:n maahanmuuttajien ystävälityksen ja neuvonnan kehittämisestä.
- B 15 Ritokoski, Sami & Valtonen, Minna 2003. Miten suunta löytyy? Diakoniaammattikorkeakoulun opiskelijat kutsumusta, ammatillista identiteettiä ja työhön sijoittumista pohtimassa.
- B 16 Laurila, Anja 2003. Toivo ja Ilona.
- B 17 Novitskij, Jaana 2003. Elämäntaitoja ryhmätyönä – kuntoutusmalli nuorille huumeidenkäyttäjille.
- B 18 Laulaja, Hanna & Takamaa, Maria 2003. Viittomakielinen käännös: Varhaisen kommunikaation ja kielen kehityksen arviointimenetelmä, MCDI-lomake 8 – 16 kk.

- B 19 Laine, Terhi & Haavisto, Kari & Viemerö, Jaana 2004. Sosiaalityö poliisilaitoksella. Keski-Uudenmaan kokeilun loppuraportti.
- B 20 Lehtinen, Jonna & Säilä, Sanna 2004. Seikkailujen saari - Vapaa-ajantoiminnan kehittämishanke Perheryhmäkoti Myötätuulessa.
- B 21 Manninen, Anja 2004. "Koko työyhteisön voimin" - Laadukkaat hyvinvointipalvelut ja palveluketjut -projektin loppuraportti.
- B 22 Djupsjöbacka, Stefan 2004. "Valinta kokeessa" - Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan opiskelijavalintakokeiden kehittämishanke vuosina 2002 - 2003: Kartoitusraportti.
- B 23 Noppari, Eija & Tanttinen, Marja-Terttu (toim.) 2004. Arvokas vanhuus ja vanhustyön arvostus.
- B 24 Poikolainen, Päivi & Rinne, Leena & Taruvuori, Karoliina 2005. Kaupunki- ja maaseutuymäristö koulutusvalintojen ja elämäntavan muovaajina.
- B 25 Girsén, Mervi 2005. Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyö. Solmut auki vuorovaikutteisella työn kehittämisellä.
- B 26 Helminen, Jari (toim.) 2005. Kiintopisteitä nuoruusaikaan. Psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimittaessa.
- B 27 Hämäri, Eira 2005. Orpolasten elinolot Emkhuzwenin alueella Swazimaassa.
- B 28 Tikka, Irina 2005. Katulapsityön kahdet kasvot.
- B 29 Mattila, Kati 2005. "Jos nainen lepää, sakaali vie kanat". Tyttöjen ja naisten asema Nepalissa.
- B 30 Helminen, Jari (toim.) 2005. Hyvinvoinnin rakentajat. Näkökulmia hyvinvointityön ja sen edellyttämän ammatillisen osaamisen kehittämistarpeisiin Uudellamaalla.
- B 31 Kortelainen, Hanna 2006. Tiedettä, tutkimusta vai kehittämistä? Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoiminta valtion, työelämän ja akateemisen imun ristipaineessa.
- B 32 Thitz, Päivi 2006. Diakonian yhteisölliset merkitykset.
- B 33 Kinnunen, Tuula 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana.
- B 34 Markkanen, Seija, Kohonen, Sanna-Maija & Nieminen, Ari 2007. Ohjatusti työhön -oppiminen, motivointi ja sosiaalinen yrittäjyys.
- B 35 Malinen, Anette 2007. Pakko ja autonomia. Päihteidenkäyttäjät sosiaali- ja päihdehuollossa.
- B 36 Vuokila-Oikkonen, Päivi; Kivirinta, Mervi (toim.) 2007. POVER : psykiatrisen hoitotyön malli – verkostot ammatillisen pätevyyden kehittämisessä : loppuraportti.
- B 37 Leino, Irina 2008. Olla kannettuna – olla suojattuna : kertomus erään kuvataidepajan pyhiinvaelluksesta.
- B 38 Noppari, Eila 2008. Monialaiset verkostot perheitä tukemassa.
- B 39 Tainio, Hannele 2009. Asunnottomuuskierteessä.
- B 40 Tölli, Sirpa 2009. Mielenterveyshoitotyön asiantuntijuuden oppiminen Diakoniaammattikorkeakoulun Oulun yksikössä.

- B 41 Autio, Kaarina ja Rauhala, Henna 2010. Avoimet ovet. Miten toiminta tukee nuoria huumeiden käyttäjiä ja mitä he tarvitsevat asiakkaina.
- B 42 Piirainen, Keijo; Kuvaja-Köllner, Virpi; Hokkanen, Joni; Mannelin, Kristiina ja Kettunen, Aija 2010. Järjestöjen vaikutukset. Arvioinnin kehittämistä kolmessa kuopiolaisessa järjestössä.
- B 43 Huhtala, Katja ja Lehtinen Maria 2010. Tuetusti koulutien alkuun. Koulunsa aloittaneen lapsen kielen kehityksen ja itsetunnon tukeminen sadutuksen ja toiminnallisten harjoitteiden keinoin.
- B 44 Itäniemi, Taru 2010. Ei mitään pitsinnypläystä. Television ulkomaantoimittajien kokemukset kriisialueilla ja niistä selviytyminen.
- B 45 Vuokila- Oikkonen Heikkinen, Karttunen, Läksy, Maikkula & Wiens 2011. Psykoosin varhainen tunnistaminen ja hoidolliset interventiot nuorella - hyvän käytännön kuvaus.
- B 46 Hintsala, Kähkönen & Pauha (toim.) 2011. Verkkoa kokemasa. Hengellisyys ja vuorovaikutus verkkoyhteisöissä.
- B 47 Häkkinen, Tiina 2011. Kehitysvammaisen seurakuntalaisen osallisuus kirkon kehitysvammatyössä.
- B 48 Vuokila-Oikkonen, Päivi & Halonen Anu-Elina (toim.) 2011. Rakentamassa ammattikorkeakouluyhteisöä
- B 49 Peltoniemi, Mai 2011. Normaali narkomaani? Kokemustutkimus huumeriippuvuudesta, hoidosta ja toipumisesta.
- B 50 Kähkönen & Pauha (eds.) 2012. Faith-Based Social Action in Combating Marginalization. Conference Proceedings, Helsinki, 17.-18.11.2011.
- B 51 Kainulainen & Kivelä (eds.) 2012. I Will Never Smoke! Results of Anti-tobacco Teaching and Intervention in Schools in Nepal
- B 52 Ekholm & Katisko 2012. Yhteiselo metropolissa – kokemuksia sovittelusta ja näkökulmia lastensuojeluun
- B 53 Väisänen 2012. Muistamisenarvoinen kokemus. Monipaikkainen antropologinen tutkimus varhaisen puuttumisen kehittämisestä.

SARJOJEN KRITEERIT

A Tutkimuksia:

Sarjassa julkaistaan uutta ja innovatiivista tietoa tuottavia tieteellisiä tutkimuksia Diakonia-ammattikorkeakoulun opetus-, tutkimus- ja kehittämistoiminnan alueilta. Julkaisut ovat lähinnä väitöskirjoja, korkeatasoisia artikkelikokoelmia sekä lisensiaatintutkimuksia, joiden julkaisemista A-sarjassa puoltaa tohtoritason tutkija. Ulkopuolisen tohtoriarvioijan lisäksi A-sarjassa julkaistavan lisensiaatintutkimuksen lukee julkaisuryhmän jäsenenä toimiva tohtoritason lukija. Sarjaan voivat tarjota julkaisuja sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun omat työntekijät että ulkopuoliset kirjoittajat.

Julkaisut ovat painettuja, sopimuksesta myös open access -verkkojulkaisuja. Myös muut ilmiäiset – esim. dvd-tallenne – ovat mahdollisia.

B Raportteja

Sarjassa julkaistaan henkilökunnan tutkimuksia (lisensiaatintöitä, pro graduja), ansioituneita Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä sekä niiden Diakin kehittämisprojektien raportteja, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia.

C Katsauksia ja aineistoja

Sarjassa julkaistaan Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus-, kehittämis- ja opetustoiminnan tuloksena syntyneitä julkaisuja, esim. työelämän oppimisympäristöistä ja muista projekteista nousevia opinnäytetöitä, oppimateriaaleja, ohjeistuksia sekä seminaari- ja projektiraportteja.

D Työpapereita

Sarjassa julkaistaan asiantuntijapuheenvuoroja ja kannanottoja ajankohtaisiin asioihin, erilaisia suunnittelutyön tarpeisiin tehtyjä selvityksiä (esim. laaja projektisuunnitelma) ja projektien väliraportteja. Sarja mahdollistaa kokemusten ja asiantuntijatiedon nopean eteenpäin viemisen.

